kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 14 MAYIS 1996

50.000 TL. (KDV DAHİL)

anneler gününde

ÇOCUK KULLANMA KILAVUZU

hafta sonu babaları

KENDİ KENDİNE CİNSELLİK

ölüm, tecavüz, göç, yoksulluk, dullük, evlat acısı

KİMİN İÇİN SÜSLENİYORUZ?

KADINLAR SAVAŞIN KURBANI

Merhaba,

Geçen sayı konu ettiğimiz Sevda'nın katili Mehmet'in cezası kesinleşti. İki yıl sekiz ay yatacak. "Namus" cinayeti diye nitelendirilen cezalardaki indirimler kalkmadan, çocukların kullanıldığı cinayetlerde aile büyükleri cezalandırılmadan daha çok kadın ölecek, daha nice "namus" cinayetlerine tanık olacağız. Bu haberi işlerken bir gaf yapmışız. Bizim için namus elbette eleştirdiğimiz bir kavram, bunu belirtmek için de tırnak içinde yani ("namus") biçiminde yazmamız gerekiyordu. Unutmuşuz.

Almanya Temsilcimiz Hülya Eralp Almanya'da bir okur toplantısı düzenlemek için kolları sıvadı. Hülya *Pazartesi*'nin hazırlık aşamasında ve ilk günlerinde bizimle birlikteydi. Sonra kızıyla yaşamak için gönüllü bir zorunluluk nedeniyle Almanya'ya yerleşti. Şimdi onu tekrar İstanbul'a döndürebilmek için "hain" planlar yapıyoruz. Almanya'da yaşayan okurlarımız Hülya'nın telefonunu bizden alabilirler.

Bu ayki okur toplantılarımız çok hareketli geçti. Adana ve Mersin'deki toplantılara katılan Gülnur Savran, toplantıları şöyle özetliyor: "Adana'daki toplantıya aşağı yukarı yirmi beş kadın katıldı. Mersin dekinde ise elli kadın kadardık. Adana toplantısında tartışmalar esas olarak dergide ne kadar yorum ve teori olması gerektiği konusunda yoğunlaştı. Zaman zaman çerçeve yazılarla bu ihtiyacı karşılamaya çalışıyoruz. Ama *Pazartesi*'nin asıl hedefi, kadınların kendi somut-öznel yaşantılarını anlamlandırmalarına yardımcı olmak, bu yaşantıların kadınların bireysel sorunları değil erkek egemenliğinin çeşitli yüzleri olduğunu ortaya koymak, Erkek egemenliğinin kaynakları, iç bağlantıları ise teorik bir derginin araştırma konusu. Bu ayrım önemli ve bir kez bu ayrımı yaptıktan sonra, teori ve yorumu, maddi olanaklar elverdiği ölçüde ek broşürler vb. ile giderilecek ihtiyaçlar olarak düşünebiliriz.

Bahçe içinde, son derece renkli bir kadın grubuyla yaptığımız Mersin toplantısının özelliği de, elli kişi olmamıza rağmen pek çok kadının kendi deneyimlerini aktarmasıydı. *Pazartesi* kadınlara ne kadar umut veriyor bilmiyorum, ama ben kendi adıma Adana-Mersin yolculuğumdan son derece beslenmiş, güçlenmiş, umut kazanmış olarak döndüm. Bu dergiyi çıkarmanın doğruluğuna bir kez daha ikna oldum."

Avcılar'daki okur toplantımıza yaklaşık yirmi beş kadın katıldı. Katılanların yirmi kadarı daha önceden birbirini tanıyan, belli aralıklarla toplanan kadınlardı. Bu grup kendi aralarında toplanıp tartışmanın yanı sıra Avcılar'daki başka kadınlarla da ilişki kurmaya çalışıyor. Ayrıca *Pazartesi*'yi elden satıp, bayileri denetliyorlar. Şimdi afişlerimizi de çeşitli mekanlara asacaklar.

Toplantıda *Pazartesi* ve feminizmle ilgili çeşitli konulara değindik. Avcılar'da bizi en çok sevindiren şeylerden birisi, grubun her ay bir toplantısında *Pazartesi*'ye zaman ayırma önerimizi kabul etmeleri oldu. Eleştirilerini, önerilerini ve *Pazartesi* için yazdıkları yazıları tartışacak, bunları her ayın ilk ya da ikinci haftası *Pazartesi* bürosuna iletecekler. Gelecek sayıda görüşmek üzere.

Bu ay İskenderun

24 Mayıs Cuma günü, saat 17.30'da **İskenderun**'daki okur toplantısında olacağız. **Sandwich Pizza**'da.

İstanbul'daki okur toplantımız, **11 Mayıs Cumartesi** günü saat **14.00**'de.
Yine Bilar'da. İstiklal Caddesi, Zambak Sokak, 4/7, Beyoğlu.

Adana'daki olağan *Pazartesi* toplantısı **6 Mayıs Pazartesi** saat 18.00'de **Hukukçular Derneği**'nde.

kadınlarla mahsus gazete

PAZARTESİ

Kadınlarla erkekler arasında toplumsal çelişkiler var ve kadınların askeri güçlerle ilişkileri ve savaş zamanı kaderleri erkeklerinkinden farklı. Bu yüzden kadınların savaş karşısında farklı ve özgün bir perspektiflerinin olması kaçınılmaz.

savaş: ölüm, tecavüz, göç, yoksulluk, dullık, evlat acısı

Barış İçin Kadın Çalışma Grubu İstanbul'da toplandı

"Savaşa

Göç... Yoksulluk...

"Lice'ye bağlı Behşist köyü, Türkçe adı Turali. 5 Mayıs 1994 gecesi bine yakın asker köyü bastı. Evlerimizi yaktılar, diğer köylülerin eşyalarını çıkartmalarına izin verdiler ama bize vermediler. Kimliğimizi bile almamıza izin vermediler. Hayvanlarımızdan otuz dört oğlak, iki dana ve tavuklarımızı da yaktılar. Köy yirmi haneydi, bütün köylüleri bir yere topladılar ahırlara evlere ateş verdiler. Herşeyimiz yandı, artık Diyarbakır'da kalıyoruz, beyim çok yaşlı, bir göz odada yaşıyoruz. Bir buçuk milyon kira veriyoruz. Evlere temizliğe gidiyorum, öyle geçiniyoruz.

"Lice'ye bağlı Dibek köyündeniz. Bir gün saban ezanında köyü bastılar silahlar patladı. Erkekleri camiye topladılar. Bizim evi bastılar. Kardeşimin kızının kot pantolonlu fotoğrafı vardı, onu görünce bu kız terörist deyip kızı aldılar. Onu da camiye götürdüler. Bir asker geldi "Evinizi yakacaklar," diye haber verdi. Biz evden çıktığımızda ev zaten altı yerden tutuşmuştu. Bazı askerler evin yakılmasına karşı çıktılar ama evlerin yakılmasını önleyemediler. Köy yüz elli hanelikti hepsi göçertildi. Köylüler Diyarbakır Adana ve Lice'ye gittiler. Biz de önce Lice'ye gitmiştik ama orada da bir saldırı oldu, oradan Diyarbakır'a göçtük. Şimdi pamuk toplayarak hayatımı kazanıyorum, zar zor on milyon topluyorum. Beyimin bir gözü kör, oğlum da çatışmalarda sakatlandı."

Savaşın birinci dereceden mağdurları, kadınlar.

Çünkü, kadınlar ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları, sivil nüfusun bir parçası. Ve günümüzde savaşlar özellikle askeri güçlerin sivil nüfusa saldırısı biçiminde yaşanıyor.

Çünkü, tecavüz ve cinsel şiddet bir savaş yöntemi; bu özel şiddetin uygulayıcıları erkekler, mağdurları ise ağırlıklı olarak kadınlar.

Çünkü yine savaşın en doğrudan sonuçlarından birisi yoksulluk. Dünya üzerinde asgari gelirin altında yaşayan 1 milyar altı yüz milyon kişinin yüzde yetmişi kadınlar ve çocukları. Ve savaş, fakirliği artırıyor.

Çünkü, zoraki göç savaşın kaçınılmaz sonuçlarından. Ve dünyadaki mültecilerin üçte ikisi kadınlar ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları. Tıpkı yoksulluk gibi göçün de birincil mağduru yine kadınlar.

Çünkü, mesela Sırp feministlerinin çok açık bir biçimde ortaya koydukları gibi, savaş sırasında yükselen militarizm evdeki erkek şiddetini de arttırıyor.

Çünkü asker olarak toplumsallaşan erkek, kadınları korunması gereken iyi kadınlar yani anneler, eşler ve yavuklular ve kötü kadınlar, yani fahişeler ve düşmanın kadınları olarak bölüyor. Kendi kadınlarının şerefi ve özgürlüğü için savaşan asker, düşmanının kadınlarını rahatlıkla öldürüp tecavüz edebiliyor.

Savaşlardan çıkarı olanlar, yani silah tüccarları ve askeri güçler içinde kadınlar yok.

Ayrıca kadınlar yalnızca orduların karar mekanizmalarından dışlanmakla kalmıyor, savaş kararlarının alındığı siyasal karar mekanizmalarının da dışındalar.

O yüzden kadınların militarizmle de orduyla da kurban olmak dışında herhangi bir ilişkileri yok.

Yani erkeklerle aramızdaki toplumsal çelişkiler, askeri güçlerle ilişkilerimiz ve savaş zamanı, kaderlerimizin erkeklerinkinden farklı oluşu, savaş karşısında farklı ve özgün bir perspektifimizi kaçınılmaz kılıyor. O yüzden de savaş ve militarizm feministlerin gündeminin bir parçasını oluşturuyor.

Barış İçin Kadın Girişimi

20-21 Mart'a rastlayan hafta sonu İstanbul kadınlar açısından önemli bir toplantıya evsahipliği

İstanbul'daki toplantıda daha çok yakınlarını kaybeden Kürt kadınlar konuştu. Ama savaş bütün kadınları mağdur ediyor.

Tecavüz... Cinsel taciz...

"Adım Nebahat A., eğitim emekçisiyim. Bir buçuk yılda on altı öğretmen cesedi kucakladım. Çantamda kan grupları listesi taşıyordum. Gece haber gelince, birisine kan gerekirse kimi arayacağımı bileyim diye. Bir süre sonra tehditler almaya başladım. 13 Ocak 1993'te eşimi kontra cinayetiyle kaybettim. Vurulduğunu duyduğumda gene kan grubu listesiyle hastaneye koştum ama cesedi morga kaldırılmıştı. O gün öğretmenliği bıraktım. emekli oldum. Bir şeyler yapmalıyım diye düşündüm. Türkiye'de ve Avrupa'da davalar açtım. 1994 seçimlerinde milletvekili adayı olabileceğim söylentisi vardı. Tehditler devam ediyordu. 1994'ün 11 Şubat gecesi on birde kapımı çalındı. İki çocuğuma. 'Babanızı öldürdük, annenizi de götüreceğiz,' dediler. Gece ikide götürdüler beni. Çırılçıplak soydular. Tazyikli su, kaba dayak, her şey... Sordukları da hep aynı şey: 'Neden aday oluyorsun?' Daha aday olmamıştım, olmayı aklından geçirmek bile suçtu. Bırakıldıktan sonra bana yapılanları anlattım ama cinsel tacizi anlatamadım. Ancak altı ay sonra söz edebildim bundan. İşkenceye karşı dava açtım. Şimdi kendimi rahat hissediyorum."

Hayır"

yaptı. Yaklaşık iki aydır çalışmalarını sürdüren Barış İçin Kadın Çalışma Grubunun düzenlediği iki günlük Kadın Barış Konferansı'ydı bu. Keban Oteli'nde başlayan toplantıya, çeşitli şehirlerden Kürt ve Kürt olmayan kadınlar katıldılar. İlk gün, özellikle Kürt kadınlar yaşadıklarıyla ilgili tanıklıklar aktardılar. Daha sonra, Çalışma Grupları oluşturuldu.

İkinci gün, polisin baskısı yüzünden konferans otelde devam edemedi. Öğleden önce çalışma grupları raporlarını hazırladılar. Öğleden sonra bir forum yapıldı. Burada kendilerini Barış İçin Kadın Girişimi olarak tanımlayan kadınlar, 11 Mayıs'ta yine illerden gelen temsilcilerle toplanmak ve çalışmaların sürdürmek kararını aldılar. Girişimden bir heyet de, aynı akşam Diyarbakır'a doğru yola çıkan Barış Treni'ne katıldı.

Toplantıda Kürt ve Türk kadınların savaşa karşı ilk defa biraraya gelmeleri çok önemliydi. Kadınların barış talebi daha çok annelikle bağlantılandırıldı. Biz kadınların savaşın mağduru oluşumuzun sadece annelikle açıklanamayacağını, bütün kadınların yukarıda da anlattığımız nedenlerle savaşın kurbanı olduklarını düşünüyoruz. Ayrıca, özellikle milliyetçiliğin azdığı dönemlerde annelik vurgusunun tehlikeli olduğunu çünkü milliyetçiliğin mantığı içinde annelere savaşta ölecek oğullar doğurmak görevinin de yüklendiğini biliyoruz.

Konferansa katılan çeşitli kesimlerden ve illerden kadına toplantıyı nasıl bulduklarını ve neden kadınlarla barış hareketi yürütmeyi amaçladıklarını sorduk. Hemen hepsi kadınların barış için biraraya gelmelerinin önemini vurgulayarak bu toplantıdan umutlu olduklarını söyledi. Aşağıda onların yorumlarını aktarıyoruz:

Claudia Roth:
"Savaşı burada da, Almanya'da da gözlemliyorum"

Savaşın Kürdistan'da, burada ve ayrıca Almanya'da da sürdüğüne tanık oldum. Kadınlar savaşta kocalarını, sevgililerini, oğullarını, kızlarını, kardeşlerini savaşta kaybediyorlar. Burada kadınlar kişisel hikâyelerini dillendirdiler ve barış talep ettiler. Dünyanın her yerinde en çok gözyaşını onlar döküyor çünkü. Ama asker, ama gerilla ölenler onların çocukları. Kürt kadınlarının yaşadıklarını, savaşta olup bitenleri Türkler'in dinlemesi, öğrenmesi çok önemli bir şey. Ayrıca savaş, kadınları cinsel şiddetle yüz yüze getiriyor ve bu durumdan söz edilmiyor, bu kadınlar bir şekilde marjinalize ediliyorlar. Bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yüzyıllardan beri savaşın durdurulmasında kadınlar büyük bir güç oluşturmuşlardır; ta savaşı durdurmaları için greve giden Eski Yunan'daki kadınlardan beri. Çünkü savaş kadınlara farklı bir acı çekme biçimi yaşatır ve buna kulak verilmesi gerek.

Cihan Sincar:
"Eşini kaybedenin yükü iki kat artıyor"

Şu ana kadar Türk kadınlardan konuşan olmadı, ben onların da sözünü dinlemek isterdim çünkü bu savaşın faturasını hep birlikte ödüyoruz. Savaşın karşısında birlik olmak iki milletten kadınların da görevidir. Hayatın yükü zaten kadınların omuzlarındadır, çocuklarına onlar bakmaktadırlar; eşlerini kaybeden kadınların bu yükü iki kat artmaktadır. Ben, milletvekili olan beyimi kaybettim, üç çocuğum var. Kendim de son seçimlerde HADEP'ten milletvekili adayı oldum, seçilmeme rağmen partim barajı aşamadığı için meclise giremedim. Bizler kimsenin kanının dökülmesini istemiyoruz ve biliyoruz ki kan kanla yıkanmaz. su ile yıkanır. O yüzden Kürt ve Türk kadınları el ele verip barış talep etmeliyiz.

Hamiyet Çelebi:
"Savaşta kadınlar ganimet olarak görülüyor"

Demokrasi ve Barış Partisi'nde çalışıyorum. Adana il yöneticisiyim. Kendimi bir yurtsever Kürt feministi olarak ifade ediyorum. Bu konferansta yoğunluğun yine Kürt kesiminden geldiğini görüyorum.

Özellikle tanıklıklar kısmında eşini, çocuğunu kaybetmiş Kürt kadınları vardı. Türk kesiminden savaşın direkt öznesi olan kadın olarak bir tek Tomris Özden'i görebildim. Halbuki asker ailelerinin de buraya katılmasını umut ediyordum. Savaşı doğrudan yaşayan kadınların daha canlı sorunlarla karşı karşıya olduklarını düşünüyorum.Türk kadınının ise eşi dolayısıyla, tanıdığı dolayısıyla ya da ekonomik sonuçlarla bu olayı yaşadığını düşünüyorum. Bu onun gündemdeki barış konusuna çok sıcak yaklaşmamasını doğuruyor. Bu toplantı boyunca da en çok vurgulanan, analık durumu, kadının savaşta çocuğunu, eşini kaybetmesi şeklinde somutlaştı ama savaşlar dünyanın neresinde olursa olsun kadının ganimet olarak kullanılması, bedeninden dolayı düşmanın, karşı tarafın ele geçirilmesi gereken bir unsuru olarak, psikolojik olarak, hem de manevi olarak onu ele geçirmenin aracı olarak kullanıyor. Yani erkeklerden dolayı kadın da kullanılıyor. Yani biz çarpışan, savaşan olmamamıza rağmen savaşın özneleriyiz, savaşın sonuçlarını doğrudan yaşıyoruz. Kadın ele geçirilmesi gereken bir meta, ama kendi tarafındaki kadın; annesi, kız kardeşi, karısı, komşusu savunulması gereken "namusudur". Sadece Türkler için de değil, ben böyle bir örnek yaşadım, laf attı bana çocuk Türk sanarak, sonra Kürt olduğumu anlayınca, "Ben seni Türk sandım," dedi. Türk olsam ne olacak, Kürt olunca bir anda onun namusu oluyorum. Yani erkek egemen mantıkta işin Kürt'ünü, Türk'ünü, İngiliz'ini, Fransız'ını aramak çok yanlış. Savaşmaya dağa çıkan kadınlar da var. Bir kadın gerilla, elindeki silahtan dolayı karşı tarafla eşit durumda en azından. Ben dağa çıkan kadının dağa çıkan erkekle de aynı koşullarda yaşadığına inanmıyorum. Orada da çok geri planda kaldığına, onların arasında bile kadının cinsiyetinden dolayı ikinci planda olduğuna inanıyorum. Bir kere yemek yapmak, hasta bakımı, hemşirelik gibi geri hizmetlerde çalışıyorlar. Yani kadın görevi olarak benimsetilen şeylerin de orada uygulatılmaya çalışıldığını düşünüyorum. Cinsel, ırkçı baskılarla onlar da karşı karşıya kalıyor tabii, onu da anlıyorum. Oralarda da kadın kimliğiyle horlanıyor. Ama orada en azından kendini koruyabiliyor, savunma aracı olarak silahı var. Ama diğer kesimlerde olay çok daha farklı, çok daha bire bir yaşanıyor. Bu anlamda bu barış girişimine Kürt kadınların daha fazla ilgi göstermesini anlıyorum.

Savaşta kadın gerilla olmak...

Son günlerde yaşadıklarımı yoğun duygusallık nedeniyle ifade etmekte zorluk çekiyorum. Yaşamda birçok acımasızlıkla yüzyüze kalmama, birçok olayın tanığı olmama rağmen... Bir yurt dışı gezisinde tanıştığım adları Berfin, Hazal, Berivan ve Çimen olan on altı yaşındaki bu genç kadınlar savaşın yarattığı tahribatların canlı tanıkları. On iki yaşında savaşa katılan Çimen bugün on altı yaşında, iki gözü bir daha hiç açılmayacak. Yaşam onun belirleyemediği, düşüncelerinde katılmadığı savaş sonucu karardı. Mayınlar birçok insan gibi onun da bedeninde savaşı unutturmayacak izler bırakmış. Yaşadığı topraklarda ezilen halkının mücadelesine on iki yaşında katıldığım anlatıyor Çimen. Bugün barış için kadınların çaba göstermesini istiyor. Savaşta kadın olmanın insan hakları ihlallerinin ötesinde mağduriyetler taşıdığını söylüyor. Çimen çok çok küçük yaşta katılmış mücadeleye ve yaşının küçüklüğünden dolayı geri gönderilmiş ama daha sonra yeniden katılmak üzere evden ayrılmış. Ancak yaşmm küçüklüğü dolayısıyla yeniden uyarıyla karşılaştıysa da, yaşadığı çevrede bir genç kızın tekrar evine dönmesi güç olduğu için dönmemiş. Şimdi, barışın bir an evvel gelmesini istiyor, çünkü savaşın tahribatlarını kendi bedeninde taşıyor. Ben binlerce kadın gerilladan Çimen, Berfin, Hazal ve Berivan'la tanıştım, konuştum. Onlar ve bütün kadınlar için barış istiyorum.

Nimet Tanrıkulu

Zozan:

"Barış mücadelesinin Türk ayağı eksik"

Yedi yıldır İstanbul'da Halk Kültür Dayanışma Derneği'nin Kadın Komisyonu'nda çalışıyorum. Bu dernek kapandıktan sonra Azadi Kürt Kadın Grubu'nu kurduk. Çeşitli hedeflerimiz var, şu anda bir Kadın Kültürevi açmaya çalışıyoruz. Kürt kimliğimden dolayı ve kadın kimliğinden dolayı mücadele ediyorum. Bence Türkiye'de çok can alıcı üç sorun var, ekonomi sorunu, demokrasi sorunu ve Kürt sorunu. Bana göre bu sorunların anahtarı Kürt meselesidir. Kürt kadın sorunu da bunun içindedir diye düşünüyorum ama bunu şöyle söylemiyorum; Kürt sorunu bitince Kürt kadınların da sorunu bitecektir demiyorum. Belki milyonların içinden bir Şükran Aydın, bir Leman Çelikarslan çıkmıştır ama tecavüze, cinsel tacize uğrayan bir çok Kürt kadın var. Savaştan Türk kadınları da nasibini alıyor. Bu Barış Konferansı'm gecikmiş bir girişim olarak görüyorum. Bu işin Türk ayağı çok eksik. Bana göre Türk ve Kürt kadınların daha çoğalıp el ele verip bu barış talebini dünya arenasına yayması gerekiyor. Çünkü bir söz vardır, "Vuran da bir vurulan da". Öyle olduk biz de artık, ölen de biziz, öldüren de. Dünyanın her yerinde savaşlardan en çok yara alan kadınlar oluyor. Sadece annelikten dolayı değil, ben genç bir kızım ama her an tecavüze uğrayabilirim. Üç yaşındaki kız çocuğu bile tecavüze uğrayabiliyor. Üç dört kişi tarafından tecavüze uğrayıp, hamile kalıp bu çocuğu doğurmak zorunda kalan Kürt kadınları var. Çünkü savaşan tarafların arasında kalan kadınlar ve çocuklardır. Erkek egemen ideoloji içerisinde bir çok insan yıllardır barış diyor ama bunu yeterli biçimde savunmuyor. Kadınlar yeterince savunabilir mi bilmiyorum ama bunun barışı yakınlaştıracağını düşünüyorum.

Müesser:

"Diyarbakır'dan buraya büyük umutlarla geldik"

Diyarbakır Demokrasi Platformu'ndan geliyoruz. Bu coğrafyada savaşın boyutları çok ağır yaşanıyor. Biz barışın gerekliliğine inandığımız için kalktık buralara kadar geldik ve Türk insanlarla orada yaşadığımız şeyleri birlikte paylaşmak için böyle bir girişimin içinde bulunuyoruz. Bu savaşa bir dur demek için paylaşılan kararları Kürt-Türk ayrımı olmaksızın sürdürmek gerekiyor. Eğer sürdüremezsek bu girişimin pek bir anlamı olmayacak. İnsanlar ölüyor, korkunç bir tahribat yaşanıyor. Türk olsun Kürt olsun, psikolojik yapısı bozuk bir toplum geliyor artık ne yapacaksak ne edeceksek durdurmak gerekiyor bu savaşı. Bizim buradaki insanlardan istediğimiz daha çok duyarlılık, daha çok destek, ulaşabildikleri her yerde bu tür soruları dile getirmek, insanları aydınlatmak gerekiyor. Aslında barış kadın erkek herkesin sorunu. Bir de şu analık meselesi var, herkes biliyor kadın derken akla hemen duygusu geliyor, anne çocuğunu dünyaya getiriyor, yetiştiriyor ve yirmi yaşma geliyor bir anda o çocuğu kaybediyor, korkunç bir duygu ben de bir anneyim, iki yaşında bir çocuğum var. Ve onun öldüğünü düşün-

Sevdiğini, çocuğunu kaybetmek...

"Dört kardeşim öldürüldü, bir tanesi cezaevinde, babam yetmiş beş yaşında o da cezaevinde. Ailemizde erkek kalmadı. Çocuğumuzun çocukları babasız kaldı. Eşimin yaşı yirmi beşti. Kayboldu, kaybettiler. Her yere sorduk, 'Şahidin var mı?' dediler. Kaçırıldığını görenleri söyledim. Bana kızdılar, 'Kırsala gitmiştir,' dediler. 'Beni dövseniz de o kırsala gitmedi,' dedim. Kocam bir yıl beş aydır yok. Uç çocuğum var, çocuklarım 'Babamız nerede?' diyorlar."

"Muharrem ile Mehmet'in annesiyim, oğullarım çobandı. Mehmet lisede okuyordu, onu askere gönderdiler. Bir arkadaşıyla tabancalı fotoğraf çekinmişler. Uç gün sonra kapım çalındı. Gecenin onuydu, asker kapının arkasından soyadımızı sordu. Çocukları götürüyorlardı, 'Onların nesi var?' dedim. 'Konuşma,' dediler. Mehmet'i dışarı çıkardılar. O sırada evde bulunan Tarık Egün'ü de götürürlerken, onun soyadı tutmuyor dedik ama beşini de götürdüler, onlar bizim her şeyimizdi, her şeyimizi alıp götürdüler. Sabah karakola gittim. Nereye götürdünüz dedim. Üç gün boyunca gözaltına aldıklarını kabul etmediler. Sonra komutan tütün istiyor dediler.

Komutana iki kilo tütün gönderdim.
Ben oğullarımı bulamadım."

mek bile istemiyorum ve dört, beş, altı en azından bir çocuğunu kaybedenler var. Bunları buradaki insanlara da hissettirmek gerekiyor. Kayıp insanlarımız var, neredeyse beş yıldır çocuğundan haber alamayan aileler var. Öldü mü kaldı mı bilmiyorlar. Anneler büyük umutlarla buraya geldiler. Anneliken söz ettim ama ayrıca kadınlar bu savaştan en çok nasibini alan kesim. Bir gözaltı olayında ilk akla gelen kadına cinsel taciz. Bir de tecavüz olayı var. Yoğun yaşanıyor Kürt kadınlar arasında. Daha önceden utanılıyordu bundan, ama bunu artık rahat rahat söyleyebiliyorlar. İşte ben cinsel tacize uğradım, kendi isteğimle olmadı bu yani, dayatıldı bana.

Leyla Peköz:

"Savaşları Çıkaran Erkekler"

Kadın olarak, bir Kürt kadın olarak bu toplantıya katılıyorum. Mesleğim diş hekimliği, daha önce gönüllü olarak Kürt göçmenlerin yaşadığı kampta yardım organizasyonunda çalıştım. Ayrıca Güney Kürdistan'da Gönüllü Doktorlar Birliği'nin üyesi olarak hastalara baktım. Bu süreci yaşamımın en önemli süreci olarak niteliyorum. İnsanlara yardımcı olabilmek, kolera olan bir çocuğun iyileştirilmesi, aç olan bir çocuğa mamanın verilmesi gibi şeylerin bu süreç içerisinde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıca o ortamda savaşın yarattığı etkiyi de gözlerimle gördüm tabii. Çocukların özellikle mayından dolayı sakat kalması, bedenlerinin parçalanması insanı çok rahatsız eden bir şey. Böyle bir durumda kendinden utanıyor insan. Herşey gözünüzün önünde gelişiyor ve hiç bir şey yapamıyorsunuz böyle bir durumda. Bundan dolayı tüm dünyada savaşın bitmesinden yana olan bir kadınım. Tüm kadınlar barışçı olacak diye bir şey de yok aslında. Ama savaşı erkekler çıkarıyor, planları onlar yapıyor, silahları onlar kullanıyor, tüm yürütülen politikaları da onlar belirliyor. Savaşı çıkaran da bir yerde erkekler. Bundan dolayı da savaşa karşıyım. Bu kadınlar konferansının temennilerde kalmayıp eylemliliklere dönüşmesi dileğim tabii. Savaşın acısını en çok kadın çekmektedir.

Aylin:

"Konferansın yöntemini benimsemiyorum"

Mersin'den geliyorum. Konferansın yöntemini eleştiriyorum. Hazırlanan raporlar eğer bu tarzda olacaksa çok aceleci buluyorum. Yok başka bir tarzda olacaksa dili bu olmamalı. Eğer tüm kadınlara ulaşacak bir şeyler yapmaya çalışıyorsak dili çok daha yumuşak, daha açıklayıcı olmalı. Ama bu yöntemle yapacaksak çalışmayı daha derinlikli, daha titiz yapmamız gerektiğine inanıyorum. Böyle bir günde biraraya gelen grupların çok sağlıklı olabileceğini düşünmüyorum; gruplarda biraraya gelen insanlar birbirinden farklı düşünen insanlar, daha uzun tartışmalar yapmak gerekirdi. Bu barış için kadın hareketi yaratma yolundaki çalışmaları sistemleştirici tarzda çalışabilirdik. Biraraya gelişimize yöntem aramak gibi algılamıştım. Bunu yapmadık. Hayal kırıklığı oldu diyebilirim yani. Savaş ve barış kararlarını veren kadınlar değil, politika onların tekelinde olduğu için bu kararları verenler erkekler oluyor. Biz savaşın tarafı falan değiliz sadece faturaların ödeyicisiyiz. O kadar. Bu yüzden ayrı bir barış hareketini anlamlı buluyorum. Onun dışında burada savaşa karşı olma annelik üzerinden yürütülmeye çalışılıyor. Bunu yanlış buluyorum. Çünkü bunun faturasını anne olarak ödememiz bir ayrıntı sadece. Kadın olarak hepimiz ödüyoruz. Anne olan ya da olmayan.

Zelal:

"Alınan kararlar hayata geçmeli"

Med-Kom kadın grubundanım. Bu konferansı olumlu karşıladım. Özellikle çalışma gruplarının oluşması güzeldi. Eğer alınan kararlar hayata geçerse bunu olumlu bir girişim olarak değerlendiriyorum. Savaştan en çok kadınlar etkileniyor, onun için bir kadın barış hareketi olmalı.

Sırbistan'da siyahlı kadınlar

Sırbistan'da siyahlı kadınların eylemi ise 1991'in 9 Ekim'inde başladı. İlk eyleme on kadın katıldı. Daha sonra sayıları arttı. Çarşambaları toplanıyorlar. Bunun dışında savaş karşıtı bütün gösterilere katılıyorlar, kadın atelyeleri düzenliyorlar, antolojiler yayınlıyor, mülteciler ve dünyanın her yanından barış hareketi içindeki kadınlarla birlikte çalışıyorlar. Kendileri için Hırvatistan, Bosna Hersek, Kosova, Makedonya, Karadağ, Slovenya ve Voyvoda'daki kadınlarla işbirliği yapmanın önemini vurguluyorlar.

Savaşa karşı siyahlı kadınlar

Dünyanın başka yerlerinde kadınlar savaşa karşı mücadele ediyorlar. bunların içinden, bize yakın iki savaş bölgesinde, İsrail ve Sırbistan'daki siyahlı kadınların mücadelesi üzerine birşeyler aktarmak istiyoruz.

"Siyahlı kadınlar hareketi ilk olarak İsrail'de ortaya çıktı.1982'de, daha önce kadın sorunları adı verilen bir gündemle mücadele eden İsrailli feministler, İsrail'in Lübnan'ı işgaliyle birlikte bu duruma karşı çıktılar. 1948'de kurulmuş bir devlet olan İsrail'de her zaman savaş hali hüküm sürdüğünden sokak gösterileri son derece zordu. 1987'deki İntifada'dan sonra ilk siyahlı kadınlar eylemi gerçekleşti. Başlangıçta altı kadın üç erkekten oluşan bir grup sokağa çıktı. Bunlar dikkati çekebilmek için siyahlar giymişlerdi. Birkaç hafta içinde üç erkek eylemden vazgeçti, kadınlarsa grubu genişletmek için başka kadınlara çağrı yaptılar ve böylece1988 Ocak'ında otuz kadar kadın Küdüs'ün en kalabalık Caddesi'nde her cuma 13.00-14.00 arası ellerinde üzerinde "işgale son" yazan güvercinler taşıyarak toplandılar. Bir yıl içinde ülkenin başka yerlerinde otuz kadın grubu aynı eylemi yapar oldu. Daha sonra Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Avusturalya'da da bu protestoyu destekleyen siyahlı kadın grupları oluştu. İlk grup, siyahın dikkati çekmesi dışında yasın rengi olması anlamını da benimsemişler ve tahriklere karşı sessiz kalmaya karar vermişlerdi." Bunları anlatan Haya Shalom, "erkekler zaten bir türlü sessiz kalamıyordu," diyor. Özellikle başlarda, yanlarından geçen arabaların şoförleri kırmızı ışıkta durunca inip kadınları dövüyorlarmış. Otobüslerden erkekler ve çocuklar sebze, su, yumurta, taş gibi şeyler atıyorlarmış. Ancak kadınlar birbirlerine sıkıca sarılıp birbirlerini korumayı tercih etmişler. Grup tek eylem ve tek sloganı değiştirmedi. 89'daki altı bin kişilik "Kadınlar Barış İçin Yürüyor" mitinginde Batı Kudüs'ten yani İsrail tarafından Doğu Kudüs'e bir yürüyüş düzenlendi. 94'deki barış anlaşmasından sonra siyahlı kadınların boşalttığı sokakları barış anlaşmasına karşı çıkan sağcılar ve faşistler işgal ediyordu. O yüzden siyahlı kadınlar barış anlaşmasının her şeyine katılmasalar bile bu gruplarla karışmamak için eylemlerine son verdiler. Şimdilerde aynı kadınlar yarı Filistinli yarı İsrailli kadınların oluşturduğu Kudüs Hattı adlı örgütlenmede, barış koşullarını tartışıyor ve feministlerin barış perspektifini topluma anlatmaya çalışıyorlar. Bu süreç içinde yeralan feminist olmayan birçok kadın artık feminist.

Ben bir Cosmo kızıyım. İyi derecede erkekçe bilirim.

Hangisi gerçek?

1 Mayıs'ta kadınlar alanlarda

Kadınların çalışma yaşamında uğradığı ayrımcılığın son bulması için; ev içi emek sömürüsünün sona ermesi için; savaşın, işsizliğin, yoksulluğun, ekonomik paketlerin, özelleştirmelerin faturalarını ödemek istemedikleri için, işçilerin, emekçilerin kadınlar ve erkekler olarak iki cinsiyetten oluştuğunu bir kez daha hatırlatmak, kadınların sendika yönetimine girebilmeleri, toplu sözleşmelerin kadınlar açısından sorgulanması taleplerini dile getirmek için... Kısacası ulusal, cinsel, dinsel, sınıfsal baskılara karşı olduğunu söyleyen kadınlar, "Emeğimize, bedenimize, kimliğimize sahip çıktığımız için alanda olacağız" diyorlar. 8 Mart Kadın Platformu'ndan kadınlar, "Kaç kadın olursak olalım, kendi pankartımız, kendi sloganlarımız ve kortejimizle 1 Mayıs'ta bağımsız yerimiz olsun, sesimiz çıksın" istiyorlar. Ve tüm kadınlara bir çağrı yapıyorlar "Sendikasıyla, partisiyle, derneğiyle birlikte olup da kadınların kortejine oğramak isteyenleri de bekliyoruz." diyorlar.

Dayağı teşvik eden "giz"li sunucu

Show Radyo'da "Şövalye" adlı bir program var. Hafta sonlarında 11.00'de başlayıp 13.00'e kadar sürüyor. Sunucunun kim olduğu ise, radyo yetkilileri tarafından "programın gizi" denilerek açıklanmıyor. 20 Nisan Cumartesi günü dinleme "şansına" eriştim. Konu, "Stresinizi nasıl atıyorsunuz?" imiş. Telefon ve faks bağlantısı ile buna yanıt almaya çalışıyordu çok bilmiş sunucu. Gelen fakslardan biri, adı Harun olan bir zat-ı muhtereme aitti. Stresini ellerini kullanarak atıyormuş. Sevgilisini (ya da eşini) döverek. Ama düşünceli adammış doğrusu, gelen gidene ne deriz kaygısıyla, yüzüne vurmuyormuş!

Sunucu buna tepki vermek ne kelime, onayladı bir güzel. Sonra, bu faksı protesto etmek amacıyla, bir genç kız telefonu geldi. Ne o gerçek bir tepki dile getirebildi ne de sunucu onu dikkate aldı. Daha da sonra ilk faksa cevap, ikinci bir faks geldi, bir erkekten. Harun'un yazdıklarının doğru olmadığını söylüyor, stres atma konusuna gelince sporu öneriyordu. Sunucunun verdiği yanıt aynen şöyle: "Yok canım, arada bir dövecen!"

Kamuya açık yayın yapılıyor ve sunucular saygılı olunması gereken en alt sınırın bile altında. Bu başıboşluk karşısında tepki vermek gerekiyor diye düşündüm. Türkiye'nin her yerinde böyle şeyler oluyor hangi birisine yetişelim diyorsanız, ne yazık ki haklısınız. Show Radyo'nun telefonu 0212.655 99 40, faks numarası 0212.655 98 94. Tepki gösterelim.

Pınar Şenel, Ankara

TÜPÇÜ

RAMİZE ERER

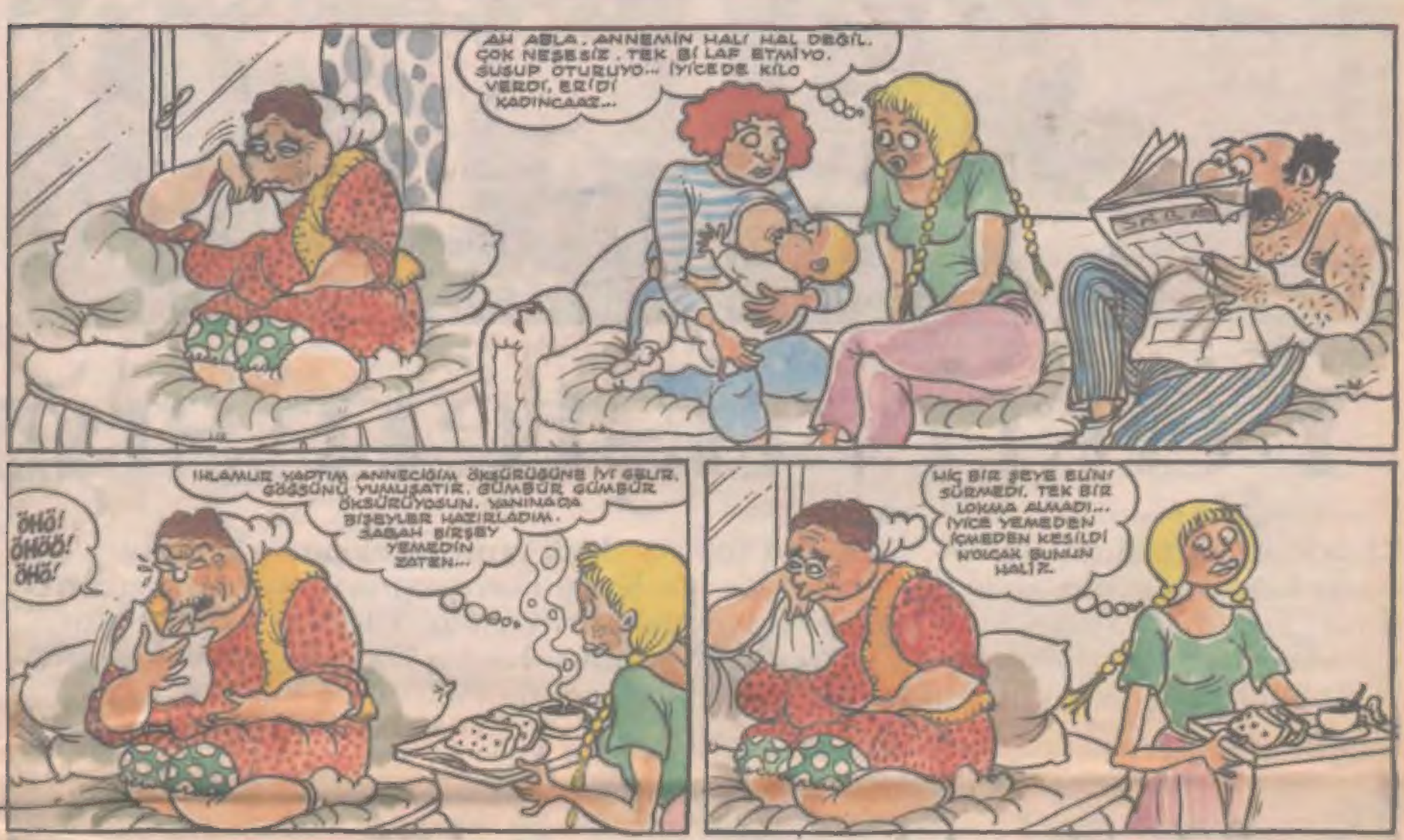

Yürüyüşten sığ

"Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin," diyen bir yargı kararını protestoyla başlayan Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası"nın ikinci adımı 17 Mayıs 1987'deki yürüyüştü. Yürüyüşten dokuz yıl sonra Mor Çatı Kadın Sığınağı nın açılışı gerçekleşti. Ankara Kadın Dayanışma Vakfı nın sığınağından sonra ikinci bağımsız kadın sığınağı da çalışmaya başladı.

Sığınağın kapısı ilk kez 23 Evlül 1995'te bir kadınla üç çocuğu için açıldı, o günden bu yana da kırka yakın kadın ve çocuk burada yaşadı, şiddetten uzak kaldı. Kimisi bir iki gece ya da bir hafta on gün kaldı, kimisi daha fazla. Genel kural üç ay. Ama bu süre hiç de katı bir şekilde uygulanmıyor. Sığınakta kalanların belirlenmesi, günlük yaşantının kuralları ya da ne gerekiyorsa herşey Sığınak çalışanlarının ortak kararı. Haftalık düzenli toplantılar yapıyorlar, günlük sürekli haberleşmeyi sağlıyor ve neyi nasıl yapacaklarına hep birlikte karar veriyorlar. On beş kadın, on beş çocuğun kalmasına elverişli Mor Çatı Kadın Sığınağı'nda şu sıralar sekiz kadın altı çocuk barınıyor.

Biz, önce Sığmak çalışanlarıyla konuştuk; Saadet Özalar psikolojik danışmanlık yapıyor. Geçen Ocak ayında Mor Çatı ile tanışmış önce gönüllü psikolog şimdi de ücretli olarak çalışıyor. Birsen Kaçker Mor Çatı'mn ilk günlerinden bu yana çeşitli biçimlerde emek vermiş, şimdi bütün günü Sığınak'ta geçiyor, günlük işleyişten sorumlu. Sema da iki üç yıl kadar önce Mor Çatı'da gönüllü olarak çalışmaya başlamış, şimdi Sığmak'ta sosyal danışmanlık yapıyor. İş aravan kadınlara yardımcı oluyor, çocukların kreş düzenini sağlıyor. Üç hemşire arkadaş sıra ile gece nöbetine kalıyor. Sığmak'ta içeride işler iyi gidiyor, sorun çıkarsa dışarıdan kaynaklanan bir sorun oluyor. Gece yarısı kapıya dayanan, burası neresi, karım. çocuklarım orada mı diyen kocalar gibi... Sığınağın güvenliğini kadınlar kendileri sağlıyor. İki kamera ile kapının girişi ve sokak sürekli izleniyor. Kapı, kim gelmiş, kim geçiyor görülmeden açılmıyor.

Sığınak açılmadan önce tedirginlikler, şüpheler vardı; acaba, nasıl olacak, ne yapmalı, nelerle karşılaşacağız?.. Sığmak açıldıktan sonra bütün bunlar yavaş yavaş ortadan kalktı; Başarınışlardı. Çoğu şeyi el yordamıyla aşmışlardı ama şimdi, "Oldu," diyorlar, "Sığınak çok güzel çalışıyor".

Mor Çatı gönüllülerine göre Sığmak'ta kalmak için öncelikli kıstas; can güvenliği. Aslında bu can güvenliğini karakollar sağlamak zorunda, karakol sağlamıyorsa, savcılığa başvurup yardım istenebiliyor. Kadının başvurusunun önlem sağlamayacağı açıksa -daha önce de başvurmuşsa, ya da sürekli tehdit altındaysa ya da başka bir şey; bunun ne olduğuna Sığınak çalışanları hep birlikte karar veriyorkarşılıklı konuşup kadının isterse Sığmak'ta kalabileceğini söylüyorlar.

Burada kadınların önce dinlenmesi isteniyor. Çoğu zaten çok hırpalanmış durumda oluyor. Bir süre sonra kendilerine geliyorlar. Bu arada hukuk danışmanlığı da yapılıyor. Psikolojik yardım sürekli veriliyor. Mor Çatı Kadın Sığınağı kadınların kendi ayakları üzerinde durmaları, verdikleri kararı hayata geçirmeleri için onlara destek oluyor, şiddetten uzak yaşamalarını sağlıyor.

Sığmak'ta kalan kadınlar günlük yaşantıyı şöyle anlatıyor: "Sabahleyin çocukları kreşe gönderiyoruz, çalışanlar işlerine gidiyor, iş arayanlar, görüşmeye gidiyor, istediğimiz zaman gezmeye çıkıyoruz, dışarda istediğiniz kadar kalıyoruz, çok rahatız, hiçbir baskı yok, bu kadar rahat olacağımızı düşünmüyorduk. Rahat olunca daha iyi düşünebiliyoruz. Ne istediğimizi biliyoruz. Mor Çatı gibi yerler sayesinde kadınlar kendi hayatlarını kurabiliyor."

Sığmak açıldıktan sonra ilk sorun çocukların kre
olmuş. Çocuklar da bütün gü
Sığmak'ta kaldığı için iş ara
ma, çalışma mümkün olma
mış. Derken düzenli bir kre
ilişkisi sağlanmış ve ertesi gü
bütün kadınlar iş bulmuş, ça
lışmaya başlamışlar. Sığmakt
kadınlar arasındaki dayanış
ma tahmin edilenden dah
fazla. mesela birisi bir iş bulu
yor. kısa süre sonra arkadaşla
rına da iş bulmasına yardımc
oluyor.

Mutfak, banyo, genel te
mizlik nöbetleri var, bunu
için bir nöbet çizelgesi yapıl
mış, ama çoğu zaman iş
ler hep birlikte yap
lıyor. Kadınla

birlikte iş yapmaktan mutlu. Akşam çocukların yatış saati 22.00, bu saati de anneler belirlemiş.

Sığınak'ta kalmanın şöyle bir sonucu da var; bazı kadınlar şiddete uğradıkları halde, can güvenliği nedeniyle sığınağa geldiklerinde; kocam bir daha yapmayacağına söz verirse barışırız, ya da şu şu şartları sağlarsa eve geri dönerim dedikleri halde sığınakta kaldıkları süre içinde kendi yaşamlarını kurmaya karar veriyorlar.

Sığınağın çevresinde bir destek ağı yok, güvenlik açısından karakol kesinlikle emin olmadıkları bir yer; iş

ğa...

bulma için sürekli bağların kurulduğu bir durum yok, gazete ilanlarıyla iş aranıyor, çocukların okul ya da kreşe gidebilmeleri de ayrı bir iş.

Bir ilkeler de kadınların iş seçiminde kendisini gösteriyor. Hepinizin bildiği gibi bazı işler -temizlik, hasta bakımı vb.- ev işlerinin devamı niteliğinde, işte bu işlere rağbet etmiyorlar. Özellikle bu tür işleri kadınlar da reddediyor. Bu konuda bir de örnek anlatıyorlar; İki kadın birlikte iş görüşmesine giderler, kalacak verin de sağlandığı hasta bakımı karşılığında tatmin edici bir ücret verilecektir. İki kadın kesin bir şey söylemeden ayrılırlar ve konuşurlar, "Sabahtan akşama kadar yine evin içinde kalacağız, şuradaki tekstil atölyelerinde bir iş bulalım, işe gidip gelirken hava almış oluruz," diye de bir karar alırlar. Şimdi ikisi de bir atölyede çalışıyor. Sığınak, kadınların meslek edinmeleri için ücretsiz beceri kursları da sağlamış. İsteyen kadın önce bu kurslara devam ediyor.

Bir de kendi atölye projelerini anlattılar; birisi evindeki dikiş makinesini Sığınak'a getirecek ve dikiş bilen birkaç kadın satılmak üzere eşarp vb. şeyler hazırlayacaklar. Bir umutları bu dikiş makinesinin atölyeye dönüşmesi.

Sığmak'ta kalan kadınlar haftada bir gün toplanıp, konuşuyorlar. Önce evdeki günlük işlerle ilgili, sonra daha önceden belirlenmiş bir gündem üzerine; bundan sonra ne yapmak istiyoruz, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı nedir, ne değildir, nelere yol açar, çocuklarımızla ilişkiler gibi konularda konuşuyor, tartışıyorlar. Bazen bir uzmanın görüşü alınıyor, yasal haklarımızda olduğu gibi. Bu toplantıları pazar akşamları yapıyorlar, cumartesi akşamları da eğlence var.

Sığınak çalışanları en son, "Bu, uzun vadeli bir iş, bizim moralimiz yüksek, burada kalan kadınlar evlerine dönse bile artık ne yapacaklarını biliyorlar, bocalasalar bile bu kurumun burada olduğunu, onlar için olduğunu öğreniyor, buraya güveniyorlar. Kadınların gidecekleri bir yer var, onlara destek olacak bir Mor Çatı var," diyorlar.

Nasıl gönüllü olunur?

Gönüllü olarak çalışmak isteyen kadınlar iki gün süren bir eğitim alıyorlar. Şiddet görmüş bir kadınla konuşurken nelere dikkat etmek gerektiğinin öğretildiği bu eğitimi uzman bir psikolog veriyor. Daha sonra gönüllü olmak isteyen, ben bu işi yapabilirim ya da yapamam diye karar veriyor. Yapamayacağını düşünürse yardım etmenin çeşitli biçimleri var; herşey Mor Çatı'ya yardım etmek isteyen kişinin kendi belirleyeceği koşullarda hayata geçiyor. Ama şiddet görmüş kadınla konuşabilmek işin en zor yanı. Bu zorluğu aşabileceğinizi düşünüyorsanız, yine sizin belirleyeceğiniz gün veya saatlerde Mor Çatı'ya başvuran kadınları siz dinliyorsunuz. En önemli ilke; iyi bir dinleyici olmak.

Gönüllüler nasıl çalışıyor?

Şiddete maruz kalan kadın Mor Çatı'yı telefonla arıyor. Telefona cevap veren gönüllü, önce olayı anlatmasını istiyor; tabii kısaca. Kadınların talepleri belli "Avukat istiyorum," "Kalacak yere ihtiyacım var," ya da "Bana nasıl yardım edebilirsiniz?" Psikoloğa ihtiyacı olduğunu düşünen çok az. Başvuran kadınlar genellikle uzun süre şiddete maruz kalmışlar. İlk dayakta Mor Çatı'yı arayan hemen hemen yok gibi. Kadına dayak atan adam özür diliyor, ailesi, "Her kadının başına gelir," diyor. Bu arada duygusal şiddet oluyor, cinsel şiddet ve mutlaka ekonomik şiddet oluyor; kadın ce-

Yaprak Zihnioğlu:

"Şiddet açık edildi"

Yaprak, kurulduğundan bu yana Mor Çatı'da gönüllü olarak çalıştı. Onunla dokuz yılda yapılanlara bir göz attık.

- Yürüyüşten sonra dayanışma ağı kurulmuştu, oradan başlayalım istersen.

Yürüyüş çok etkili oldu. Yürüyüşten sonra bu işte çalışmak isteyen bir grup çıktı. Her gün akşamları belli bir saatte bir telefon verildi, o telefonu dayak yiyen kadınlar aramaya başladı. Dayanışma ağı dediğimiz buydu, nöbet sistemiyle telefonun başında durnluyordu. O telefonlara "Dayak yiyiyorum, evden çıkamıyorum, ne yapmalıyım, beni barındırabilir misiniz" gibi talepler geliyordu. Hiçbir çare olmayınca kadını çağırıyorduk, evlerimizde barınıyordu ya da onların evine gidi-

yor, nöbet tutuyorduk, koca gelip bir şey yapmasın diye. Ama bu yeterli değildi, yetişemiyorduk. Bunun sonunda mutlaka bir sığınak kurulmalı fikri çıktı. ve sığmak açmak için harekete geçildi, dışardaki sığmaklar incelendi. Bir fikir oluşturuldu. Sığmak açmak için vakıf kurmaya karar verdik ve bir vakıf kurduk. 1990 Mayıs'mda vakıf kuruluşu gerçekleşti. Hemen bir yer tuttuk ve orada eğitimden geçmiş gönüllüler çalışmaya başladı. Dayak yiyen kadınlar aradığında nasıl bir iletişim kuracağızı öğreten, şiddeti her boyutuyla anlamaya yarayan özel bir eğitimden geçtik hepimiz. 90 Kasım'mda Mor Çatı Danışma ve Dayanışma Merkezi'mizi açtık. Ve o günden itibaren iki ile altı arasında pazar hariç her gün nöbet tuttuk. Fazla paramız yoktu. Gönüllülerle yürüyen bir çalışma oldu. Bir kişi istihdam edebiliyorduk. O da sekreterimizdi ve her iş ona kalıyordu, çok zorlanıyordu tabii.

- Gönüllüler için de zor.

Evet, öyle. Başka işlerde çalışıyorlar, zor zaman ayırıyorlar. Sürekli şiddetle karşılaşmak da çok yıpratıcı. Örselenmiş, yaralanmış, dayak yemiş, kolu kırılmış kadınlar geliyorlar, onlarla beraber oluyorduk. Karşılıklı bir değişme süreci oldu. O kadınlarla birlikte biz de değiştik. Şiddetin çok uç noktalarına şahit olduk. Fiziksel şiddete uğrayıp o evi bırakamayan, uzaklaşamayan kadınlarla beraber olduk, onların çaresizliğini paylaştık. Bir dönüşüm süreci oldu bizim için de. Onlarla birlikte çok şey öğrendik. Ama konuşan onlardı ve konuşarak, yaşadıkları şiddeti anlatarak tam 805 kadın Türkiye'de çok önemli bir aşamayı gerçekleştirdiler; Şiddeti açık etmek.

- Başvuran kadınların hayatında bir değişiklik oldu mu?

Evet oldu, çok az da olsa olsa onların hayatındaki değişikliği izlemeyi çok önemsiyorduk. Bizim için çok önemliydi. Çünkü bu bir umut. Şiddetin sonlanması için bir umut. Biz başvuran kadınların daha çok ne yapmak istediğini öğrenmeye çalışıyorduk. Önüne alternatifleri koyuyorduk ama "şunu yap" demedik hiç bir zaman . Hep kendi seçimi oldu ve kadının her adımı kendisinin atması gerekiyordu. Biz sadece "Ne yaparsan yap, biz senin attığın her adımı destekliyoruz, senin yanındayız, seninle birlikteyiz" diyorduk.

- Nasıl değişiklikler oldu?

Mesela ilk yıllardaki bir başvuruyu hatırlıyorum. Yirmi beş yıllık ağır şiddetle geçmiş bir evlilikten sonra boşanmak istiyordu. ama iki çocuğu vardı, "Kızımı da evlendireyim öyle," diyordu. Yirmi beş vıhn ağırlığı üzerindeydi. O kadının boşanma davasına girildi, sık sık görüşüldü o süreçte. Hakikaten kızı evlendikten sonra boşandı. Boşanma davası uzun sürdü, çünkü genellikle şiddetçi kocalar şiddetin devamım istiyorlar. Bir vıl sonra filan boşandı, sonra bize; "Bütün renkleri görüyorum, meğerse dünya renkliymiş, renkleri varmış herşeyin, ilk defa renkleri görüyorum," dedi. "Hiç param yok, evim yok ama çok mutluyum, özgürüm çünkü" dedi.

- Boşanmayıp kocasına dönenler de var tabii.

Evet var. Genellikle evlerine dönüyorlar kadınlar. Bize gelenler on yıllık evli, mutlaka çocuk var, genellikle iki çocuk. Evliliğin ilk yılları çocuk olmuş, işini bırakmış, çalışmış çok kadın var. Kadının evi yok, bir mal edinilmişse erkeğin üstüne yapılmış. Gidecek yeri olsa hemen boşanacak. Kadınlar çocuklarını bırakıp çıkmıyorlar evden, kadma önce annelik yükleniyor çünkü. Canımı kurtarayım yok, ille çocuklar da olacak, "Bir odada ola-

yım, çocuklarım yanımda olsun" diyor. Şiddete geri dönüyorlar ama daha sonraki yıllarda başvuran kadınları izlediğimizde değişiklikler gördük. Mesela Mor Çatı'ya geldiğini söylemesi bile hem ailesi, hem kocası tarafından önce öfkeyle karşılanıyordu. Ama bazı kadınların onunla dayanıştığını, destek olduğunu görünce şiddetçi kocaların davranışlarında da değişiklik oluyordu. Bazıları, "Aynı şiddet, aynı yoğunlukta devam ediyor," diyordu. Gene geliyordu. Gelmeyenler arasında, "Dövmeye kalktığında kendimi koruyorum, beni dövemezsin diyorum, sizinle tanışmam çok iyi oldu, kendime güvenim geldi," diyenler oluyor. Şiddet bitti diyenler bir sene sonra gene başladı diyebiliyor. Ama kadınların başlangıca göre daha güvenli olduklarını ve şiddete hayır dediklerini düşünüyorum. Aslında gözlemlediğimiz çok çarpıcı bir değişiklik var, birinci sene gelenlerde çaresizlik çok ağır basıyordu ama kampanyanın ve Mor Çatı'nın varlığı, şiddete karşı politik sözlerin söyleniyor olmasından, üçüncü yılda gelenler "Ben kararımı verdim, bu adamı boşayacağım, bana yardım edin" diyorlardı. Çok ilginç bir değişim. Danışan kadınlara iş bulmalarında destek olduk, savcılıkta, hastanede refakat ettik. Oralarda da şiddete uğruyor, koca takip ediyor, görevliler kötü davranıyor. Boşanma davalarına girildi. Pek çok destek verildi. Bir de ortak ev tutmaya özendirildi.

- Ortak yaşamaları sürdü mü?

Doğrusu, çok fazla sürmedi. Ama böyle bir fikir yayıldı. Belediye sığınma evlerinden birlikte ev tutarak ayrılan çok kadın oluyor. Ekonomik olarak da çok kolay. Çocuklarını paylaşıyorlar, iki kişi çalışıyor, bir kişi çocuk bakıyordu mesela.

- Çok yakıcı yaşanan bir sorunla ilgili iş yapıyorsunuz. Politikanın geri planda kalması, yaptığınız işin hayırseverliğe dönüşmesi tehlikesi yok mu?

Biz politik bir hareketten geliyoruz, feminist hareketten ve Mor Çatı'da feministler çoğunlukta. Başlarken bunları tartışmıştık, biliyorduk zaten. Bir bakıma sosyal hizmet alanına giriyor yaptığımız iş. Tamam feminist dayanışma ama çok genel tanımladığınızda sosyal hizmet alanı. Yardımsever bir tutumla sosyal hizmet alanında mı kalacaktık, yoksa feminist dayanışmayla, bizleri de dönüştüren başka bir şey mi yapacaktık? Esas olarak benim bu vakfa girmekteki amacım şiddete karşı politik bir söz söylemekti, şiddeti açık etmekti, bunu ortaya çıkarmaktı. Kadınların şiddete karşı duracak biçimde özgüvenlerini yeniden kazanmalarını, güçlenmelerini hedef aldım. Kamuoyunu bu alanda uyandırmak, şiddeti sonlandıracak şeyler yapmak. Yardımseverlik gibi bir sorunumuz hiç olmadı ama pratik işler bazen politikayı ihmal etmemize neden oldu. Bir televizyon programında çıktığımızda ya da gazetede bir haberde yer aldığımızda ertesi gün telefonlar kilitleniyor. Onlara yetişmek zorunda hissediyoruz kendimizi. Vakfın olanakları sınırlı, gönüllü çalışma, maddi olanaklar sınırlı. Bazen kendimizi kaptırıp sadece işe koşturduk ve politikayı ihmal ettiğimiz zamanlar oldu. Zaman zaman daha çok iş ağırlıklı şeyler yaptık. Ama asla hayırseverlik değildi. Hayırseverlik üst ya da orta sınıfın kendini kötü hissedip ruhunu rahatlatmak için verdiği birkaç kuruştan ibarettir. Bu grup, kadınlarla dayanışma ve destek için kuruldu.

- Mor Çatı'da çalışanlar kendi aranızda neler yaşadınız?

Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne karşı vakıf başkanı, yönetim kurulu olması gerekiyor ama biz baştan beri kolektif yönetimden yana olduk. İşleyiş toplantılarında karar aldık hep. Çalışan herkesin katılacağı bir yapıda karar alındı. Bu biraz hantal bir yapıydı, zorlukları vardı. Hantallığı göze alarak, üstelik de bu kadar işe dayatan bir yerde göze alarak hayata geçirmeye uğraştık. Gündelik olaylarda toplantıları beklemeden karar alıyorduk ama politik kararlar ve önemli bazı kararlar her salı işleyiş toplantılarında almıyordu. Biz buna kolektif diyoruz, çalışan herkes katılıyor. Biraz özdenetime dayanan ve özyönetimi hedefleyen bir yapı.

- Peki daha çok iş yapmak, yetenekli olmak kararlara katılımı etkilemedi mi?

Mesela mitingde konuşan biriyle daha önce hiç toplantıda konuşmamış biri aynı rahatlıkta konuşamıyordu toplantılarda ama kararlara katılma konusunda eşittik tabii. Karara katılmada da daha etkili olan, daha çok iş yapan öne çıkıyor mu sorusu vardı her zaman. Daha çok çalışan daha çok konuşuyordu sanki, çünkü bilgilere sahiptiler. Ama biz, sürekli bilginin aktarılmasını esas aldık. Böyle bir yapıda "haberdar olma" çok önemlidir. Gücün esasını oluşturur. O durumda bazen etkin olan insanların iktidar gibi algılandığı çok oldu. İktidar olmak istemeyenler de iktidar gibi algılandı bazen. Ben üç saat gidiyorum, o on üç saat, etkin olması kaçınılmaz. Çok nadir de olsa bunu iktidar gibi kullanmak isteyenler oldu. Ne kadar dışlamak istesen de, iktidardan arınmak zor. Bizim yapının iktidardan arınmış, hiyerarşiden arınmış olduğu söylenemez ama bunun çabası var, böyle bir yönelim var.

zalandırılmaya, baskı altında tutulmaya devam ediliyor. Kadının bütün bunları aşıp Mor Çatı'ya başvurabilmesi hiç de kolay olmuyor. Ve kadınlar çoğu zaman eve kapanıyor, yaşadıklarından dolayı utanıyor, "Aman kimse duymasın," diyor; çevresiyle ilişkisi kesiliyor. Büyük bir yalnızlık içinde Mor Çatı'yı arıyor. İlk konuşmadan sonra Mor Çatı'ya çağırıyorlar. Kadınları karşılayan ve hikâyelerini dinleyen gönüllüler, başvuran kadınlara akıl vermiyor, müdahale etmiyor, sadece dinliyorlar. Kadınlar genellikle zorluyorlar "Ben ne yapayım?" "Söyle yapsam nasıl olur?" "Boşanayım mı?"... Bütün bunların karşısında tek cevap veriliyor; "Sen bilirsin?" Mor Çatı gönüllüleri, şiddete uğrayan kadınların kendi kararlarını kendilerinin vermesini istiyor ve bu kararı hayata geçirmesi için ona destek olacaklarını söylüyorlar.

Gönüllü olmanın bedeli

Mor Çatı, şiddete uğrayan kadınlara destek olmak için bir yer bulup, telefonlar çalışmaya başlayınca önce bir karışıklık yaşanmış, başvuran kadınları evlerine almışlar, gidip onların evinde kalmışlar; tabii bunların hata olduğu zamanla ortaya çıkmış. Çünkü bu şekilde politik bir ilişki kurmak mümkün olmuyor. Gönüllüler, şiddete uğrayan kadınlarla karşılaşıp, konuştukça kendilerini sorgulamaya başlamışlar. Bunalımlar, çıkmazlar... Bakmışlar ki işler kötüye gidiyor önlem almışlar. Şimdi Dr. Şahika Yüksel'le düzenli grup terapisi yapıyorlar. Gönüllü olmak için eğitim alan ilk gruptan bugüne kalanlar çok az. Onlar da zaman zaman ara veriyor. Yani sürekli olarak gönüllü çalışma yürütmek hemen hemen imkânsız.

Sığınak'ta kalan kadınlar neler diyor?

• "Ben kadın dergileri okurdum, Mor Çatı nın kurulduğundan haberim vardı, beni ilgilendiriyordu, çünkü baskı altında yaşıyordum. On yıllık evlilikten sonra şimdi buradayım. Her türlü şiddet sonucu bir kaç kez evimi terketmiştim, kardeşlerimin yanına gidiyordum ama eşim gelip beni buluyor, sonra eve geri götürüyordu. Üç kızım var. Onları da dövüyordu. İki aydır buradayım. Şimdi iş arıyorum. Evlenmeden önce de çalışıyordum, kocam dışarda çalışmamı istememiş ben de ayrılmıştım; çalışmak için çok mücadele ettim ama kabul etmedi. İnsanın kendini toparlaması için daha iyi düşünebilmesi için burası çok iyi bir yer. Bundan sonra belki ekonomik olarak çok rahat edemeyeceğim ama hiç olmazsa kafam rahat olacak. İstediğim zaman çayımı demleyip içeceğim."

• "İki oğlum bir kızım var, kız benim yanımda. Kocam çok dövüyordu, komaya giriyordum. Annemlerin yanına gidince gelip, bizi alıyordu. Şimdi oğlanları Çocuk Esirgeme Kurumunun yuvasına verdim, kızı yanıma alıp buraya geldim. İki aydır buradayım, annemlerin bile haberi yok, telefonla görüşüyoruz, artık çok rahatım, burada güvendeyim. İnşallah bundan sonrası daha iyi olur. Adam zaten yıllarca hapiste kaldı, ben çalışıp ona baktım, bekledim. Namus dedim, Çocuklarım var dedim. Ölünceye kadar dayak yedim, çocuklarım sürekli dayak yedi gene de ayrılmadım ama her şeyin bir sonu oluyor, artık yeter dedim. Bu sefer çok kararlıyım. Burada da bulursa, ne kadar özür dilese de geri dönmeyeceğim. Aslında biraz da korkuyordum, o yüzden dönüyordum, şimdi Mor Çatı var. Kendi kendime 'Artık kararlı ol, geri dönme,' diyorum."

• "Ben de gazete, dergilerden Mor Çatı'yı duymuş, telefonunu bir yere yazmıştım. Zaten bu ev açılmadan önce sürekli telefon ediyordum. On yedi yıllık evlivim, bir kız bir oğlum var, burada olduğumu kimse bilmiyor, soran olursa ben rahatım, emniyetteyim diyorum. Evde şiddet [illegible], içki içtiği zaman daha da kötü oluyordu, her tarafı kırıp döküyordu, sabahleyin de, 'Ben ne yaptığımı bilmiyorum,' diyordu. O gece beni dövüp sokağa atınca, komşuma gittim, sabahleyin de yine Mor Çatı'yı aradım, bu ev açılınca da buraya geldim. Boşanmak istiyorum, burada çok rahatım, iş arayacağım. Evlenmeden önce çalışıyordum, iyi bir işim vardı, kocam iki ay başımda dikildi işten ayrılacaksın diye, sonra aldığım tazminatla da kendine iş kurdu. Aslında kibar insandır ama içtiği zaman çok kötü oluyor. İlk geldiğim gün, çantamı odama çıkardım ve oturdum kaldım, 'Allahım ben ne yaptım?' diye düşündüm, ama arkadaşlarla tanışıp konuşunca hepsi geçti, burasını seviyorum, ama çocuklarımı çok özlüyorum."

İstanbul'daki genelevler yine hareketli

Genelev çalışanları 231 imza topladı

Denetimler sırasında basının müşterileri ve çalışanları teşhir etmesi, genelev pencerelerinin koyu renk camlarla kaplanması ve çalışanların haftada bir kere dışarıya çıkacakları söylentileri, genelevde çalışan kadınları hareketlendirdi.

Yıllar önce sigorta kapsamına giren genelev çalışanları, ancak geçtiğimiz yıl sigortalı olabilmişlerdi. O da asgari ücret üzerinden. Daha kapıdan girer girmez su parası, yakacak parası, telefon parası, işçi ücreti gibi genel işyeri harcamaları için paraları kesilen kadınların, istedikleri yerden yemek yeme, hatta yemek yememe gibi hakları da yok. Karaköy'de pek çok lokanta, büfe olmasına rağmen, bir şişe suyun elli bin liradan satıldığı Şato'dan yemek yemek zorundalar. Sabah yanlarında bir poğaça getirmeleri bile yasak. İhtiyaçları olan her şey fahiş fiyatlarla patronları tarafından satılıyor onlara. On bin liralık peçete için yüz elli bin lira ödemek zorunda kalıyorlar. Bahşişlerine el konuyor. Ama vine de baskı, tehdit, korku ve güvensizlik gibi nedenlerle sendikalaşmak için pek hevesli değiller. Daha doğrusu değillerdi. Son günlerde yaşadıkları yeni sorunlar sendikal çalışmayı hızlandırdı. Genel-İş'te yapılan iki toplantıya katıldığımızda en çok bu sorunlar konuşuldu. Toplantıya katılan herkes aynı şeyleri söylüyor. "Denetimde basın çekim yaptığı için, vatandaş vine resmim çıkarsa diye korkudan gelmez oldu, işler iyice azaldı". "Hepinizin ailesi var, burada çalıştığımızı biliniyorlar, denetim olacak da basın çekim yapacak diye aklımız gidiyor", "Belediye evlerin camlarının koyu renk olmasını istiyor, evlerin çoğu koyu renk cam taktırdı, bu da işleri etkiledi", "Biz camdan dışarıyı gördüğümüz için mesela karşılaşmak istemediğimiz kişi olunca yukarıya kaçıyorduk, şimdi o şansımız yok. Mesela ağbim gelse ancak kapıdan girince görebileceğim", "Hepimizin hasmı var, camdan göremediğimiz için can güvenliğimiz yok, şimdi kapı çalmıyor, kimin içeri girdiğini o anda farkediyoruz", "Artık işyerinde yatacağımız, haftada bir dışarı çıkabileceğimiz söyleniyor, çoluğumuzu, çocuğumuzu kime bırakalım?

Neyse ki, sendikadaki toplantılar hiç değilse şimdilik epey işe yaradı. Genelev çalışanlarının hazırladığı bir imza metni evden eve dolaştı ve tam 231 imza toplandı. Yani İstanbul genelevlerinde çalışan kadınların yarısından fazlası imza verdi. Bu, belki de ilk kez böyle büyük bir çoğunluğun biraraya gelmesi demek oluyor. İmzalar önce Valilik'e verildi. Emek-İş Sendikası'ndan Muzaffer Ünlü Valilik'e imza metnini götürdüklerinde çok olumlu bir görüşme yaptıklarını söylüyor. Vali sendikacılara, "Bir daha emniyet denetimlerine basının katılmasını engelleyeceğini, bunu yerine getirmeyen emniyet çalışanları için soruşturma açtıracağı," sözünü vermiş. Şimdi sıra Tayyip Erdoğan'la görüşmede. Ona da talepler iletilecek.

Geçtiğimiz aylarda katıldığım sendika toplantılarına oranla çok daha heyecanlı ve kalabalık geçen bu toplantılarda, genelev çalışanlarının daha örgütlü, birbirlerine ve sendikaya daha güvenli olduklarını gözlemledim. Bir hafta içinde 231 imzanın toplanması da bunun bir sonucu zaten. Sendikal örgütlenme başarıya daha yakın bugünlerde.

Filiz Koçali

Zeynep Uludağ için uluslararası kadın dayanışması

"Kuşkapı Olayı" olarak bilinen davada, mahkûm olan Zeynep Uludağ'a, uluslararası kadın dayanışma örgütleri de sahip çıkıyor. *SOS Sexism, Asian Women's Human Rights Council* (Asyalı Kadınların İnsan Hakları Konseyi), *Equality Now* (Eşitlik, Şimdi) gibi hükümet dışı örgütler aracılığıyla, dünyanın her yerindeki kadın hakları ihlallerine tepki veren çeşitli ülkelerden kadınlar, Zeynep için de seslerini yükseltiyorlar. Mahkemede verilen ceza kararının adil olmadığını ve Yargıtay aşamasında düzeltileceğini uman kadınlar, Yargıtay 1. Ceza Başkanlığına gönderdikleri protesto faksları, telgraf ve mektuplarda, Zeynep'in serbest bırakılmasını istiyorlar.

Bir tutuklu annesi

Manisa'da işkence gören çocukların duruşması sırasında, dışarda kalanlar için geçmek bilmeyen bekleme sırasında ailelerin yanındaydım.

Çocuklar henüz on dört-on yedi yaşlarında. Sesleri de kendileri gibi çocuk. Cezaevi arabasının içinden incecik ve işkence görmüş sesler duyuluyor; "Anne, anneciğim." O sırada fenalaşmamış olanlar bağırıyor; "Çocuklar yanınızdayız."

İçlerinden birinin yanına yaklaştım. Dışardayken öyle iyi bakıyormuş ki çocuğuna, kendi deyimiyle, "Beş senedir doktora gitmemiş".

"Rüyamda iki sıra altın taktım, bizim orada altını iyiye yormazlar," diyordu orta yaşın üzerindeki kadın. Güneşin altında, mahkemeden çıkacak avukattan, kızının tahliye müjdesini bekliyor umutla. "Rüyadan sonra, ertesi gün Selma'mı aldılar, işkence ettiler." Tek geliri temizlik işlerinden kazandığı paraymış, kızının başına bu olay geldi diye kimseler temizliğe çağırmamış artık. "Senin kızın terörist," demişler. İki tane de ineği varmış, sütlerini sağarmış. Selma tutuklandıktan sonra inekleri de ölmüş. "Onlar elimin altındaydı, içim sıkılınca kafam Selma'ma takılınca gider sırtlarını okşardım. Moral olurdu bana," diyor. "Şimdi evin içinde dönüp duruyorum, geldi mi her şey üst üste geliyor."

Kızı tutuklandığında savcıya (ya da hakime) çıkmış. Nasıl işkence gördüklerini anlatmış. "Kızımın sekiz gün kanaması olmuş gözaltında, nasıl olur savcı bey?" diye sormuş. "Olur, olur genç kızlarda normaldir," cevabını almış. "Olamaz benim kızımın kanaması yeni bitmişti," demiş. Selma'ya işkence yapan polisler, "Konuş, yoksa tecavüz ederiz," demişler, "İşte o zaman hani kuşlar yılanların karşısında nasıl titrer, öyle titremiş kızım," diyor. Hep yanındaymış kızının. Mahkemelerde, görüşlerde. Televizyon kameraları da onlarla birlikte. Bir gün polisin biri gülerek, "Hadi bak, durduk yerde artist olacaksın," demiş. Bir başkası da, "Senin kızın bir kere girdi ya, bir daha kurtulamaz cezaevinden. Çıkar, tekrar girer, sen boşuna sürünüyorsun buralarda," demiş. "Sana ne?" dedim, "Sana ne, yüz kere de girse kızımın yanındayım."

Biz bunları konuşurken avukat çıkıyor kapıdan, herkes başına üşüşüyor. Çocukların üçü tahliye olmuş; Selma, Müjire, Özgür. Diğerlerinin tutukluğu devam ediyor. Umutlar gelecek celseye kalıyor.

Ve cezaevi arabası çocukların incecik sesiyle terkediyor orayı. "Anne, anneciğim..."

"Yanınızdayız evlâdım."

Jülide, İzmir

Ayıp köşe

O yanımda yatıyor, derin bir uykuda. Benim gözüme uyku girmiyor. Evin en büyük odasını yatak odası olarak kullanıyoruz. İkimizin en sevdiği renklerle döşedik. Onun kahverengisi, benim açık pembem. İkisi çok yakışıyor. Duvarlar, perdeler ve yatak ortüsü açık pembe. Yer kahverengi. Dolaplar kahverengi ama kenarlarında açık pembe çizgiler var. Bir de pembe küçük bir koltuk. Pembeleri uydurmak için çok uğraştık. Her pembeyi beğenmem, ille de açık pembe olacak.

Geçen yıl tanışmıyorduk bile. Aşık olur olmaz evlendik, yedi aydır balayı yaşıyoruz. Gözlerine vuruldum önce. En çok bakışlarını seviyorum. Şimdi gözleri kapalı. göremiyorum. Burnu çok biçimli. Kafasını arkaya doğru atmış, boynu meydanda, öpmek istiyorum ama uyanır. Üstü çıplak, kollarını başının altına almış. Altında bir tek şortu var. Gozlerim bacaklarına takılıyor. Plajda hiç erkeklerin bacaklarına, vücutlarına bakmazdım. Ama şimdi onun bacaklarına bayılıyorum. Dokunmak istiyorum. Yavaşça bacaklarına dokunuyorum. Elini başının altından çıkarıp, vücuduma değdiriyorum. Hafifçe kıpırdanıyor, sonra yine uyumaya devam ediyor. Eli karnımda, benim elimde onun elinin üzerinde, karnımda gezdiriyorum. Sonra mememin üzerine getiriyorum, dolaştırıvorum. Öteki elim de bacaklarımın arasında. Hâlâ derin derin uyuyor. Benim uyumam imkânsız. Onu istiyorum. Üzerine çıkıyorum. Boynunu, kulaklarını öpüyorum. Sonra da dudaklarını. Sertleşiyor. Daha çok etkileniyorum. Gözleri yine kapalı ama artık uyandığına eminim. Belli ki böylesi hoşuna gidiyor, yedi aydır ilk kez sevişmevi ben başlatıyorum. Hızla kendi üzerimdekileri ve onun şortunu çıkarıyorum. Yine üzerindeyim. Öpüyorum, emiyorum, hareket ediyorum. İçime almak istiyorum. Alıyorum. Gidip gelmeye başlıyorum. Artık nefesini kontrol edemiyor, uyandığı besbelli. Sonunda dayanamıyor, vücudumu okşamaya başlıvor. Öpüşüyoruz. Göğüslerimi, kalçalarımı okşuyor. Üzerinde olmamdan çok memnun, ben de memnunum. Böyle devam ediyoruz. Hareketlerimiz iyice hızlanıyor, nefesimiz kesilecek. Önce ben boşalıyorum, sonra o. Birer sigara içtikten sonra, "Hadi ben yine uyuyayım, sen beni okşa," diyor. Gözlerini kapatıyor, ben onu okşamaya başlıyorum.

0-900

Sinema Günleri nde seyrettiğim bir filmi anlatmak istiyorum: adı 0-900. Bir seks hattı aracılığıyla. "telefonda seks yapmak" üzere tanışan bir çifti anlatıyor. Tomas, mimardır, yalnız yaşar. sarah hakkında ise sanat tarihi okunuş olması dışında hiç bir şey bilmeyiz. Zaten ikisi de birbirlerine görünüşleriyle, yaşlarıyla, konuştukları anda üzerlerinde olan kıyafetlerle ilgili yalanlar söylerler.

Amaçları birbirlerini telefonda tahrik ederek karşılıklı mastürbasyon yapmaktır. İlk denemelerinde konuşarak, fanteziler üreterek yapmaya kalkarlar bu işi. Ama olmaz, yabancılaşırlar, Sarah nın gülmesi tutar sürekli. Daha sonra, tıpkı gerçek bir sevişme gibi birbirlerinin varlığından tahrik olarak mastürbasyon yaparlar. Tek fark, telefondadırlar ve sesleri dışında birbirlerine ulaşmaları mümkün değildir. En çarpıcı sahnelerden birisi, Tomas mimari fikirlerini anlatırken Sarah'nın tutkuyla mastürbasyon yapmasıdır. "Ses" o kadar tahrik edicidir!

Ama ilişkileri bununla sınırlı kalmaz, sohbet etmeye, dertleşmeye, yakınlaşmaya başlarlar. Filmin sonuna doğru Tomas Sarah'yı sevmeye, onu başkalarından kıskanmaya başlamıştır. Ve bir gün genç kadına kurduğu ufak bir tuzakla onun da kendisine aşık olduğunu anlar. Her şey tersine işlemiştir sanki. Mastürbasyon. paylaşma, dostluk. aşk!

Melek Güneş

Kendimizle cinsellik

Kendi bedenimizle beraber olmayı, on keşfetmeyi, ondan tad almayı, yani kendimizl cinsellik yaşamayı ne ölçüde başarabiliyoruz

Bunu başarabildiğimiz ölçüde kadın erotikasını daha iyi keşfedebiliriz gibime geliyor. Çünkü o zaman (erkek olsun, kadın olsun) cinsel partnerimizden bağımsız olarak bedenimizi tanıyacağız, nelerden keyif aldığımızı bileceğiz ve cinsellik yaşarken talepte bulunabileceğiz, aktif olabileceğiz, yönlendirebileceğiz. Aynı şeyin erkekler için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Eğer onlar da kendi bedenlerinde nelerin zevk verdiğini keşfetseler o zaman talepte bulunur, kendilerini aktif olma mecburiyetinde hissetmekten ve kadın bedenini nesneleştirmekten vazgeçebilirler belki. Bunları düşünürken elbette binlerce yıl egemen olmuş cinsellik değerlerinin ve pratiğinin o kadar kolay değişmeyeceğinin farkındayım.

Ortaokul ve liselerde kız öğrencilere yönelik olarak "Genç kızlığa ilk adım" adlı bir eğitim projesi gerçekleştirilmişti. Benim de katıldığım bu çalışmada en çok, ama utana sıkıla sorulan sorulardan biri "Mastürbasyon nedir, nasıl yapılır, zararlı mı?" sorusuydu. Genç kızlarla yaptığımız sohbetlerde çoğunun kendi cinsel organını tanımadığı, mastürbasyonun kendi kendini cinsel tatmin etme olduğu ve bunun da klitorisin uyarılmasıyla yapıldığını bilmediği, bilenlerin de korktukları ve suçluluk duydukları anlaşılıyordu. Elli yaşındaki bir arkadaşım ise kadın kadına sohbette hayatında hiç mastürbasyon yapmadığını açıklamıştı, gülüşmüş, "Artık bir an evvel denemelisin," demiştik.

Şaka bir yana pek çoğumuz ken vücudumuza, özellikle de cinsel org nımıza dokunmakta güçlük çekiy ruz. Çünkü bacak aramızın dokunu maz ve kirli olduğu inancıyla yetiş rilmişiz. Teorik olarak bunun böy olmadığını bilmemize rağmen cins organlarımızın görünüşü ve kokusu dan, ona dokunmaktan iğrenebiliy ruz. Ta küçük yaşlarda doğallığa a kırı olan bu duyguyu içselleştirmiş Daha sonra adet kanamamız olun da bu kirlilik duygusu pekiştirilm Doğal ve sağlıklı olan bu olayı hast lık ve kirlenme olarak yaşamışız. G güslerimiz büyürken onları saklama ihtiyacı hissetmişiz. Küçük ya da ç büyük olmalarından rahatsızlık du mak zorunda bırakılmışız. Bacakla mızın kalınlığı, ya da inceliğine, tü lerine takılmışız ve takılıyoruz. Ya bedenimizi biz de nesneleştirmiş nesneleştiriyoruz. Bedenimiz nasıl onu öyle sevmek yerine ona yabanc laşıyoruz.

Maturbasyonun bizim için yasa lanmasının arkasında bedenimiz cinselliğimiz üzerinde belirleyici mamızın istenmemesi yatıyor. Boyle erkek egemen eğitimle cinsel zevk y şamamız erkeklere bağımlı hale ge yor, özne olamıyoruz. Buradaki mek nizmayı daha iyi kavramak için du yanın çeşitli yerlerinde uygulanan k dınların sünnetini düşünebiliriz. Or larda klitoris kesiliyor, boylece kadı ların cinsel zevk almaları ortadan ka dırılıyor. Bu kaba ve organsal sald "modern" dünyada yapılmıyor. A cak "modern" dünyada da mastü basyonun tabu olmasıyla zihinsel h sünnet sağlanmış oluyor.

Aslında mastürbasyon aracılığıy kimseye ihtiyaç duymadan kendi ke dimize cinsel zevkin doruğuna, orga ma ulaşıyoruz. Bu beceri bize bağı sız bir cinsellik yaşamamızı sağlıy Bir partnere sahip olmak şüphesiz güzel. Ama cinsel tatminimiz için il da ona ihtiyacımız olmadığını bilm de bir o kadar güzel ve önemli. Ayrı aşkla seksi birbirinden ayırdetmeyi öğrenebiliyoruz. Bunların yanısı belki de en önemlisi yaşamımız kendi cinsel doyumumuza önem yer vermiş oluyoruz. Başlı başına m cera gibi olan bu eylem bizi günli yaşamın bunbir stresinden uzaklaştı yor, gevşetiyor ve zararsız hoş bir u ku ilacı etkisi yapabiliyor. Ayrıca g zellik kürü gibi cildimize pembeli bedenimize dinginlik ve hatta yüz müze gizemli bir tebessüm kazandır bilivor.

Hülya Era

Sevişmenin parçası

Film Festivali'nde gördüğüm *Yaşasın Aşk* adlı Tayvan filmi (Yönetmen: Tsai Ming-liang), adının ima ettiği şeylerin tersine, aşksızlığın, boşluk ve yalnızlık duygusunun mizahi olmaya çalışan bir anlatımıydı. Filmdeki cinsellik sahneleri, neredeyse sadece, doyumsuz bir cinsellikte yaşanan yalnızlık duygusunu aktarmak ister gibiydi. May ile Ah-jung'un sevişme sahnelerinde, yatağın altından Hsiao-kang ile birlikte izlediğimiz ritmik ve abartılı yatak gürültüsü, seviştikten sonra hemen kalkıp giden May'ın bacakları ve bunun gibi birçok ayrıntıda bu boşluğu ve yalnızlığı yakalamak mümkündü.

Ancak yönetmenin bu yalnızlığı aktarmada en güven duyduğu araç sanki mastürbasyondu. Sanki diğer ayrıntılarda gözden kaçabileceğini düşündüğü şeyin mastürbasyon sahnelerinde kesinlikle algılanacağından emindi: Filmin iki erkek kahramanına da mastürbasyon yaptırdı.

Mastürbasyon, gelişmemiş bir cinsellik biçimi ya da bir ergenlik saplantısı olarak görülmediğinde bile, en fazlasından, bir partnerin olmadığı durumlarda gerçek sevişmenin yerine konabilecek bir şey olarak algılanır. Bu yüzden de genellikle yalnızlığı çağrıştırır. Hatta bu kültürel yüküyle insana zaman zaman yalnızlık duygusu verebilir.

Bunun ötesinde, özellikle kadınlar için kendi cinselliğimizi tanımanın bir aracıdır. Bu niteliğiyle de, kadınlar için erkeklere gereksinim duymamanın bir simgesi, giderek bir özerklik/bağımsızlık duygusunun ifadesi haline gelebilir. Bütün bunlara, dolayısıyla da Hülya'nın söylediklerine hiçbir itirazım yok. Ama "mastürbasyon"un içi böyle doldurulduğunda birşeylerin dışarıda bırakıldığını düşünüyorum.

Arzu, erotizm yoğunluğu yüksek bir ilişki sırasında, cinsel olarak en dovumlu hissettiğiniz bir dönemde daha çok mastürbasyon yaptığınızı fark etmişsinizdir belki. Bu ille de, o anda, birlikte olduğunuz insanın eksikliğini duyduğunuz anlamına gelmeyebilir. Yaşadığınız ve paylaştığınız arzunun sizdeki yansımasıdır o anda kendinizi sevmeniz. Bir yalnızlığın değil bir beraberliğin ifadesidir.

Mastürbasyon bu şekilde genişletilip ferahlatıldığında, kendini sevmek olarak yaşandığında, fiziksel olarak da paylaşılabilir. Hatta bu, karşınızdaki bedeni çok arzulamakla ilgili olabilir. O zaman da "kendini sevme," birlikte sevişmenin bir parçası, bir rengi haline gelebilir. Mastürbasyon artık mastürbasyon olmaktan çıkıp sevişme olmuştur...

Zeynep Pınar

"Vallahi kendim için süsleniyorum"

kadınların en çok mazur kaldıkları ve en büyük suçlulukla cevap verdikleri sorulardan birisi kimin için süslendikleri. sanki başkaları için süslenmek suçmuş gibi....

İlepimiz kendimize göre süsleniyoruz. en azından görüntümüzle ilgili belli tercihler yapıyoruz. saçımızı belli biçimde kestirip, uzatıp tarıyoruz. kilo vermeye çalışıyoruz, belli bir biçimde giyiniyoruz. boyanıyoruz, saçımızı boyuyoruz, koku sürüyoruz... yani saymakla bitmez. en azından bizim görünüşümüzle ilgili çabalarımızın, erkeklerin aynı doğrultudaki faaliyetlerinden daha yoğun ve kapsayıcı olduğu ve daha çok zaman aldığı aşikâr. peki bütün bunları niye yapıyoruz?

öncelikle böyle gördüğümüz için. annemiz, ablamız, teyzemiz, sokaklardaki işyerlerindeki kadınlar böyle yaptığı, çocukluğumuzda rüyalarımıza giren kadın artistler böyle olduğu için. ama bu tek neden değil. çevresinin alışkanlıklarından çok farklı giyinen kuşanan kadınlar da var çünkü.

her kadının "neden süsleniyorsun?" sorusuna cevabı farklı. ama çoğunluk ilk ağızda, "kendim için!" diye cevap veriyor.

bu cevapta belli bir haklılık payı var. çünkü görüntüsünü beğenmek kadınlar -hatta erkekler- için kendini iyi hissetmede önemli bir etken. hatta bir kadın, evde yalnız başına otururken, keyfi yoksa makyaj yaptığını anlatıyor. ama görüntü en nihayetinde başkalarıyla ilişki kurmakta kullandığımız bir şey. o yüzden, iyi görünmek biraz da başkalarına yönelik, başkalarına ilişkin bir şey. peki kimin için iyi görünmek ya da daha doğrusu kime göre iyi görünmek?

bir kadın, "kadınların kendilerini güzelleştirmek adına yaptıkları şeylerin önemli bir kısmı başka kadınlara yönelik," diyor, "erkekler bunları farketmivorlar bile." gerçekten de değişen modalar, dizi dizi takılar özel olarak cinsel cazibeyi artırıcı şeyler değil. başka bir kadın, "bir ara beyaz çorap modası vardı. ben beğeneni duymadım. hatta, bir arkadaşım 'naylon çorap giydirilmiş çiğ tavuk budu gibi,' diyordu. ama moda olduğu için hepimiz giydik," diye anlatıyor. modanın, giyilen şeylerin fiyatının, mücevherlerin kadınlar arasında cazibenin dışında bir rekabet alanı olduğu muhakkak.

özellikle sıradışı giyinen kadınlar için ise, süslenme kendilerini ifade etmenin bir aracı. yoksa mesela siyah oje sürmenin, kulağına çengelli iğne takmanın falan cazibe artırıcı bir yanı yok. gençliğinde böyle giyinen bir kadın. "amacım toplumsal olmamaktı," diyor.

bazı kadınlar ise, sosyal gerekliliklerin bir parçası olarak görüntülerine özen gösteriyorlar. bu boşuna değil, "prezantabl" olma şartı en çok kadınlara yönelik iş ilanlarında yer alıyor. çalışma hayatına yeni atılmış genç bir kadın, "öğrenciyken ne bulursam onu giyerdim. daha çok da pantolon, kazak, tişört gibi şeyler. şimdi bir firmada çalışıyorum. etek, ceket, ince çorap filan giymem gerekiyor. hafta sonları eski pantolonlarımı giysem de gözüm yeni halime alıştı." genç yaşta öğretmenlik yapan bir kadın ise, "bana kalsa üstüme başıma pek aldırmam ama böyle yaparsam öğrencilerimin bana saygı göstermeyeceğini biliyorum," diyor.

bazı kadınların süslenmesi ise daha dolaysız bir nedene bağlı. bir kadın, "beğenileyim diye, beni güzel bulsunlar diye süsleniyorum" diyor.

peki belli bir insana yönelik ola-

rak cazibe mi yoksa genel olarak cazip olmak mı amaç?

aynı kadın, "beğendiğim insanı göreceksem daha dikkatli olurum. ama tarzımı değiştirmem. kendimi güzel bulduğum tarz içinde beni beğenen böyle beğensin diye düşünürüm," derken yaygın bir eğilimi temsil ediyor. cazibeli olmak için süslendiklerini söyleyen kadınların çok önemli bir kısmı, nasıl cazibeli olacaklarıyla ilgili erkeklerin fikirlerine pek değer vermeyip kendi bildiklerini okuyorlar; daha doğrusu kendi bildiklerini takıp, kendi bildiklerini sürüyorlar!

yani kadınların çoğu şöyle diyor; [illegible]ıdım için, çünkü başkaları beni beğenince, beğenildiğimi hissedince kendimi daha iyi hissediyorum. ama nasıl çekici olduğumu da en iyi ben kendim bilirim."

yani, başkaları tarafından beğenilip kendimizi daha iyi hissetmek için; ve kendi tercih ettiğimiz biçimde... aşağıdaki kadının sözleri bunun en çarpıcı örneği herhalde: "vallahi kendim için süsleniyorum. boyanıyorum, saçımı yapıyorum sonra aynanın karşısına geçiyorum ve kendimi çok beğeniyorum. beğenmeyenler olursa da anlamıyorlardır diye düşünüyorum!"

ayşe düzkan

Dergide son gün

Kaç gündür ilk kez büroya gelebildim nihayet. Çocuklar hastaydı. Sırayla önce biri, sonra öteki, önce kabakulak, ardından kızıl. Neyseki *Pazartesi*'de bu en geçerli mazeret. Malum, kadınlık durumları. Beş altı tane poğaça alıyorum büronun yanındaki borekçiden. Ayşegül'cüğüm çayı demlemiştir. Buronun en erkencisi o. Geldiğim günlerde de ondan sonra ben.

Kapıdan girip Ayşegul'ü gördüğüm anda hatırlıyorum. Tanrım bugün derginin son günü! Yarın renk ayrımında olmak zorundayız. Ayşegül'ün aybaşmdaki haliyle sonundaki hali farklı olur. Bunun muayyen günlerle ilgisi yok. Belli ki az uyumuş, makyaj filan arama zaten. Bir telaş koşturuyor. Üç dakikada bir gelen telefonlardan fırsat buldukça, bir yerleri arıyor. Hain, çay da demlememiş. "Vaziyet nasıl" diyorum. "Çok fena, bir sürü şey eksik, 'hukuk' da gelmedi daha. Nesrin, gel beraber yazalım. Birimiz başlayıp birimiz devam ederiz, çıkarırız bir şeyler," diyor. Ya daha kahve bile içmeden ne oluyoruz? Sabah sabah ne hukuğu. Ne anlarız biz hukuktan? Ayşegül'ün telaşına bayılıyorum. Çünkü onu öyle görünce, son derece canı tez ve stres sahibi bir insan olmakla birlikte, birden makul bir havaya bürünüp onu sakinleştirmeye çalışıyorum. Böylece rol yapayım derken bir bakıyorum gerçekten sakinleşmişim.

Normalde, Aşkım'la Asuman dışında - onlara da son günlerde bir hal oldu- öğleden önce Ayşegül ve benden başka kimse gelmez. Ama bugun son gün. Önce Aşkım geliyor, Ayşegül'ün tersine bir bakım, bir bakım. Meğerse berbere uğramış gelmeden. Son günlerde evinde iki *Saint Bernard* misafir ediyor da, arkadaş hatırına. Onları banyoda rahatsız etmemek için saçını berberde yıkatıyor. Derken Asuman, aman efendim bir güleryüz. Hemen kahvesini alıp zincirleme sigaralarından birini yakıyor. Ve tam o sırada bizi telefonla arayan bir erkek okurumuza bile kötü davranmıyor. Yok, bu kadar olmaz artık. Asuman'ın sağlığından endişe duvuyoruz. Aşkım geçen gün peşine apartman görevlisi Ali'yi takıp, takip ettireceğini söylemişti, (arkadaşımız meraklıdır ama biraz tembeldir) haklıymış.

Asuman da biraz telaşlı, bana eksik yazılmış haberleri savıp, şu yazıya başlık, buna spot lazım derken, Filiz geliyor. Her zamanki gibi uykusunu almış, gözler pırıl pırıl. "Vaziyet pek iyi değil galiba Filiz" diyecek oluyorum, "Yok canım, yetiştiririz fazla bir şey yok" diye cevap veriyor. "Hatta dokuz on gibi bitirip bir yerlere eğlenmeye bile gidebiliriz."

Yok, yemiyorum artık. "Ne geniş kadınsın," diye lafa başlayacağım, ama mümkün mü? Bizim büroya gelen telefonların yüzde sekseni Filiz'edir. Ben nereden başlasam diye düşünürken, o çoktan çayını sigarasını almış, telefon mesaisine başlamış. (Bu kadın hem bilgisayarda fal bakıp, hem de telefonda konuşmayı nasıl beceriyor?) Ayşe'yle Semra neredeyse aynı anda giriyorlar. Ayşe öğleden önce gelmek durumunda kaldığında, enerji sarfiyatı olmasın diye "Merhaba, n'aber?" gibi sözlerden kaçınır. Fazla kahvesi ve sigarası da olmadığından masasına oturup, okuduğundan emin olamadığım bazı kâğıtlara bakar. Yine öyle. Öğleden sonra açılır. Akşama bomba gibi olur. Hele sabaha karşı şahanedir. Semra yuvasına, sevgili makintoşunun bulunduğu arka odaya gitti bile. Semra genellikle bizim Pazartesi toplantılarını da oradan dinler. Kalabalığa tahammülü olmadığından, görsel ve işitsel yeteneklerini uzaktan kumanda bağlamında hat safhada geliştirmek zorunda kalmış bir arkadaşımızdır. Bir de ses tellerini. Hani arka odadan bağırınca duvulsun diye.

Stella da büroda bugün. Bir haber için fotoğraflar getirmiş. Bir ara Filiz yanıma koşuyor, Stella'nın fotoğraflarına bir bardak su dökülmüş. Stella görmeden kurusun diye masaya sermişler. Ondan kaçar mı? "Bunlara ne oldu böyle," diyor. Filiz durumu kurtarmak için can havliyle espri yapıyor: "Kullanmadan önce ilaçlayıp işlemden geçiriyoruz." Ama Stella bunu akla yakın bulunca Filiz hiç bozmuyor. Gülmekten öleceğim. Ee çok soran çok yanılır.

Ankara'dan gelen haber faksı kayıp. Ayşegül dovünüyor, "Toplamaktan bıktım, yine de her şey kayboluyor." Bımdan kimin sorumlu olduğu açık tabii. Ayşe ve Filiz davanışma halinde söyleniyorlar; "Asuman lütfen bir daha benim masamı toplama, hiç bir şeyi bulamıyorum." İyi de, biz o yığının altında mesela telefonu bulana kadar, arayan aramaktan vazgeçiyor. Olsun, nasıl olsa Filiz'i arıyorlardır. Dağınıklık hususunda Semra'nın da hakkını yemeyelim. Dergi çıktıktan sonra, Ayşegül'ü bütün büroya dağılan görsel malzeme arşivini yeniden bir araya getirirken görse, insafa gelir bir daha yapmazdı.

Telefon. Haziran, -Ayşe'nin kızı- yine servisi kaçırmış. Bunda bir şey yok, iki günde bir olur, ama keşke bugün olmasaydı! Kapı. Terzi Hüseyin Bey Aşkım'ı arıyor. Su deposu yine taşmış. Tam oturup salim kafayla iş bölümü yapacağız, üç tane okurumuz geliyorlar, bizimle tanışmaya. On dakika sonra halimize acıyıp kalkıyorlar. Yine kapı. Bir sigortacı. Aşkım, "Bizim sigortamız var," diyor, laf olsun diye. Ama adam ısrarlı, "Müsaade edin, bir on dakika konuşalım," diyor. Aslında beş dakika yeter. Büroya şöyle bir baksa hayatta sigorta lafı etmezdi bir daha.

Yaşasın! Beril tashih yapmaya geliyor. Bürova armağan ettiği imla kılavuzu yine kayıp. Neyse ki Beril'in kılavuza ihtiyacı yok. Bu hay huy içinde gece yarısı olmuş bile. Biraz toparlandık sanki. Artık kafam durdu. "Ben gitsem mi?" diyorum. "Ama sabahlamak gerekiyorsa kalayım." (Bu kısmı yarım ağızla) Filiz yine rahatlatıyor beni "A sen git artık, iki saatlik işimiz kaldı zaten."

Ertesi gün büroyu arıyorum. Sabah dokuzda ancak bitmiş işler. Semra'yla Aşkım tam vaktinde renk ayrımındaymışlar. Ama yalnızca kendileri. Dialar filan büroda! İki gün uykusuzluktan sonra olur o kadar.

Her defasında ben de şaşırıyorum ama ayın birinden önce yine bayilerdeyiz!

Nesrin Tura

Levent Kırca bizim tüpçüyü öldürdü

Ramize'nin tüpçü hikayesini soluk soluğa takip ediyordum ki bir de ne göreyim. Tüpçü, Ramize'ye bile haber vermeden televizyona transfer olmuş. Artık buna transfer mi denir, aşırma mı, yoksa müthiş bir etkilenme sonucu, misafir sanatçılık mı? Son günlerde herkese bir haller oldu. Kim nerede neyi bulursa kullanıyor. Hani Avrupa Birliği'ne girdik giriyoruz, girince telif hakları diye bir şey olacak, yazarlar, yaratıcılar artık rahat edecek deniyordu ya. Son günlerin telaşı belki de; Levent Kırca da bizim Ramize'nin tüpçüsünü yürütmüş. Yürütmekle kalsa iyi. Bir de öldürüyor. En çok da buna kızdım. Levent Kırca'yı severim. Ama tüpçü esprisini kullandığı "namus" başlıklı parodisi bu sevgime gölge düşürdü. Ve size haber vermek istedim, aman siz siz olun televizyon programlarına inanmayın. Tüpçüler yaşıyor ve yaşayacak.

Severlerine duvurulur. **Jale**

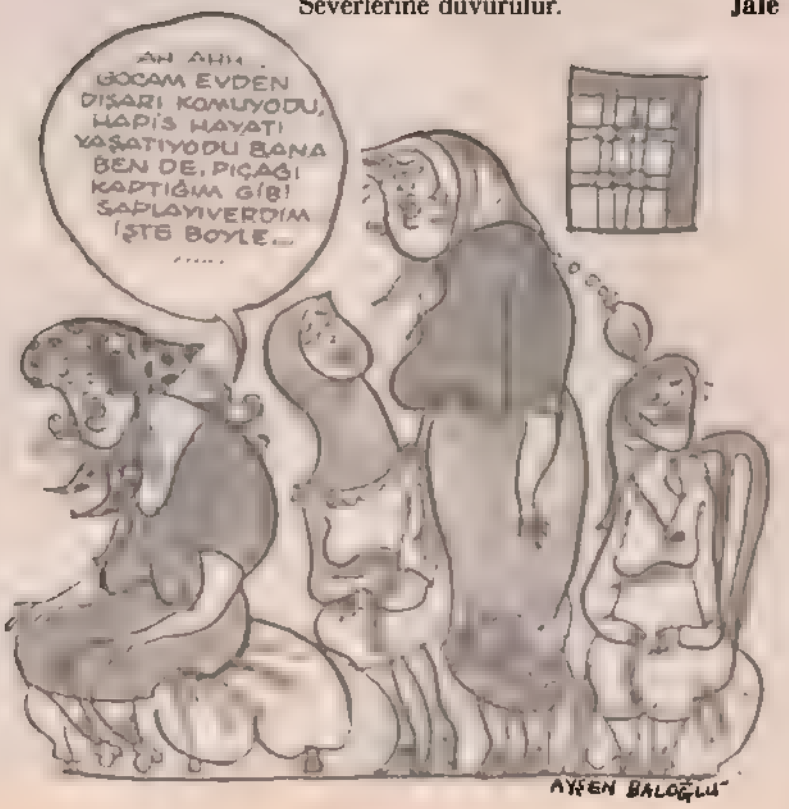

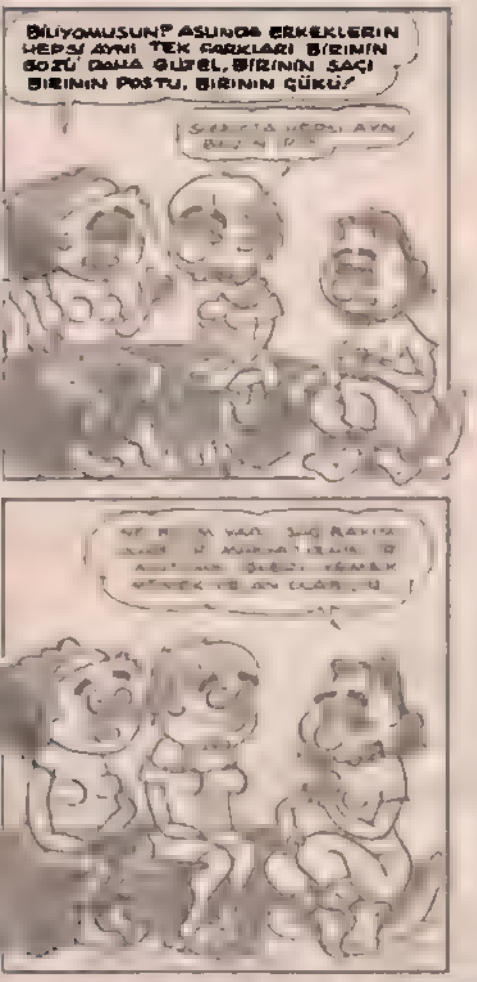

kara gözlüm adlı film

başrolünde muazzez ersoy oynuyor, çok acıklı...

şimdi biliyorsunuz, türk sanat müziğinde bir muazzez ler "olay"ı var. ortaya çıkış sırasına göre birincisi muazzez abacı; kendinden muazzez o ve bu işten anlayanların dediğine göre işinin ehli. ikinci muazzez ersoy ise sonradan olma muazzez. bu şarkıcı, artist kısmı ismini değiştirir biliyoruz. mesela fahrettin cüreklibatur cünevt arkın olmuştur ama şu ornekten de anlaşılacağı gibi cüneyt, ahu, harika, seda falan gibi isimler alırlar. bu kadın tutup niye kendini muazzez etmiş? birinci muazzez'e gönderme yapmak üzere. soyadı da ersoy. o da işin erbabı olanların pek üzerinde anlaşamadıkları bir isim olan bülent ersoy'a atıf. yeni muazzez pek hanım kadın, soyadını aldığı bülent ersoy gibi skandalı mukandalı yok. (ki bana sorarsanız bir şarkıcıda skandal aranır şahsen.) neyse. bu muazzez ersoy, eskiden buyuğu olan adaşına pek bir saygılıydı ama yeni kasetinden sonra burnu nasıl desem biraz büyümüş (ki yine şarkıcılarda gözlemlediğim bir eğilim burun estetik ameliyatlarla küçültüldükçe büyüyor! gerçi günahını almayayım, resmine baktım burnu kendinden mi sonradan mı anlayamadım.) kasetin adı nostalji-t, yani haberiniz olsun arkası gelecek. *tempo* dergisinde kendisiyle yapılan söyleşide, "1. muazzez devri benimle kapandı, artık ben popülerim, devir benim devrim," şeklinde beyanat olayına girmiş. gün olur devran döner, bu işler belli olmaz. baştan beri anlamışsınızdır bu konuda kendi değerlendirmelerime kativyen güvenmeyip hep işin ehline başvuruyorum ama gelin görün ki onlar bu devir teslim konusunda en azından benim ulaşabileceğim kaynaklarda görüş beyan etmediler. neyse efendim, daha anlayabildiğimiz bir konuya geçelim. bu kasetin ikinci klibi de geçen gün "beyaz cam"da zuhur buyurdu; karagözlüm! aslında başımıza böyle bir şeyin geleceği ilk klipten belliydi ama bu ikincisi almış başını yürümüş; şarkı söylemekle yetinmeyip konuşuyorlar da çünkü.

parça eski (yani nostaljik!), biz orhan gencebay abimizin diye bilirdik (kendisi son parçasıyla benim gibi sevenlerini hayal kırıklığına uğrattıysa da halen abimiz sayılır) ama bu konuda da bir tartışma var. ancak sizi yormamak için sözkonusu polemiği aktarmayacağım. olaylar, klibi yöneten ülkü erakalın'ın fedakârca katkılarıyla tamamen bir türk filmi atmosferinde cereyan ediyor. türk filmi dediysem, yeni sanatlılarından değil tabii, hani hepimizin sonunu başından tahmin ve tespit edebildiğimiz masallardan.

muazzez'le ismet yıllar sonra buluşmuşlardır ama ismet kıza azıcık ters gider. ters gittiği konu da aşk, sadakat falan gibi hayati mevzulardır (sizce de bunlar bizi mesela türkiye'nin sosyo-ekonomik durumu kadar falan etkilemiyor mu?) aralarında artık klasikleşmiş olan "yalan-yemin ederim" diyaloğu geçer. ve tabiatıvnan, kimin haklı olduğunu anlamak için geçmişe döneriz. fonda da karagözlüm çalmaktadır ve doğru bir seçim olarak ikisinin de gözleri yıldızsız geceler kadar siyah! (burada yeşil lens olayına itibar etmediği için muazzez ersoy'u takdir ediyorum.)

muazzez'le ismet her birbirini seven ve kliplerde rol alan bir çok çift gibi pek tenhalarda başbaşa kalmayıp el ele konaklarda çayırlarda koşuşturmaktadırlar. ismet çağdaş bir bankacı/borsacı kıyafeti içindeyken muazzez artık rapuuzel mi desem, külkedisi mi; mutlaka avrupa'da geçen bir masalın kahramanına özenerek giyinmiştir. fakat daha sonra anlarız ki. erkeklerle kadınlar arasındaki bu fark klibin resmi kıyafet politikasıdır. çünkü kalplerinde kötülük zehrinin bulunduğu her hallerinden belli olan diğer çift de benzer biçimde giyinmişlerdir. olayların geliştiği belli olur (klip ya kısa kesiyorlar), herkes kendi kötüsüyle izdivaça gider. tabi nikâh töreninde kırık bakışlar falan kaçınılmazdır. (zaten bu tür "yapıtları" izleye izleye düğünlerde, nikâhlarda kim kime nasıl bakıyor diye kafayı sıyırtacağız. kimse istediğiyle evlenmiyor mu anlamadım gitti.) derken muazzez hastalanır, yataklara düşer. ismet de o sıralar doktor çıkmıştır; nereden anladın derseniz beyaz önlük giymektedir ve koskoca adamın laborant olacağı yoktur herhalde. ve eskiden fena birisi olan karısı, muazzez'in hastalığı karşısında vicdan azabıyla sarsılmış olacak ki, ismet'in "kimmiş o muazzez, ben öyle birini tanımıyorum," yollu triplerine direnerek hakikati açıklar ve kocasını kendi elleriyle eski ve tabii ki esas sevdiğine gönderir. bu olgunluğu karşısında ben şahsen her şeyi affettim.

ve kaçınılmaz son; ismet muazzez'i hasta yatağında, başında onları yalnız bırakacak basireti gösteren lalasıyla bulur. sarılmak falan gibi mecburi yer hareketlerini yaparlar... ki o ne, meğer bütün bunlar rüyaymış, muazzez üzerinde frapan bir gecelik, rüyadaki kıyafetlerine uygun olarak bisiklet yaka fanila giyinmiş kocasını uykudan uyandırır. ay neyse, kadının sağlığı yerinde, üstelik birbirlerini seviyor olmalarına rağmen beraberler; içimiz rahatladı. biliyorsunuz türk filmleri. pembe diziler, beyaz diziler falan hep biz kadınlar içinmiş allahaşkına birisi başka bir masal anlatsın. bu gece rüyaya yatmak istiyorum.

ayşe düzkan

"Senden hoşlanıy

Jale: Ben bu teklif etme işine çok gülüyorum. Mesela birinden hoşlanıyorsun ondan sonra bir sancı başlıyor, ama çoğu zaman da karşılıklı bir sancı, ya beni istemezse, ya beni beğenmiyorsa, ya onun aklında böyle bir şey yoksa. Sonra çeşitli yüklemeler yapılıyor, şöyle yaptı, acaba ne anlama geliyor, böyle yaptı ne demek oluyor? Çık işin içinden. Yaa niye bu kadar hesap kitap olur anlamıyorum ve çok gülüyorum. Çünkü bu hesap, kitap dönemi ne kadar uzun oluyorsa, ilişki başladıktan sonraki dönem de o kadar kısa süreli oluyor dive duşunuyorum. Çünkü herkesin tanımı belirleniyor, beklentileri artıyor ve ilişki içinde de bunları bulamıyor.

Nermin: Ne ilgisi var? Yani teklifi hemen yaptın ya da tanışır tanışmaz beğenip birlikte oldun dive, ilişki daha mı sorunsuz olur, daha mı uzun sürer? Bence hemen birlikte olmak daha fazla hatayı barındırıyor. Bekleyip bir gormek, tanımak gerekiyor. Ben nasıl bir adam olduğuna inandığım bir erkeğe daha rahat teklif edebilirim.

Deniz: Ben de genellikle tanımadığım erkeklere daha rahat teklif ederim. Mesela okulda beğendiğim bir çocuk vardı. aynı grupta arkadaştık, ölüyordum onun için. O kantindeyse ben de derslere girmiyordum, ama asla ilgimi belli edemiyordum. Reddeder mi, ortak arkadaşlarımıza söyler mi, hatta arkadaşlarımız anlar mı, bir sürü şey. En çok da, şundan korkuyordum, hani bir erkek arkadaşın çıkma teklif eder de, "Ben seni arkadaş olarak çok seviyorum." gibi klasik sözler söylersin ya, aynısını o bana söylerse diye korkuyordum. Aylar geçti söyleyemedim, sonra o başkasıyla çıktı, ölmüştüm üzüntümden. Ama mesela bir yerde birisiyle yeni tanıştım, hoşlandım, hemen ilgimi belli ederim. Zaten ilgimi belli edince de arkası geliyor. Açıkça teklif etmesem de etmiş gibi oluyorum, sadece son söz ona kalıyor. Yeni tanıdığım insanlarla daha kolay.

Jale: Valla ben de tanışır tanışmaz, eğer ondan hoşlandıysam belli ederim, eğer o bunu anlamıyorsa, bir iki çok açık çek veririm, yine anlamıyorsa açıkça konuşurum. Belki de sabırsız bir insan olmamdan.

Nermin: Bir keresinde, yeni tanıştığım biri vardı, beni beğendiğinden emindim, çok açık belli ediyordu ama [illegible] kadar, daha fazlası yok. Ve bir turlu ilişkiye başlayamıyorduk. Yani hep grup içinde konuşuyor, birkaç arkadaşla birlikteyken birşeyler yapıyor ama tek başımıza kalamıyorduk. En sonunda patladım, "Yaa benim eve gelsene," dedim. O sırada da kardeşimle birlikte oturuyoruz, hiçbir şey de bahane etmedim, "Tamam, yarın akşam gelirim," dedi, hem de gülerek. Derhal kardeşimi aradım, hafta sonu bir yerlere gider misin, ben yalnız kalmak istiyorum falan... Ertesi gün cumartesi, ben sabahtan itibaren hazırlıklara başladım, akşama doğru geldi. Muthiş tutuk, ne yapacağını bilemez, biraz şaşkın, evde tümüyle yalnız olmamızdan tedirgin. Biraz rahatlaması için içkileri hazırladım. Yemek yivip konuşmaya başladık, bu arada sürekli içiyordu. Ve çözüldü. Benden hoşlanmasına rağmen bir ilişkiyi başlatmamasının tek nedeni hem evli hem de bir sevgilisi olmasıymış. Evli olduğunu biliyordum. Ama mutsuz bir evliliği vardı, onu da biliyordum, o yüzden de teklif etmekten çekinmemiştim, ama bir sevgilisi de olduğu hiç aklıma gelmemişti. Düşünebiliyor musun? Ben üçüncü kadındım, adım ne olabilir bunu sonraları çok düşündüm, ama adam evli, bir de sevgilisi var ve hoşlandığı başka bir kadın olunca ona da "evet" divecek davranışta bulunabiliyor. Yani teklifimi kabul ediyor, evime geliyor. Şaşırdığımı belli etmedim. Epeyce konuştuk, sabaha kadar falan, tabii ki hep kendini anlattı. Bu arada ben sürekli duşunuyorum; ne yapsam, ne yapsam... Ve sonunda karar verdim; "Yaa, ben bu adamdan hoşlandım, adam da işte burada, yanımda, nereye kadar gidecekse gitsin". O gece sabaha karşı birlikte yattık. Ve ben umduğum hiçbir şeyi bulamadım. Adamı doğru dürüst tanımadan bu işi başlatırsan işte böyle olur. Onun için bir gecelik macera mı oluyorsun ne, işte öyle bir şey. Yani adam bir türlü konuşmuyorsa, kadının teklif etmesinden yanayım, bunu da yapıyorum ama bu tecrübeden sonra anladım ki, acele etmek gerekmiyor, yoksa hayal kırıklığına uğruyorsun.

Deniz: Evet, acele edince bazen hayal kırıklığı oluyor. Benimki de başka bir hayal kırıklığıydı. Bir arkadaşımın başka okuldan bir sevgilisi var, aklı başında, hoş bir çocuk. Bir gün o çocuğun yanında bir başka çocuk gördüm, çok yakışıklı ama. Biraz birlikte oturduk, sonra aynı semtte oturuyormuşuz, birlikte otobüse bindik filan. Çok az konuştuk ama ben çok hoşlandım. Evin önüne geldik, ayrılmak istemiyorum, bir şey söylemem lazım. Nerden aklıma geldiyse, birden, "Yarın Ada'ya gidecektim, sen de gel, birlikte gidelim." dedim. Fakat ertesi gün daha vapurda anladım ki, bana göre değil. Saçma sapan espriler yapıyor, habire konuşuyor, böyle yılışık bir hali var. Halbuki dün aklı başında bir çocuk gibi gelmişti bana. İçim sıkıldı, yapacak bir şey yok. Gidiyoruz. O konuştukça bütün gün nasıl birlikte olacağız dive duşunuyorum. Yakışıklılığını filan görmez oldum. Ada'da ben fazla uzağa gitmeyelim de bir an önce dönelim istiyorum, o gezmek istiyor. Yolda sarılmak istiyor, öpmek istiyor. Çok zor durumda kaldım. Benim ki tam bir hayal kırıklığıydı. Herhalde onunki de öyleydi.

Jale: Seninki basit hayal kırıklığı. Nermin'inki farklı. Ama hayal kırıklığı her zaman olabilir. Kendinden emin olmak meselesi daha önemli bence. Zaten teklifte bulunmak bir kendinden eminlik gerektiriyor. Kendinden eminsen de işi sonuna kadar götürüyorsun. Benim teklif ettiğim adam evlivdi. Sevgilisi var mıydı bilmiyorum, gorucu usulüyle evlenmiş bir adam. Yani bizim gibi kadınların yanında hiç de kendine güveni olmuyor böylelerinin. Ama bir şey çekmişti işte. Çok hoşlanmıştım. Birlikte olmak için çeşitli organizasyonlar yapıyordum, o da bunları kabul ediyordu. Çok fazla tanımıyordum ama dedim ya sabırsız bir yapım vardır, sonunda o konuşmadan ben konuşmaya başladım. Önce sordum; "Benden hoşlanıyor musun?" Tabii ki çok şaşırdı, "Evet," falan gibi kekeleyerek cevap verdi, "O zaman neyi bekliyorsun?" dedim. "Benim teklif etmem gerekiyorsa, ederim." "Korkmuyor musun?" dedi. "Hayır" dedim. Neden korkayım ki, ben de isteyebilirim ve istiyorum. Erkekler bu cesarete çok şaşınyorlar, hatta korkuyorlar. Yani isteyebilmenin adı cesaret oluyor. Çünkü hep şey öğretilmiş, sen kadınsın, bekleyeceksin, sana teklif edecekler, sen hayır deyip nazlanacaksın.

Bir erkekten hoşlanırsan h
sın. teklifi onun yapması iç
şitli yöntemler denersin an
lıktan geliyorsa ya da seni
mayı düşündün mü? Bunu
yorum," diyerek bir ilişki

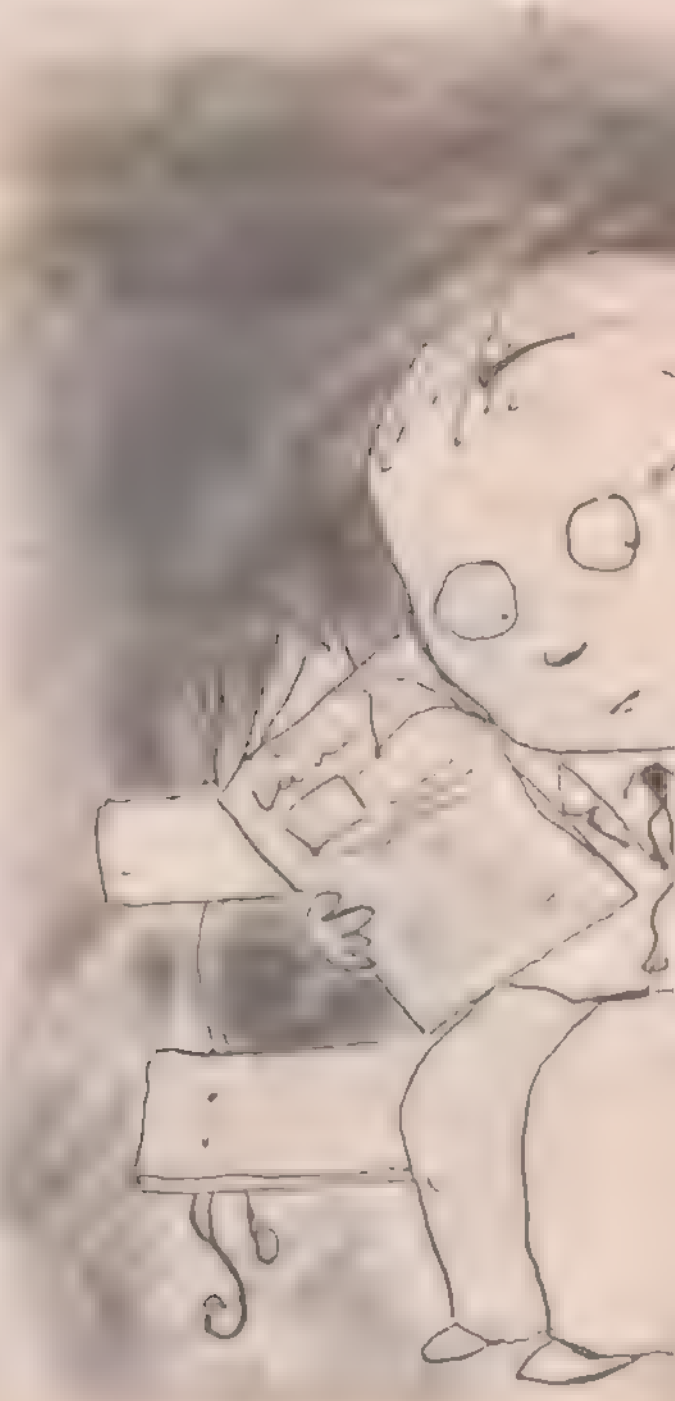

orum”

edersin. anlamasını sağlar-
şini kolaylaştırmak için. çe-
anlamıyorsa. anlamamaz-
orın yoksa. teklifi sen yap-
şünen ve “Senden hoşlanı-
aşlatan kadınlar konuştu.

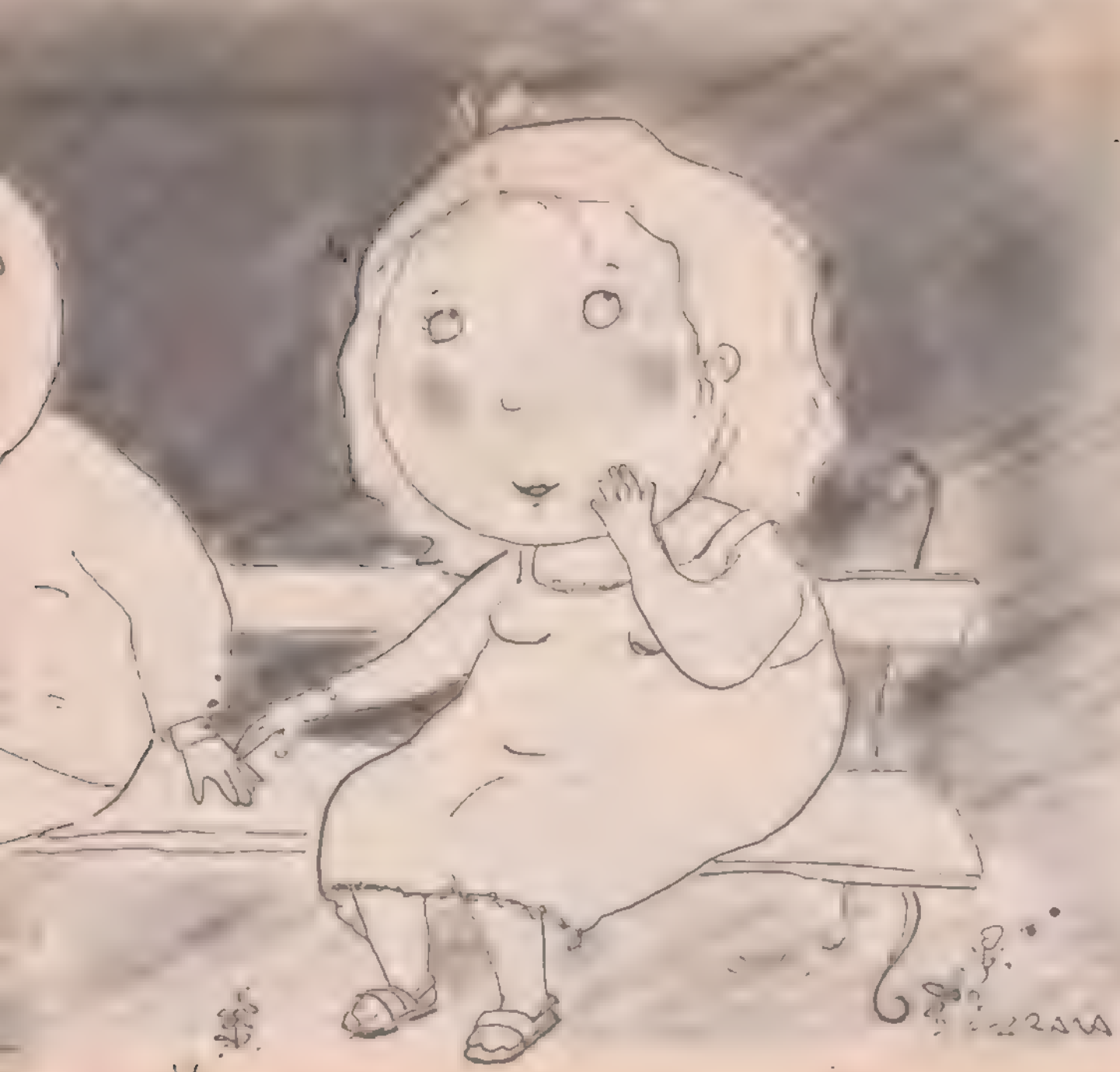

hatta beğensen ve istesen bile hayır deyip nazlanmak, bekletmek, işi zora sokmak daha iyi olur. Neden?

Nermin: Tamam, hepimiz buna karşıyız. Böyle bir kadın tipi çizmiyoruz. Böyle de yaşamıyoruz. Ama sonunda ne oluyor? Erkekler bizden korkuyor. Ya da sen başlattığın için sen daha fazla emek vermek zorunda kalıyorsun. onun için daha kolay oluyor, hiçbir sorumluluğu yüklenmiyor.

Jale: Belki, ama yine de cesaretten sonra kendinden emin olmak bence yeterli, başka bir şey gerekmiyor. Yani ben bir adamı beğeniyorum. istiyorum, bunu da söylüyorum, daha sonrası ikimize bağlı. Adam emek vermiyorsa ben de vermem, o iş biter. Yoksa üstüne düşmek boşuna. Bir keresinde adamın birini kafama çok fena takmıştım; yani olmayacak bir işti. bunu görebilmem zor oldu, acı çektim, unutamadım, hâlâ da ara sıra aklıma geliyor, “Bi arasam.” diyorum, sonra da kendi kendime gülüyorum. İkili ilişkileri takıntılar halinde yaşamak çok yorucu. Yıpratıcı oluyor. Bir de artık yaşlandım galiba, takıntıları taşımak zor geliyor, uğraşmak istemiyorum.

Deniz: Bir de sizin kuşakta şu var, on, on beş yıl önce filan öyle aşklar daha çok yaşanıyormuş, erkek uzun süre peşinde koşacak, sen nazlanacaksın. Bizim kuşak öyle değil, ya da en azından benim çevremde öyle yaşanmıyor. Sen ilgini belli etmezsen, “Ben seni reddetmem,” mesajını vermezsen erkek teklif bile etmiyor. Çok aşık değilse, sadece hafif bir hoşlanma varsa, senden bir mesaj bekliyor mutlaka. Kızlar da öyle davranıyor. Zaten öyle ilk adımı atan kız çok değil ama mesela teklif etmekten çekinmeyen kızlar da önce bir bakıyor, benden hoşlanıyor mu acaba diye? Hiç bir ilgisi olmayan bir erkeğe teklif etmek çok zor.

Nermin: Bir de teklif edilmesine alışık değilsen, sen teklif ediyorsan, erkeklerin ilgisini de farketmiyorsun. Biri vardı, bir süre avm işyerinde çalışmıştık. Yıllar sonra karşılaştık, kızma benim adımı vermiş. İnanamadım. Bir de boynunu büküp “İnşallah huyu da sana benzer” demesin mi? Hiç aklıma gelmeyen, ilgimi çekmeyen biri. Düşünüyorum da o, duygularını belli etmek için hiç çaba göstermedi galiba. Ya da ne bileyim benim gibi kadına böyle bir şey söylemek zordu.

Leyla: İşte benim başıma gelen durumlarda tam böyle bir şey oluyor. Deminden beri konuşmuyorum çünkü benim tecrübem sizlerinkinden biraz farklı. Bende öyle bir hava var ki, beğendiğimi ister belli edeyim ister etmeyeyim hiç bir erkek bana bir teklifte bulunamıyor. Yani korkuyorlar mı çekiniyorlar mı öyle bir şey. O yüzden lafa hep ben girmek zorunda kalıyorum. Hatta öyle ki bazen bir ilişkiye girmediğim adamlar oluyor. Ama mesela arkadaşım, hani o seni beğenince arada bir gerilim olur ya; öyle durumlarda bile ben konuya giriyorum ki o gerginlik ortadan kalksın. Bir keresinde çok beğendiğim biri vardı: onun da beni beğendiği her halinden belli. Ortak arkadaşlarımız var, hep birlikte dansa gittik. Hep birbirimizle dans ediyoruz falan. Ama bir türlü konuşulmuyor. Sonunda sıkıldım, “Ya, sen de benden hoşlanıyor musun?” dedim. “Biliyorsun bunu. köpekler gibi.” dedi. “Benim de senden hoşlandığımın farkında mısın?” dedim. “Galiba.” dedi. “O zaman neden bir şey söylemiyorsun?” dedim. “Olur mu canım, sana düşer bir şey söylemek,” dedi. Yani o adamı başka kadınlara böyle yapmaz. Benim tavrımdan falan dolayı öyle bir durum ortaya çıkıyor. Daha sonra bunu konuştuk, “Sen istesen kendin söylersin diye düşündüm.” dedi. O yüzden bu teklif etme meselesinin bir güç meselesi olduğunu düşünüyorum. Ama bir yandan da kafamızda bir romantik ilişki kalıbı var, işte adamı teklif eder, sen bakışlarını yere indirirsin gibi şeyler. Sanki bu kalıba uymayınca da romantik bir şey olmuyormuş gibi oluyor. Bir de ben aslında utangaç biriyim, teklif erkekten gelince utanıp sıkılıyorum. Ya da birisinin ilgi duyduğunu hissettiğimde filan. Ki son derece garanticiyim bu konularda, hep bana ilgi gosteren adamlara ilgi duymuşumdur, hep uzun zaman tanıdığım adamlarla beraber olmuşumdur. Ama aramızda bir şeyler hissettiğim bir erkeğe bu konuda konuşma açarken hani yeniçeriler sefere çıkar ya, o şekilde, “Ya allah,” deyip giriyorum konuya.

Kurtuluşumuz nelere bağlı?!

Bayram tatilinde evdeydik. Ve benim de yapacak işim yoktu. Oğlum ve eşimin olmadığı bir sırada, "Şu oyuna ben de bir bakayım," diyerek geçtim televizyonun karşısına ve başladım oynamaya. Aman tanrım! O ne zevk öyle.

Acayip çalışma delisiyim. İş yapmadan, bir şeylerle uğraşmadan duramıyorum bir türlü. İşyerinde bütün gün oraya buraya koşturmaktan bitap düştüğüm halde, eve gittiğimde bile, şöyle koltuğa uzanıp elime de uzaktan kumanda aletini alıp, o kanaldan bu kanala geçmenin tadına bir türlü varamayıp, kendimi hemen mutfağa atıveriyorum. Akşam yemeği hazırlığı, sofra kurulması vb. derken vakit geçiveriyor. Uykum gelmedivse ve hâlâ harcayacak enerjnn kaldıysa, evi derleyip toparlama, kitaplıkla uğraşma vb. bir yığın iş buluyorum kendime. Zaten, bilirsiniz, o, "evim" diyerek tek kapıyla içine girdiğimiz ve bir yığın kapıyla farklı "iş alanları"na açılan yerde ne denli sonsuz "iş" olduğunu.

Ben bu geniş iş alanında, dörtnala. oraya buraya koşturup dururken, sonunda gücümü yitirip, uykuya dalıveririm, çok yorulmuş olarak.

Geçenlerle oğlumun doğum günüydü. Küçük bir doğum günü partisi düzenledik. Ve armağan olarak da, çok istediği *tv-game* aldık. (Nerden bilebilirdim ki bu oyun evde en çok benim işime yarayacak) Benim öyle evde oyun oynayarak, hiçbir şey yapmadan "Menemen testisi" gibi oturarak boşa harcayacak zamanım olmadığından ilk günler oyunla pek ilgilenmedim. Oğlum ve eşim ise hemen hemen günün her saati televizyonun karşısındalar. Daha önce film, maç, eğlence programı vs. izlemek için geçtikleri televizyonun karşısına bu kez de ovun oynamak için geçiyorlar, saatlerce kalkmıyorlar ve bundan da müthiş zevk alıyorlar. Arada bir kavgaya tutuştukları da oluyor tabii. Ben ise, zamanlarını böylesine boş şeylerle geçirdikleri için kızıyorum içten içten onlara.

Bayram tatilinde evdeydik. Ve benim de yapacak işim yoktu. Oğlum ve eşimin olmadığı bir sırada, "Şu oyuna ben de bir bakayım," diyerek geçtim televizyonun karşısına ve başladım oynamaya. Aman tanrım! O ne zevk öyle. Bir türlü bırakamıyorum oyunu. Oğlunı ve eşim oyun oynadığımı görünce şaşırdılar. Bir süre sonra karınları acıktı. "Yemek yemeyecek miyiz?" diyerek etrafımda dolanmaya başladılar. "Oyun bitmedi, en heyecanlı verindeyim, siz hazırlayın," diyerek kalkmadım yerimden. Sonuçta o gün hiçbir iş yapmadım ve sadece oyun oynadım. Herşeyi de oğlum ve eşim yaptı.

Şimdi ne zaman iş yapmak istemesem, televizyonun karşısına geçip başlıyorum oynamaya. Hem yorulmuyorum, hem günlük dertlerimden kurtuluyorum, hem keyif alıyorum, hem de evdeki işlerin sadece bana kalmasından ve de şu "iş yapmadan duramama" hastalığından kurtulmuş oluyorum. Benden tavsiye, hepiniz çocuklarınıza bir *tv-game* alın! Kendi kurtuluşunuzu kendiniz sağlayın!

Işık Çakıroğlu, İzmir

Gel de feminist olma

Feminizm, benim aileme oldukça yabancı bir deyim. Ayrıca benim feminist olmam onlara göre çok tuhaf ve saçma. Çünkü benden rahatı, mutlusu yok! Ve içimdeki asiliğin kaynağını arayıp duruyorlar.

Küçüklüğümden aklımda kalan tek şey, babamın sudan sebeplerle dövmesi, benim ağlamalarım. Annemin virını altı yaşında kanserden vefat etmesi ve benim dört yaşında, babama "baba" demeyerek kendimce intikamım (Hâlâ da devam ediyor).

Anneannemle ve dedemle yeni bir hayata başladığında beş yaşındaydım. Dedemin de babamdan farklı bir yanı yoktu. Dışarıda kafası bozulur beni doverdi, kafası bozulur beni evden kovardı ve ben o zamanlar henüz on üç yaşındaydım. Okumama karşı çıkıldığı için lise 2'ye kadar okuyabildim ve sonunda okuldan alındım. On altı yaşındaydım; ondan sonra dört yıl süren bir evden çıkmama yasağı (kız kısmının dışarda işi ne?) ve sonra on dokuz yaşında nişanlandım. Ailemin isteği ve baskısıyla. Hayatında eline kitap almamış bir insanla. Büyük bir mücadele sonunda ayrıldım.

Artık sokağa çıkabiliyordum, bu arada çok kısa süreli bir iki arkadaşımı oldu. Onu tanıdığımda ise kültürlü, okumuş bir insan olması beni çok etkiledi. İlişkimizin ikinci ayında bana zorla sahip oldu. Korkum, çaresizliğim, şaşkınlığını, ezikliğimle başbaşa kalarak sustum. Mücadele edecek gücüm yoktu. (O ise gururlu bir biçimde sekizinci kızı bozmanın mutluluğuyla ortalarda geziyor) Yirmi üç yaşındaydım. Kendime gelmem. ayağa kalkmam altı ayı buldu. Ve yine nazikliği, esprileriyle birinden etkilendim. onunla çıkmaya başladım. Yaşadığım kötü tecrübeden dolayı insanlara. daha doğrusu erkeklere biraz olsun onun sayesinde güvenmeye başladım ki bir başkasıyla nişanlandığını öğrendim. (Gökten yıldızlar yere inse beni bırakmayacaktı...) Şu an yirmi dört yaşındayım!... Şimdi sizlere soruyorum. Yaşadıklarımın, acılarımın bir kısmını yazdım. Hata kimde? Bu kadar olayı yaşamak için ben mi kaşındım? Suçlu kim? Benim yüreğimdeki acıyı ailem bilse, neden feminist olduğumu anlarlar mı?

Nevin, İskenderun

Bu kadar olayı yaşamak için ben mi kaşındım? Suçlu kim? Benim yüreğimdeki acıyı ailem bilse, neden feminist olduğumu anlarlar mı?

Niye bunları söyledin, anne?

Annemle ilgili bir sürü iyi şey hatırlıyorum tabii. Çocukken, sıkıntılı soğuk anlarda sıcak, yumuşak bir göğüs. Öğlen uykusundan kalkmışım, bana sıcak kakaolu süt hazırlamış; saçımı okşuyor. Önüme koyduğu süt kadar sıcak ve tatlı. Ama ergenlik donemime ilişkin hatırladığını çok kötü şeyler var.

On altı yaşımdayım, hafta sonu dışarı çıkmak istiyorum artık; yalnız. Daha doğrusu arkadaşlarımla. daha doğrusu bir üst sınıftan Murat'la. Anneme gidiyorımı, "N'olur, n'olur, izin ver. Babama soyleme, kızar, izin vermez. N'olur." Annemin yüzü bir heykel, bakışları buz gibi. "Bilmiyorum baban ne karar verir," diyor. Ben odamdayım. Oturma odasından sesleri geliyor. Aralarında konuşuyorlar. Annem, "Sen bilirsin tabii, ama bence böyle şeyler için yaşı erken," diyor. Anne bana ihanet etme. Babam daha kararsız. Heyecan içinde dinliyorum. Bir asır, bir ömür sonra annem odama geliyor. "Baban kabul etti," diyor. "Gidebilirsin ama öyle küçük orospular gibi boyanmak yok. Bir de hemen kendini elletip öpüşme. Sen salaksmdır, kullanır o herif seni.

Başka bir dünyaya ait kelimeler, benim duygularımdan başka bir dünyaya. Oradan, o yabancı yerden içime bir damla zehir akıyor sanki. Bu sözlere hiç bir cevabım yok. Annemin kalbi bozulmuş, bir yiyecek gibi acılaşmış.

Bnkaç ay sonra Murat'ı başka kızlarla flört ederken görüyorum. Ayrılıyoruz. Burnuma kadar gözyaşıyla doluyum. Annemin yüzünde muzaffer bir ifade. "Ben sana dememiş miydim?"

Niye hep böyle şeyler söyledin anne?

Sema Kızıltepe

Anne deyince...

Anneler Günü için küçük bir soruşturma yaptık.

Biz dört kardeştik, annemin üçümüzü de çok sevdiğini biliyorduk. Bize hep, "Babanıza sizin için katlandım," diyor, bizim için yaptığı fedakârlıkları anlatıyordu..Gerçekten de yemez yedirir, giymez giydirir denilen annelerdendi. Mutfak paralarından artırır bize üst baş alırdı. Hayatını bize adamıştı. Babam daha dışa dönüktü, gecelerinizi genellikle babasız geçerdi, dolayısıyla anneme çok düşkündük. Şimdi yine çok seviyorum ama ağır basan duygum sevgi değil, kendimi ona karşı borçlu hissediyorum galiba. Örneğin, tatile giderken, kendim için para harcarken, arkadaşlarımla buluşurken hep suçluluk duyuyorum, aklım annemde kalıyor.

Nihal, 28, kamu çalışanı

Anneme çok kırgınım. Ufak tartışmalar çıkınca geçmişi düşünüyorum. Çok iyi anne olduğunu düşünmüyorum. Beş, altı yaşındayken beni anneanneme bırakıp gitti. Ayrı şehirlerdeydik, sık sık geliyordu, bir sürü oyuncak getiriyordu. O geldiği zaman ben ortalıktan kaybolmak istiyordum. On sekiz yaşında bir araya geldik. Şimdi o benim kızım oldu, her sorunuyla benim ilgilenmemi istiyor. Bir tek hayatıma müdahale etmek istediğinde, "Ben senin annenim, karışırım tabii," diyor.

Sevim, 30, işletmeci

Annem bir melek. Hayatım onsuz olmaz gibi geliyor. Şimdi evliyim, ayrı evlerdeyiz ama her gün birbirimizin sesini duyuyoruz. Ben üniversite mezunuyum, onun okuma fırsatı olmamış. Çok iyi anlaşıyoruz, benim hiçbir yaptığımı, hiçbir düşüncemi yargılamıyor. Ben de tabii.
(Çaydanlıklarım çok kirlendi anne, seni bekliyorum.)

Ayşegül, 26, Kütüphaneci

Canım annem. O kadar.

Semra, 25, Karikatürist

Annemi anlatmak çok zor. Annemle çok samimi olmadığım için anlatmakta zorlanıyorum. Çok fazla çocuk olduğu için, belki yorulduğundan pek yakınlaşamadık. Ablalarımla o duyguyu yaşadım ben. Babam en küçük benim diye, bir de annesinin ismini taşıdığım için beni çok sever. Babamla kavga ederiz ama birbirimizi çok severiz. Annemle kavgamız da yok, samimiyetimiz de.

Ayşe, 21, öğrenci

Annemi çok özlüyorum.

Zerrin, 40, ev kadını

Annemle birbirimize bağımlıyız. Kız kardeşim, babam, torunları bir yana, ben bir yanayım. Benim için de öyle, bazen onu çocuğumdan çok sevdiğimi düşünüyorum. Boşandıktan sonra bir ara çocuğumla yalnız yaşadım, dayanamadık yine onlarla birlikte yaşamaya başladım. Her anımız birlikte geçiyor. Bu kadar sevgi bazen zararlı oluyor tabii. Onun hoşlanmadığı şeyleri ben hoşlansam da yapamıyorum. Önemli bir karar verdiğim zaman dönüp düşündüğümde, annemi memnun etmek için öyle yaptığımı farkediyorum. Yine de bu bağımlılıktan memnunum.

Bahar, 27, mimar

Biz iki kız kardeştik. Ablam annemin örnek kızıydı, ben yaramaz kızı. Hiçbir zaman ders notlarımı beğenmedi, arkadaşlarımı sevmedi. Üstümü başımı kirletiyorum diye hep kızdı bana. Ben onu çok seviyordum ama bir türlü ifade edemiyordum. Ben evlenince çok yakınlaştık. Birbirimizi çok sevdiğimizi belki de o zaman daha iyi anladık. Şimdi yine çocuğumla ilişkimi, evimin düzenini filan pek beğenmiyor ama beni böyle kabul ediyor artık, pek müdahale etmiyor. Anneme bir şey olacak diye çok korkuyorum.

Zeliha, 40, emekli

Annemin değerini otuzumdan sonra anladım. Anne seni çok seviyorum.

Emine, 35, işsiz

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

Yetişememek

Ben anne olarak geri dönüp annemi daha iyi anlamaya başladığımda, neden kaçtığımı da daha iyi anladım.

Bahçede kaynayan çamaşır kazanı, soda, kolalanmış çamaşırlar, kömürlü ütü.

Patiska çarşaflar, dantel örtüler.

Dikiş makinesi, şişler, tığlar, yumaklar. Çok çocuk, çok kürtaj. Kaynanalı, kaynatalı aile.

Reçel, turşu, erişte, tarhana, konserve.

Çocukluğumdan yalnızca iş yaparken hatırladığım annem: Varisli bacaklarını dinlendirmek için on dakikalığına uzandığı halıda, bu kez fırsat bu fırsattır deyip bizim başına üşüştüğümüz... Anne kokusunda kardeş payı.

Yatılı okul, üniversite, iş, dersler, kitaplar, ayrı ev, tartışmalar, yazılar, toplantılar, politika, arkadaşlar, sevgililer, umutlar... Sonra çocuklar. Artık iki anne olarak yeniden buluşmak. Bende, "İhtiyacım olunca geri döndüm," ezikliği. Onun sitemsiz, şamatasız, yeri tutulamaz sevgisi ve desteği. Benim için, onun bir daha geri donmemek üzeri çıktığımı sandığım dünyasını daha içerden tanımak, anlamak. Ve korkularım. Çocuksuz yıllarımda oluşturduğum şeyi, kendimi, bağımsızlığımı, kendim için bir şeyler istemeyi yitirme korkularım. Kitaplarım, sorularım, arkadaşlarım. Başka türlü ilişkiler, başka türlü bir annelik isteği ve hâlâ umutlar.

Annemin yakındığını duyduğum tek şey: yetişememek; Ev işine, çocuklara, torunlara, yaşlılara...

Ben de yetişemiyorum: kendime zaman ayıramıyorum, kendim için istediklerime.

Bunları isterken anneme karşı duyduğum suçluluk, haksızlık ediyor olma kaygısı.

O kendisi için bir şeyler istemeyi hiç bilmedi diye mi? Benim isteklerimin faturası kısmen ona da çıkıyor diye mi? Yoksa, bu "yetişememe"nin farklı anlamları, birbirimizi tamamen anlamamazı sonsuza dek engelleyecek diye mi. Ben anne olarak geri dönüp onu daha iyi anlamaya başladığımda, neden kaçtığımı da daha iyi anladım diye mi yoksa? Yoksa kızım günden güne büyüyor mu, anne?

Selma

Erkeklerden kadın karikatürleri

1922 yılında Istanbul'da çıkan ve yayın hayatı sadece on bir ay süren *Aydede Dergisi*'nden bazı karikatürler seçtik. Başyazarı ünlü hikâyeci Refik Halit Karay olan bu derginin tüm yazar ve karikatürcüleri erkek. (Karikatürlerden de anlaşılmıyor mu zaten?) Kadınların eşitligine asla tahammülleri olmadığı gibi, hayata karışmalarına. politika yapmalarına, fikirlerini beyan etmelerine de karşı oldukları görülüyor.

Çevrimyazın: Minu İnkaya

Özrü Kabahatinden Büyük

(Mecburi mez'unlara ithaf)

Erkek - Niye canın sıkılıyor anlamıyorum ki!.. İşte hergün sabahtan akşama kadar dizinin dibinden ayrılmıyorum!..

Ahir Zaman Alametleri

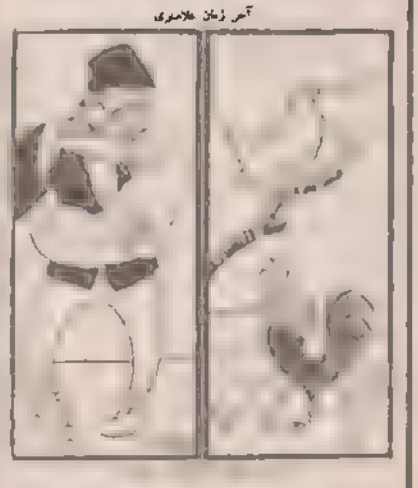

Horozlar tavuk, erkekler kadın oluyor!

Gelip Geçici Akrabalıklar

- Dayızadem Sadık... Selanik'ten yeni geldi!
- Tanışırız... Selaniğe gitmeden evvel benim dayızadem idi!

Vaktiyle Hanımlara Sade Sözü Düşerdi

Erkek- Aman yarabbi, yine mi milliyetperverlik... Kanım, o kadar meraklısı isen burada ne duruyorsun, orada onbaşılığa kadar yolun açık!

Eski, Yeni İzdivaçlar

Vaktiyle bilvasıta
- Kanım kızımızın nikâhını kısmet olursa ne vakit yapacağız?

Şimdi bilâvasıta (doğrudan doğruya)
- Hayatım, şu zamana kadar birbirimizle tam manasıyla anlaştık zannederim. Artık ne vakit izdivaca muvafakat edeceksiniz?

Olağan İşler

- Biitün giin evdesin ya!
- Aman babacığım, bilirsin ki evden dışarı adım atmam!

- Neyse, bu sefer pederi çabuk atlattık!

- Eyvah, felaket! Babama rastgeldik, hem bize baktı!

- Yarabbi, ne günlere kaldık... Şu sokak süpürgelerine baktıkça benim kız gözüme giriyor!
- Kabahat onlarda değil, müsaade eden babalarda...

Hafta sonu babaları

Çocukları annesiyle yaşayan ve çocuklarını ancak hafta sonları yanına alan erkeklerden bahsediyoruz bu sayıda. Konuştuğumuz bir hafta sonu babası, kendisini çocuklarını sinemaya, tiyatroya götüren bir "kültür babası" olarak tanımlıyor. Bir başkası çocuğuyla ilgili hiç bir karara katılamadığından yakınıyor, bir diğeri çocuğunun annesinden şikayetçi. Bir başkası ise kendi annesinden.

Anneyle baba ayrılır, ya da baştan beri ayrılardır. Ama çocukları babanın da görmesi, hatta mümkünse belli bir zaman parçasında onların sorumluluğunu alması gerekiyor. Bu süre genellikle annenin yanında geçen süreden daha kısa bir süre ve yine genellikle okul günlerinin dışında, bu günlerin zorunlu kıldığı işlerden arınmış bir zaman parçası, yani hafta sonları oluyor. Önce çevresinde epeyce sorumlu ve bilinçli tanınan bir babayla konuştuk. Bıza'nın ikizleri var; biri kız, biri erkek.

- Hafta sonu babası olmak nasıl bir şey?

Ayrıldıktan bir süre sonra, çocuklar hafta sonları bende kalmaya başladıklarında en büyük endişem, onlara annelerinin evinde yaşadıklarına benzer bir yaşam sunabilmeyi başarmaktı. Bütün hafta boyunca ya dışarıda ya da evde hazır yiyecekler yiyip cuma günlerinden başlayarak çocuklar gelecek diye yemekler yapmaya girişiyordum. Ama sonra farkettim ki çocuklar zaten annelerinin sunduğu rutin şeylerden farklı beklentilerle geliyorlardı bana. Yani ev yemeği değil hamburger yemeye, televizyon değil sinema, tivatro izlemeye. Kısaca biz hafta sonu babalarını "kültür babası" yapanlar aslında çocuklar. Şimdi cuma akşamından başlıyoruz hafta sonunu programlamaya. Önce bir tiyatro ya da sinema, sonra Mc Donalds, belki park filan.

- Peki sizinle aynı konumda olan diğer babalarla ilişkiniz nasıl?

İşin tuhafı benim gözleyebildiğim kadarıyla böyle bir ilişki yok. Yani hafta sonlarında çocuklu erkekler ortak program yaparken çocuklu kadın arkadaşlarını tercih ediyorlar nedense. Bir de şu var: çocuklarla gidilen sosyal ortamlarda, diyelim tiyatrolarda biz "kültür babaları" sanki gizli bir teşkilatın üyeleri gibiyiz. Birbirimize bakmıyoruz, sorgudaki teşkilat üyeleri gibi birbirimizi tanımazdan geliyoruz. Sanki aslında o yaşam parçası bizim değil. sadece bir "gereği yerine getiriyoruz". Pazar akşamı çocuklar gidecek ve biz "asıl" yaşamımıza geri doneceğiz. Ben bunu allahtan işin başında bana hatırladıkça hala acı veren bir deneyimle farkettim: bir film arasında kızım bana bir şeyler söylüyorken bir yandan da endişeyle taa gözbebeklerimin içine bakıyordu. "Baba oradasın değil mi?" diye sorar gibiydi. O zaman kızımla arama koskoca bir sinema salonunun soğuk kurallarını soktuğumu farkettim. Dönüp diğer babalara baktığımda onların çocukların yüzüne bakmadan konuştuklarını, yüzlerinde hergeliyor bizler için. Bütün bunları çocuklarım olduktan sonra öğrenebilmiş olmam ilginç. Bir atasözü, "Çocuk insanın babasıdır," der. Baba olmak erkeği insanlaştırıcı bir şey. Kısaca "kültür babaları yız biz: kültür mantarları gibi tehlikesiz ama renksiz, tek düze ve yavan.

"Kopukluğu gideremiyorum"

Bir başka babanın sorunu ise çocuğuyla hafta içi yaşadığı kopukluğu hafta sonunda gidememek. "Kızımın hayatında bir sürü önemli şey oluyor, çok sonra öğrenebiliyorum. Telefonda, 'Günün nasıl geçti?' dışında pek bir şey konuşamıyoruz. İki ay önce çok büyük bir üzüntü yaşadığını yeni öğrendim, geçen hafta bir şeyden söz açıldığında anlattı. En yakın arkadaşları kimlerdir, ne yapar, nasıl yaşar bilemiyorum. Ancak sorarak öğreniyorum. Onun düzeni, arkadaşları başka bir yerde, benim yanımda misafir gibi. Böyle olunca kızımla ilgili kararlara da yeterince katılamıyorum. Ayakkabı mı, elbise mi alınacağından tutun, hangi sınava gireceğme kadar kararları annesiyle ortak alıyorlar, bana uygulamak ya da sonradan öğrenmek düşüyor. Hafta sonu çok çabuk geçiyor, kızımla daha sık birarada olmak isterdim. Hafta sonu babalığından memnun değilim," diyor.

"Eşantiyon baba gibi hissediyorum"

Oğlu henüz üç yaşında olan bir başka baba ise, her şeyi çocuğunun annesinin belirlediğinden yakınıyor. "İlk ayrıldığımızda çocuğumu ancak eski eşimin evinde görebiliyordum. Çocuğun düzeni bozulur diye, kendi evime götürmeme izin vermiyordu. Üç-dört aydır bir gece bende kalmasına izin verdi. Gece boyunca kaç defa telefon ediyor, 'İlacını verdin mi, uyudu mu, kazağını çıkarttın mı?' gibi benim de akıl edebileceğim şeyleri soruyor. Sanki çocuk sadece onun, ben 'eşantiyon baba'ymışım gibi davranıyor. Onun bu davranışlarından tedirgin oluyorum. tedirginliğim ister istemez çocuğa da yansıyor."

"Bu çocuk asıl benim"

Kızı sekiz yaşında olan babanın da yaşadıkları aynı. "Ben eski eşime, 'Çocuğu nereye götürdün, bu akşam nereye gittiniz?' diye soru sormuyorum ama ona hep hesap vermek zorunda kalıyorum. Sanki kızımı onun kadar düşünemezmişim gibi, 'Oraya götürme sıkılır, niye oraya gittiniz, neden tavuk değil de et yedirdin, neden bu çorabı giydirdin. neden çamaşırını değiştirmedin?' sorularıyla sürekli yargılıyor beni. Hafta içi çok yoğun bir iş tempom var, alış veriş gibi işler hafta sonuna kalıyor. 'Neden hafta içi halletmiyorsun, çocuğu yanında sürüklüyorsun,' diyor. Ya da hafta sonu bir arkadaşım gelse, 'Zaten çocuğunu haftada bir görüyorsun, onu da başkalarıyla pavlaşıyorsun,' diye eleştiriyor. Aslında bana, 'Bu çocuk asıl benim çocuğum.' demek istiyor."

"Ayrı bir hayatımız yok"

Bir başka babanın sorunu ise, çocuklarının annesi değil de kendi annesi. "İki kızın var. biri dörde, biri beşe gidiyor. Artık büyüdüler, onlar bana geldiğinde çok güzel idare ediyoruz. Fakat annem yüzünden doğru dürüst bir program yapamıyoruz kendimize. Her cumartesi programımız belli, ya annemler bizde, ya biz onlardayız. Daha perşembeden ne pişireceğini programlıyor. Eğer bize geleceklerse cumartesi sabahı erkenden gelip yapacağımız her şeye müdahale ediyor. Onu da kırmak istemiyorum, torunlarına çok düşkün, fakat bizim ayrı bir hayatımız olduğunu anlamak istemiyor. Biz üçümüz olsak hafta sonumuz daha kolay geçecek, birlikte bir şeyler hazırlayıp yiveceğiz. Ama annemlerle olunca bir akşam yemeği bile ayrıntılı bir törene dönüşüyor. Hem kızlarımla başbaşa olunca daha güzel sohbet ediyoruz. kalabalıkta bu fırsatı bulamıyoruz. Onlarla en güzel zaman tatilde geçiyor. Başbaşa oluyoruz, karışan olmuyor, iş gerginliğinden uzak şahane vakit geçiriyoruz."

"Hafta sonu babaları" durumlarından pek memnun değiller, peki ya "hafta içi anneleri?"

Maç 1-1 bitti

Türkiye-Almanya Kadın Yazarlar Toplantısı'nda kırka yakın kadın yazar biraraya geldi. 5-6 Nisan tarihlerinde düzenlenen toplantılarda oldukça ilgi çekici konuşmalar, tartışmalar yapıldı, gerginlikler yaşandı. Ama bir ilk gerçekleştirildi.

Almanya'da yaşayan Almanca yazan Türkiyeli kadınlar, eski Doğu Almanyalı ve geleneksel kalıpların dışında sanat yaptıklarını söyleyen, "yapan" kadınlar, Cumhuriyet'in ilk kuşağı edebiyat öğretmenleri, popüler yazarlar, akademisyenler... Yani eli kalem tutan her kesimden biri olsun bu toplantıda dense, bu kadar başarılı bir ekip oluşturulamazdı. Hani biraz maç seyreder gibi olduk. Ne de olsa katılımcıları, Almanlar ve Türkiyeli'ler gibi kaba bir ayrıma tabi tutabilirdik. Heinrich-Böll Vakfı, *Pazartesi* dergisi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Alman Kültür Merkezi'nin organize ettiği Türkiye-Almanya Kadın Yazarlar Toplantısı'nda kırka yakın kadın yazar biraraya geldi. 5-6 Nisan tarihlerinde düzenlenen toplantılar: "Gelenek, kimlik; nasıl yaşıyor, nasıl yazıyoruz? Yaşadığımız yer ve yabancılık; nerede yaşıyor, nereden yazıyoruz? Edebiyat dünyasında kadın; kadınların yazına serüveni. Kadın dili-kadın sözcükleri: kadınlar kadınları nasıl anlatıyor?" başlıklarını taşıyordu.

İlk gün Almanya'dan gelenlerin önerisiyle herkes konuşmasını yapmadan önce kendi yazdıklarından bir metin okusun diye karar alındı. Sonra ilk tur tanışma konuşmalarına geçildi. Herkes kendisini kısaca tanıtıyor ve o günlerde kafasını meşgul eden, kendisi için sorun olan her neyse bir iki cümle soylüyordu ki Almanya'dan gelenlerden bir öneri geldi; "Birlikte hamama gidelim." "Birbirimizi daha yakından tanımak için"(!) Inge Gellert'in bu önerisi "gülümsemeyle" karşılandı. Ve derken bütün konuşmalar Saliha Scheinhardt üzerinde odaklandı. On beş yaşında evlenip Almanya'ya giden ve kitaplarını Almanca yazan Saliha Scheinhardt Offenbach şehrinin edebiyat ödülü sahibi ve 1985-87 yılları arasında Offenbach şehri yazarı ünvanını taşımış. 1993'de de Hagen şehrinin "Başıdik Edebiyat" ödülünü almış. 10 adet kitap yazmış ama hiçbiri Türkçe'ye henüz çevrilmemiş.

Saliha, toplantılar sırasında çoğu zaman Almanca konuşmayı tercih etti. Sevgi Özel'e göre, "Dünyada on beş yaşından sonra anadilini unutan tek örnek", Saliha ise kendisini şöyle savunuyordu; "Ben Konya'dan çıkıp gittim, Alman bir ailenin içinde yaşadım ve Almanca yazdım, entelektüel olarak Almanca'da kendime güvenim var. Türkçem Konya'nın sınırları içinde bir çocuğun kullandığı Türkçe olarak kaldı." Ve ilk oturumun sonunda Saliha sordu "Peki, ne yapsaydım?". Füsun Erbulak, kendinden emin cevapladı "Gitmeseydin." İlk günün son konuşmalarından birini de Gürsel Aytaç yaptı. A. Ü. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanı Gürsel Aytaç, Almanya'da Almanca yazan Türkiyeli kadın yazarları incelediği konuşmasında esas olarak Saliha'nın kitaplarını ele almış ve bazılarının deyimiyle "acımasızca" eleştirmişti. Zaman darlığı nedeniyle kitaplardan aldığı örnekleri atlayarak yazısını okuyunca, bu kitapları okumamış büyük çoğunluk, pek parlak olmayan bir tablo ile karşılaşmış oldu. Gürsel Aytaç, "Saliha Scheinhardt, kanımca şimdi ne Almanca yazdığı için Alman edebiyatına ne de Türk edebiyatına girecek estetik düzeyi yakalayabilmiştir. Yazdıkları, şüphesiz Alman okurunun Türkiye ve Türk kadınına ilişkin merakını giderecek kadar bol olaylı ve renklidir," diyordu. Konuşmasını bitiren Gürsel Aytaç, tartışma bölümüne de katılmayıp, toplantıdan hemen ayrıldı. İlk günün -bazılarının tanımıyla "Nane şekeri gibi gelen"- tek ilgi çeken konuşması Perihan Mağden'indi. Erkek tipi yaratıcılık, kadın tipi yaratıcılık üzerinde duran Perihan, erkek yazarların ve 80 sonrası Ozal dönemi kadın yazarların proje ile yazdıklarını; şu dönem şunu yazmak gerekir diye masa başına oturduklarını, "jurnalizm" yaptıklarını düşünüyordu. Oysa insanlar şehvetle değil nefretle yazmalıydı. Fatmagül Berktay, Suat Derviş'i anlattı, Dilek Cindoğdu 70-85 yıllarında kadın yazarları ele aldığı master tezini özetledi. Ve ilk gün bitti, Saliha'nın morali bozuk, özellikle Almanya'dan gelenler akademisyenlerin konuşmalarından sıkılmış, umduklarını bulamamışlardı.

İkinci gün, birkaç eksikle konuşmalara devam edildi. Ayşe Kilimci, Perihan Mağden, Nermin Bezmen - küçük bir notla hasta olduğunu iletmişti-, Gülsüm Akyüz - *Evrensel* gazetesinin kapatılmasını protesto için yapılan basın toplantısına gitmeyi tercih ederek- ikinci gün toplantılarına katılmamıştı. Bir takım aksaklıklar, zor anlaşılmalar olsa da belli bir düzen içinde konuşmalar fazla bir gerginlik olmadan devam etti. Taa ki Sevda Şener'in konuşmasına dek. Herkes beş dakika kendi metninden seçtiği bir bölümü okuyor, 10 dakika içinde de konuşmasını bitiriyordu. Tabii ki Almanya'dan gelenlerin farklı sunuşlarıyla: Onlar mı? Mesela, bir iki cümle söylüyor, sonra çevirmenlere hitap ederek, "Bundan sonrasını çevirmeyin," diyor ve kendi metinlerini okuyorlardı. A. Ü. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro bölümü ilk asistanlarından, 85-92 yıllarında da bölümün başkanlığını yapan Sevda Şener, metin okuma zamanım da konuşmasında kullanmak isteğini bildirmiş ve kabul edilmişti. Tiyatro oyunlarındaki kadın tiplerinin kadın yazarlar sayesinde değişime uğradığını anlattığı konuşması Almanya'dan gelenlere biraz uzun gelince, irkiltici tavırlar sergilenmeye başlandı. Özellikle Doğu Alman kökenliler sıkıldıklarını açıkca ifade etmeden önce bunun anlaşılması için ellerinden geleni yaptılar. Inge Gellert birşeyler yiyerek, etrafındakilere de ikram ederek çeviriyi de dinlemedi; zaten bütün konuşmaların ilk bir iki cümlesini dinliyor, sarmıyorsa, anında çeviriyi takip etmek için takılan kulaklıklarını çıkarıyordu. Ve sonunda Dörte Mierau yüksek sesle, "Bunları dinlemek zorunda değilim," diyerek, Sevda Şener'in konuşmasını kesmek istedi. Buz gibi bir hava esti. Sevda Şener konuşmasını sürdürürken Erendiz Atasü, "Bir özür dilenmesi" gerektiği konusunda uyarı yaptı. Tartışmalar daha sonraya ertelenerek -belki yine bir nane şekeri sayılacak- Nuray Tekin in konuşması dinlendi. "Korku" üzerine konuşan, kendi korkularından da söz eden Nuray'ın konuşması Almanların ilgisini çekmişti(!). Ve tartışmalar başladı; Erendiz Atasü "özür" konusunda ısrarlıydı Dörte ise "Benim gülesim geliyor, özür dilemem mi gerekiyor. Burada birisinin özür dilemesi gerekir demek diktatörlüktür, ben diktatörlükten geçmiş bir ülkeden geliyorum. Sanatçı olarak varolma hakkıma dokunulmasından rahatsız oluyorum. Kıstasları kim koyuyor. Kurallara gore mi sanat yapıyoruz. Hiyerarşiye karşıyım" dedi. Inge'ye göre dayanışma eksikti, "Evvela hoşgörü olmalı"ydı. "Kadın yazarların sorunlarından bahsediyorsunuz, eminim bizden daha çok sorununuz var," diyerek sürdürdüğü konuşmasında, "Yaban arıları olgun meyvelere üşüşür," tespitiyle eleştirilere karşı tavrını koydu. Saliha Scheinhardt ise, "Ben onları anlamak durumundayım," diyordu. Ve Saliha'nın isteği ile Gürsel Aytaç'ın bir gün önce yaptığı eleştiriler gündeme geldi. Oturma düzeninin azizliği ile yanyana oturmak durumunda kalan iki kadından Saliha, bütün gün Gürsel Aytaç'a sırtım dönerek oturmuştu. Gür-

sel Aytaç, kısaca "Saliha hanım övgü bekliyordu, bunda da haklı ama benim kendime göre ölçülerim var ve ona hoşgörü gösteremem," dedi. Saliha ise "Ben Türkiye'nin dünyasına ait değilim, sevgi doluyum, burada kimse benim nasıl yazdığımı bilmiyor, ben böyle bir eleştiriye hazır değilim" diyerek kendini anlatamadığını, ama Almanya'da onu anladıklarını ve üzüldüğünü, derinden yaralandığını söyledi. Bu konuşmalar sırasında Sennur Sezer, ara sıra söz alıyor, "Dayanışmanın yeri sanat değil politikadır, biraz daha az duygusal olsak" ya da "Bir eleştirmenin bir yazarı acıtarak da olsa ele alması önemlidir; pekçok kişi Gürsel beni yazsa der," diyordu. Ve ikinci gün, zor da olsa bitti. Son kez söz aldığında genellikle herkes, -olumsuzlukları vurgulasa da- yine de iyi oldu, birbirimizle tanıştık, bu ilk kezdi, daha sonra yine biraraya gelelim dedi. Kadın iyimserliği mi ne? Bu iki gün kimde ne bıraktı, kimden ne alıp götürdü onu bilemem ama açık olan bir şey vardı; Türkiyeli ve Alman, özellikle de Doğu Alman kökenli kadın yazarlar başka başka yerlerden konuşuyordu. Belki başka bir zaman, başka bir ekip daha farklı bir toplantı gerçekleştirebilir. Şimdilik bir ilki gerçekleştirdik. Ne diyelim, her iş bir tecrübe....

asuman

Tartışmalardan çok şey öğrendik

Kadın yazarlarla bir atölye çalışması düzenleme fikri Heinrich Böll Vakfı'nın Türkiye Bürosu çalışmaya başladıktan hemen sonra ortaya çıkmıştı. Vakfın Almanya'daki "Kadın Konseyi" koordinatörü Angelika Blickhaeuser, İstanbul'daki büroyla mümkün olduğunca sıkı bir işbirliği içinde çalışmak istiyordu. bunun için çalışmaların hemen başlangıcında İstanbul'a gelmiş, birlikte çalışmayı umduğumuz ve planladığımız kadınlar ve kadın gruplarıyla tanışmış, bazı projeleri yerlerinde ziyaret etmişti. Daha sonra Heinrich Böll Vakfı'nın Almanya'da düzenlediği "Kadın Politikaları Forumu" kapsamında gerçekleştirilen iki toplantıya da buradan kadınlar davet edilmiş, konuşmalar yapmışlardı. İşbirliğinin bir sonraki adım da yine Almanya'da daha önce yapılmış olan Alman kadın yazarların ve Almanya'da yaşayan göçmen yazarların katıldığı atölye çalışmalarının devamını İstanbul'da gerçekleştirmek olacaktı. Uzun bir süre işlerin yoğunluğu, başka projelerin zaman bırakmaması gibi nedenlerle hazırlıkları ileri bir tarihe erteledik ve sonunda *Pazartesi* dergisi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve İstanbul Alman Kültür Merkezi'nin da katılımını sağlayarak 1996 başından itibaren toplantıyı hazırlamaya giriştik. Bulabildiğimiz en geniş kadın yazarlar listesinde tüm isimlere çağrı mektubu gönderdik. Beklediğimizin çok üzerinde bir ilgiyle karşılaştık. Gelen cevapların çokluğu ve böyle bir toplantıya katılma konusunda kadın yazarların gösterdiği yakınlık ve ilgi bizi çok sevindirdi. Katılımcıların ilk mektubumuzda belirttiğimiz tartışma ve fikir alışverişi konu başlıkları altında hazırlık yapmak için tercihleri, toplantı için hazırlayacağımız broşüre kovulmasını istedikleri metin örnekleri gelmeye başladıktan sonra heyecanımız ve sevincimiz daha da arttı. Almanya'dan ve Türkiye'den katılımcıların birbirleriyle tanışacağı, farklı ülkelerin farklı koşullarının kadın yazarlık serüvenini nasıl etkilediği ve belirlediğinin tartışılacağı renkli, hoş bir toplantı olacağını düşünüyorduk. Türkiye kökenli olup da oraya yerleşmiş ve yazarlığı orada sürdüren kadın yazarların toplantıya ayrı bir renk katacağını, sonuçta da herkesin birbirini tanımaktan ve karşılıklı fikir alışverişinden memnun ve bunu sürdürme konusunda istekli olacağını umuyorduk. Sadece ummak değil, böyle olacağına inanıyorduk da. Pek öyle olmadı, olamadı. Oldukça gergin bir ortamda, katılan hemen herkes için zor iki gün geçirdik. Belki bir neden, sayımızın daha yakın bir iletişime izin vermeyecek kadar çok olması, başka bir neden de bazı yazarların hazırladıkları konuşmaların yazarlar arası bir atölye çalışmasından çok akademik toplantılara daha uygun olmasıydı. Konuşmaların çizdiği genel çerçeveden özele, herkesin kendi hayatı ve yazarlığıyla ilgili deneyimlerine inmek kolay olmadı. Belirlediğimiz tartışma başlıkları ve sonradan yaptığımız gruplandırmalar da belli ki yeterince açık ve anlaşılır olamamıştı. Almanya'dan ve Türkiye'den katılanların beklentilerinin farklılığı da başka bir neden oldu. Sayılabilecek daha pekçok nokta var. Yine de şunu söyleyebiliriz. Bu toplantıyı hazırlarken, toplantı sırasında ve toplantı sonrası yaptığımız tartışmalardan çok şey öğrendik. Bunun böyle durumlarda yapılagelen genel bir değerlendirmeden öte bir anlam taşıdığını ileride bu alanda yapacaklarımızla kanıtlamak da vine bize kalıvor.

Figen Uğur

farklı feminizmler
Kadın açısından araştırmalarında yöntem*

S. Coyner, S. Harding, M. Mies, S. Wise, L. Stanley, P. Hill Collins, D. Kandiyoti, M. Lazreg, E. Showalter, A. Ferguson, C. Mansfield, şimdiye kadar erkeklerin çıkarlarını yansıtmış, onlara hizmet etmiş sosyal bilimlerde geçerli teori ve metodolojileri sorgulayan farklı feminizmlere ait çalışmalarını ve **Türkiye'den bakışlar'da Aynur Ilyasoğlu, Ayşe Durakbaşa, Serpil Çakır, Belkıs Kumbetoğlu,** karşılaştıkları zorlukları aşma biçimlerini, izledikleri yöntemleri, deneyimlerini aktardılar.

Hazırlayanlar: **Serpil Çakır, Necla Akgökçe**

Sel Yayıncılık

Beyoğlu'nda **Kitaplı Kahve**'de hem çayınızı yudumlayıp, hem kitabınızı okuyabilirsiniz. İster kendi kitabınızı getirin, ister kitap ve dergi seçeneklerimizden faydalanın.

Perşembe dışında hergün 11.00-21.00 arası açıktır

Adres: Büyükparmakkapı Sokak. 5/3, Beyoğlu
Tel: 0212. 243 26 95

Kadın olmanın bilinci bu kitaplarla başlar

Simone de Beauvoir
OLGUNLUK ÇAĞI

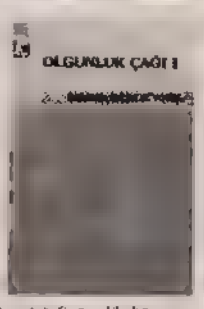

2 Cilt
Çeviren Benil Onursal
Fiyatı: 710 bin TL.

Beauvoir'ın anılarını oluşturan Olgunluk Çağı dirdiği gibi yaşamak ve çok tanıdık varoluşlar dünyasını keşfetmek özgürlüğünü elde et iş bir kadının ve mücadelesine katıldığı bir genç erkeğin olgunlaşma dönemiyle olgunluk çağının öyküsüdür

P payel

FATMAGÜL BERKTAY
TEKTANRILI DİNLER KARŞISINDA KADIN

Tektanrılı dinler kadına toplumda nasıl ikincil bir statü veriyor? Kadın bedeninin denetimi dinler tarafından nasıl meşrulaştırılıyor? Köktendinciliğin söyleminde kadın neden bu kadar önemli?

Şubat Ayında
Bütün İyi Kitapçılarda Metis Yayınları

Pencere Yayınları
Saiken Söğüt Sokak, 2/4, Cağaloğlu, İstanbul
Tel 0212 513 27 17

UNUTAMAYACAKLARI BİR KAMP...
9-16 yaş öğrenciler için

Yabancı öğretmenler ve konuklara birlikte, İngilizce, Almanca, Fransızca dersleri, müzik, dans, kültürel ve sportif faaliyetler, izcilik.

17 gün Paşalimanı Adası'nın temiz sahillerinde deniz, güneş ve doğayla içiçe. Pazartesi okurlarına taksit olanağı.

GÜLİVER ULUSLARARASI YAZ OKULLARI VE DİL HİZMETLERİ LTD

Levent Tel: (0212) 280 97 57, 282 81 09 Fax:282 81 00
Beşiktaş Tel: (0212) 260 41 90, 260 26 48 Fax:260 26 48

Ayşecik

ya da çocuk kullanma kılavuzu

Annem geçenlerde tesadüfen dört-beş yaşlarında bir çocuğun doğumgününe konuk olmuş. (Tanık mı demeliyim?) Pastanın üstündeki yazıyı görünce de dehşet içinde kalmış. Aynen şöyle yazıyormuş dört-beş yaşlarındaki çocuğun büyüklerle kutladığı doğumgününün pastasının üstünde: AKILLI OL.

Şimdi bu pastanın üstünde gamalı haçlar olsaydı ve çocuk mumları üfleyince masanın etrafındaki herkes hep bir ağızdan:

Almanya Almanya güzel Almanya

Sende yanmak ister her nesli kara, diye bağırsaydı, bu kadar faşistçe olmazdı bana kalırsa. Ne ağır ne ağır, ne acımasızca: Akıllı ol.

Bir takım buyümüş de küçülmüş, küçükmüş de büyümüş çocuklar görüyorum ortalıkta. Saçlarını elleriyle arkaya atışları, oturuşları kalkışları, dudaklarını büze büze konuşuşları, en fenası gözleri, bakışları: Bilmemne gezegeninden dünyamızm içine daha da etmeye ışınlanmış ecinniler ordusu! Cüceler: çocuk değil, ideolojik beyin yıkamanın o sonsuz ve çirkin yüzünü gözümüze sokmaya and içmiş, cüceler... Hem korkuyorum, hem içim sızlıyor. İnsanoğlunun olup olacak en güzel altı yedi yılını çocuklardan çalan ebeveyn yığınları şuursuzca neyin peşinde acaba? İntikam? (İlk akla gelen bu: ben çocuk olmadım, bu da olmasm.) Hırs? (Akıllı ol Burçak, akıllı ol ki cümle âlem böyle akıllı, bilinçli ana babaların yavrularımn da nasıl akıllı olduğunu görsün.) Vakitsizlik? Aldırışsızlık? (Birilerinin elinde: Diyelim anneanne-dedelerin, yuva hocalarının, eve bu iş için alınan alakasız insanların elinde büyüyor bu çocuklar.)

Ama çocuk yapma zorunluluğundan çatlamıyor olsa herkes, böylesine feci hilkatlar olmayacak belki de. Nasıl çocuk yapmak bir haksa çocuk yapmamak da bir haktır. Ama bu hakları ince düşüncelerle değerlendirmiyor hiç kimse. Statü araçlarının en vazgeçilmezi olarak yapılan öyle çok çocuk var ki. İstiyor muyum, hazır mıyım, nasıl altından kalkarım gibi zırvalıklarla hiç vakit kaybedilmiyor. Elbet bir kadın bulunur, onun annesi de yardım eder, aa herkesin var - benim neyim eksik?

Sevgin. Sevgin eksik. Sevginin eksik olduğu yerde kullanma başlar. O eksiklik (yoklukların en acısı en yaralayanı) faydacılıkla telafi edilir. Hintliler inekleri kesmezler kesmesine ya, dişinden tırnağına kuyruğundan kulağına öyle bir kullanırlar ki, Gandi Hintliler'in dünyanın hayvanlara en gaddarca davranan milleti olduğunu söyler. Hintlilerin inekleri gibi bu çocuklar da öyle bir tepe tepe kullanılır, bir kulaktan öbürüne ruhları düzülür ki, yedi-sekiz yaşlarına vardıklarında oğlanları oto yedek parçacı Cem, kızları konken masalarının ruhu Nazan sanırsınız. İki karşı cins için bu iki hamur harikalar yaratır. Al oğlanı genel yayın müdürü yap, cerrah yap: kızı da borsacı yap, Harvard'lı yap yazar yap, - ne istersen yap. "Ben çocuğumun yalnızca kendi ayakları üzerinde durabilen bir birey olmasını isterim." Böyle laflar tüylerimi diken diken eder. Söz konusu çocuk on beş aylıktır; anaysa kararlıdır: Çocuk 20'ye kadar sayıyordur, elektrik bile demeyi öğrenmiştir şimdiden.

Bu çocuk kullanma meselesi, kara delikler kadar tehlikeli ve derin, her an içimize çektiğimiz egzoz dumanları kadar etrafımızı sarmış bir mesele ya, her meselenin olduğu gibi bunun da karikatür bir ucu var ki - benim mevzuum bu. Artist çocuk analığı ya da babalığı. (Bu çocukları pazarlayan yalnızca bir anne ya da babadır; ikisi birden aktif olarak değil.) Bu güruhun öylesine grotesk, groteskliğinden ötürü de nerdeyse dürüst ve açıkca matrak bir yanı vardır ki, çocuk kullanma zanaatının en hakiki ve rezil örneklerini sergiledikleri için, onları sevgiyle alkışlamaktan kendimi alamıyorum.

O nezih ve zınnı ve gerçekte ne yaptığını hem inatla reddedip (görmeyip?) hem de kedi bokunu örter gibi ulvi ve entelektüel hedefleriyle mide bulandıran çocuk kullanıcılara; bu ketlenmemiş, radikal kumpanyayı yeğlerim. Hem çocuklarını artist çocukluğa kadar ittiren bu anne ya da babaların öyle açık seçik bir oyunu, öyle hayattan bile büyük suç unsurları ve haltlarını her an izleyen milyonlarca şahidi vardır ki, bu işi (çocuk artistliği) yalnız bu dürüstlüğün yüzü suyu hürmetine dahı çocukların çok daha kaza belasız atlatmaları inanın ki mümkündür. Obür profesyonellerle nasıl baş edilir? "Sen beni kullandın, sevmedin, içime ettin". "Böyle inanılmaz ithamları nasıl uydurabilirsin Doğa; bunları neye dayanarak söyleyebilirsin?" Buyrun bakalım: Gelşin psikologlar, didin didinebildiğin kadar. Hoş bu mutlu senaryo. Zira bu çocukların büyük çoğunluğu hayat sahnesinde garantili yerlerini alıp ana babalarını çok sevdiklerini, ana babalarının onları sevgilerin en derini ile beslediklerini habire terennüm edip kendi yavrularını aynı şahane paternle iğdiş etmeye koyulan ebedi bakarkörlerdir.

Çok sevdiğim bir kart var: Shirley Temple o güzelim buklelerle çevrili bebek yüzünü eğmiş, ona imza veren amcayı ışıl ışıl bir artist çocuk gülümsemesiyle izliyor. Amca, namlı komünist avcısı, onlarca yıl başkanlardan güçlü olup Amerika'yı çekip çeviren FBI Başkanı Edgar Hoover. (Nixon, başkanlık yarışına girmeden ondan icazet almıştı.) İkisi de Amerika'ya aynı saflarda hizmet veriyorlar. (Shirley Temple büyüyünce elçilik yaptı ülkesi adına.) İdeolojilerin, pis psikolojilerin yaşı küçük işlevleri büyük bekçileri: Yarınmızın içine de siz edeceksiniz! (Bugün sıra amcada.)

Türkiye de irili ufaklı bir sürü çocuk yıldız yarattı. Ama hiçbiri Zeynep Değirmencioğlu, nam-ı diğer Ayşecik kadar olamadı. Ayşecik mü-kem-meldi, bana kalırsa. Şimdi 60'lı yılların Artist dergilerini tarayarak, iki doğum günü hikâyesi de Ayşecik'ten.

Ayşecik altı yaşına basıyor. Yaratıcısı (babası) onun için muhteşem bir doğum günü düzenlemiş, Yıldız Sineması'nda - Atıf Yılmaz, Evrim Fer, Leyla Sayar, Eşref Kolçak, Cavidan Dora, bir sürü sinemacı. Once plak çalıyor Ayşecik: ilk olarak tango, sonra rock'n roll plakları. Derken salonu keman ve klarnet sesleri kaplıyor. Bir de ne görelim? Dört küçük çocuktan "müteşekkil" bir saz heyeti! Küçük saz heyeti önce biraz fasıl yapıp, sonra da o günlerin doyumsuz parçası "Ya Mustafa"yı çalmaya başlıyorlar. Ayşecik kendini piste attığı gibi... "Küçük yıldız davetlilere tam bir ziyafet çekiyordu. Saçlarını dağıtıyor, darbukacının yanında eğiliyor, yere diz çöküyor.", "Rejisör Atıf Yılmaz'ın kızı Kezban da pistte oynayanlar arasındaydı. Küçük çocuk Zeynep'in oyununa imrenmiş kendisi de elinden geldiği kadarını yapmaya çalışıyordu. Eşref Kolçak'ın hanımı, 'Kezban,' diye seslendi. Kezban, arkadaşımızın yanından geçerek annesinin bulunduğu masaya geldi. Bayan Kolçak, Kezban'ın kulağına eğilerek, 'Hadi Kezban sen de Zeynep gibi yap, saçlarını dağıt, oyna.' Küçük Kezban bu işe pek hevesli değildi. Piste doğru baktı,

sonra annesine dönerek, 'Su istiyorum,' dedi."

Şimdi aklıma her daim üşüşen o tuhaf sorulardan bir ikisini izninizle sizinle paylaşayım:

• Babası çocuk emeği ile kazanılan paraların harcandığı bu doğum gününde, yine çocuk emeği sömürmek üzre ne menem bir bilinçdışı ısrarla seçiyor o dört küçük oğlandan 'müteşekkil' saz heyetini?

• Kezban Arca Batıbeki'nin yaptığı 'tablolarla' ruhumuzu ve beynimizi ısırmasına; acaba bu haksız rekabet, Ayşecik gibi bir çocuk *fatale*'in karşısında göbek dansında ağır bir yenilgiyle pistten silinmesi mi neden oldu?

Belirteyim: Ayşeciğin pastasının üstünde Zeynep yazıyor. Yalnızca Zeynep.

Derken Ayşecik panik yaratan bir süratle büyüyor. Çocuk yıldızlarını bu meselesi de çok ilginçtir: Anne ya da baba, sermayelerinin şekil değiştirip deforme olmasını dehşetle izlerler olsa gerek. Onca sıfırlı kontratların bitmesine uzanan geriye sayımlı günler: Büyüyor, büyüyor, büyüyor - İmdat! Ruhunu çekiştire çekiştire ucubeleştirdikleri gibi, vücudunu da özel bir kimyayla habire çektirebilseler!

Ayşecik bu doğum gününde on yaşma Maçka Taşlık'ta basıyor. Hamdi Değirmencioğlu'nun bu doğum gününe özel marifeti üç erkek çocuğu sünnet ettirmek.

"Değirmencioğlu ailesi bu hareketleri ile de oldukça takdir topladılar. Gece gerçekten çok güzel tertiplenmişti. Servisi ve atraksiyonu davetliler çok beğendiler."

• Hamdi Değirmencioğlu bu hareketi ile acaba, "Evet biricik yavrumun çükü yok (neyleyim); ama üç çükü kestirecek parayı da takır takır kazanıyor, n'aber?" diye mi haykırıyor?

Bu psikanalitik (ya da nevrotik) sorular bir yana, ben Fenerbahçeli Serkan Acar'la evlenip Pamuk Prenses döneminden sonra allaha şükür film falan çevirmeyen Zeynep Değirmencioğlu'nun annelerin hası misi şahane bir kadın olduğuna eminim. Zira babası herşeyi öylesine aleni, öylesine bangır bangır yapmış ki, kafası filan karışmamıştır. Çocukluğunu robotçocuk olarak geçirdi orası muhakkak; onun için çocuk olmanın o eşsiz benzersiz kıymetini bilip çocuklarına, çocukluklarını müdahalesiz ve sevgiyle, özenle yaşatmıştır.

Asıl mesele, ana babalarının onlara ettiklerini bir türlü göremeyen huyarların tekelinde. Ve onların anne babalık stilleriyle bu çemberi habire çevirmesinde. Şimdi Türk sineması yok, çocuk sinema yıldızlarımız da yok; ama çocuk satmaya dayalı bir reklamlarımız var ki, dayaklık.

O 40'ların İtalya-Yeni Gerçekçiliğinden fırlamış su satıcısı, kapitalist ruhlu temiz yüzlü çocuk mesela. Ya da şampuan reklamlarının sarı bukleli şişman yanaklı kız çocukları. Ya da ağda sohbetini yatağın altında süslenerek merakla dinleyen küçük kız. Ya da ihtisas bankacısı kılıklı "Babam öyle diyo"layan o oğlancık. Ama yeni başlayan bir reklam var ki: O futbolcu sapığı küçük çocuk. (Tek başına soyunma odalarında, hapishanelerde beslenme çantası elinde dolanmakta.) Mercedes kaçakçısı Tanju Çolağı ziyaret etmesini falan geçelim hadi, o "inci gibi" gözyaşları. Hapisten çıkınca arabesk şarkıcılığına mı oynuyor; Tanju abisinin zevkten boşalıyormuşcasına numaralarla zırlamaları!

En iyi ihtimalle ana babalarının paraya ihtiyaçlarından oynatılıyor bu çocuklar. Ama ya ekranda yüzlerini görmediğimiz, asla göremeyeceğimiz diğer çocuklar: Bu reklamları yazan o "kreatif" reklamcıların çocukları, bunları çekenlerin, kast edenlerin çocukları, bu reklamları arzulayan mamul sahiplerinin, bu reklamları bayılarak izleyenlerin çocukları... Asıl mezalime uğrayan onlar. Asıl onlar çocukluklarının içine edilen cüceler, hilkatlar, tahammülfersahlar. Ve ne acı ki, bu çirkin çemberi de onlar çevirmeye devam edecek. Sevgili annecik ve babacıklarını kendilerine sevgi ve şefkat ve herşeyde örnek alarak. Onların çizdiği o yollarda güç, başarı, para ve sıkıntıdan tıka basa yürüyüp milletin ciğerini söke söke. Kullanıldıklarından beter kullana kullana. İşin kılavuzunu yazarak. Ama sessizce, kibarca, nezih ve çaktırmadan.

Perihan Mağden

Kota sayesinde politika yapıyorum

Tanzanya'lı parlamenter Tabitha Siwale bir haftalık "çalışma" ziyaretinde İstanbul kadınlarını gördü, onlarla konuştu. *Pazartesi*'ye hem gözlemlerini hem de kendi ülkesindeki kadınları anlattı.

"Kadınlar uzerine konuşmak çok hoş," diye başladı söze, İstanbul'da hep sorarak geçirdiği bir haftadan sonra, ona bir şeyler sorulması ve nihayet ülkesinin kadınlarından ve dolayısıyla kendinden söz etme anının gelmesi de çok hoş.

Tabitha, sormadan başlıyor anlatmaya: "Evliyim, üç çocuğum var, mesleğim öğretmenlik ama, ben Kasım 1975'ten beri parlamentodayım. Aslında farketmiyor, sınıfın içinde ya da dışında hep öğretiyorum. Parlamento bana müthiş bir keyif veriyor."

Ağzından bir ara kaçırdığı için pişman olduğu beş yıl eğitim, dört yıl konut bakanlığı yapması, tekrarlamaktan hoşlandığı ise Women Advancement Trust adlı kadın kuruluşunun başkanı olması. Habitat II Kent Zirvesi için İstanbul'a yeniden gelecek, "Tanzanyalı kadının miras hakkı" üzerine bir atölye çalışması düzenleyecek.

"Ben kadınların toprak sahibi olma ve ürunleri üzerine söz sahibi olma hakkı için çalışıyorum, yoksa yoksulluk artarak sürecek. Yoksulluk benim ülkemin en temel sorunu ama, kadınlar yoksulluğu daha yakıcı yaşıyor."

Tanzanya yasalarındaki eşitliğe karşın, gelenekler yasaların önüne geçtiğinden, koca öldüğünde kadının elindeki herşeye erkeğin ailesi el koyuyor. Ayrıca tarlada kadın çalışıyor, erkek ürünü pazara götürüp satmayı seviyor, para da erkeğin oluyor elbette. Ülkede medeni yasa, Hıristiyan yasaları ve İslami yasalar geçerli, herkes istediğine uymakta serbest. Müslümanlar arasında çok kadınla evlilik yaygın, Tabitha, "Etkileniyorlar herhalde," diyor, "Hıristiyan erkekler de çok eşliliği imam nikâhsız yaşıyor."

Dayanmak kadar

Tanzanyalı kadının hayatı başının üzerinde su ya da odun, sırtında bebeği kilometrelerce yürüyerek geçiyor. Kırlık bolgelerde su da yok, elektrik de. Bu hayat, yürümek sağlıklıdır tezinin aksine onları bitap düşürüyor. Sonuç kadın hastalıkları başta olmak üzere her tür hastalık. Hastaneye gidilebilse bile, tedavi giderlerini karşılamak neredeyse imkânsız. Ortalama ömür kadınlar için elli beş, erkekler için elli.

Su, yalnız köyün değil kentin de derdi. Tabitha şanslı, suyu başında değil, arabasında taşıyor; yani milletvekili de olsa farketmez, su taşımak kadının işi. "Evde bir yardımcım her işi yapıyor, yemeği de... Kocam yemeklerden sıkılınca, ben bir şeyler pişiririm. Hayır kocam hiç iş yapmaz."

Evde bir yardımcı olmasaydı, şu anda emekliliğini yaşayan kocası iş yapar mıydı, yemek pişirir miydi? Emin değil. Kocasının aleyhine bir şey söyleme yanlısı değil. Yardımcı evde yokken, kimi zaman kocasının çay yaptığını hatırlıyor, "Sana da tabii," deyince durum açıklığa kavuşuyor, kocası çayı sadece kendisi için hazırlıyor.

Konuşurken, hayatını yeniden gözden geçiriyor: "Çocukları büyütürken bir yardımcım vardı ama adı üstünde yardımcı, gene de her şeyi kadın ayarlamak zorunda."

"Bizim ilgi alanlarımız farklı, kocamın benim politikacılığıma itirazı yok. Bu yüzden onu seviyorum, böyle olmasaydı ne yapardım bilemiyorum." "Özgür" bir kadın olarak kendisine, "Şunu yap, bunu yapma" denmesinden hoşlanmıyor ama, "Anne, ev kadını ve eş" olarak görev ve özgürlüklerinin sınırlarını iyi biliyor. Tanzanya Parlamentosu'nun 275 üyesinden 45'inin kadın olması Tabitha'ya yetmiyor. Kadınlar halen her partinin zorunlu yüzde 15 kadın kotasının 30'a çıkarılması için mücadele veriyor. "Erkekler ve hatta bazı kadınlar bu kota işinden hoşlanmıyor. Kadınlar erkekler gibi mücadele etmek zorunda kalmıyor, deniyor. Elbette erkeklerle eşit koşullarda yarışmak en ideali de, kadınlar meclise girmeden bu nasıl gerçekleşecek?"

"İnanamadım, kotada dördüncü sırayı kazandığımı duyduğumda neredeyse ağlayacaktım, öyle çok sevindim." Tabitha, zafer anını yeniden yaşıyor, kahkahalarla gülüyor. Sahiden de uzun ve zorlu bir mücadele. Once kendi bölgesinden on dokuz kadın arasında yapılan seçimde yarışıyor, sonra bölgelerden seçilenler merkezde aralarında yarışıyorlar ve böylece genel seçimler için kadın kotasının sıralaması oluşuyor. Yani öyle rastgele kullanılmıyor kota.

Bunca sevinci boşuna değil, 1975'ten bu yana hep seçilmesine karşı çıkan kadınlar Tabitha'yı hayli terletmişler. "Kadınlar için önce eğitim gerekli. Yasalara göre ilk öğrenim zorunlu, gerçek ise farklı. Üniversiteye kadar oran hızla düşüyor. Kızlar ortaokula gitseler bile sözgelimi hamile kalınca, yasalara göre okuldan atılıyorlar. Kızlar oğlanlar birlikte eğleniyor, sonucunda kızlar okulu bırakmak zorunda kalıyor, oğlanlara bir şey yok."

"Dayak her yerde... Kocanın karısını dövmesi için ille bir neden gerekmiyor. Son olarak bir kadın çalıştığı bankada dövüldü, bir kadın miras talep ettiği için oldürüldü." "Erkekler çok içiyorlar, gece içkili geliyor, kadını yataktan kaldırıyor, hadi bana yemek hazırla, o sırada dövüyor işte... Bankadaki olay tam bir erkek şovenizmi... Artık iş yerinde de olması biraz fazla değil mi?" Tabitha kocasından hiç dayak yememiş, pek çok şeyi hoş görse de, dayağı asla. Ne var ki dayaktan kaçmak pek kolay değil gibi.

"Sığınmaevleri var mı?" sorusu soru getiriyor: "Sığınak... o nedir? Böyle birşey duymadım... Bizde yok, bizde kadın evi terkeder, ailesinin evine geri doner. Polis de başvuranlara genellikle, 'Ne var bunda?' der ve ilgilenmez." Tanzanya'da tek parti döneminde çok güçlü bir kadın hareketi olduğunu anlatıyor Tabitha, şimdiyse her partinin kendi kadın örgütü var, bağımsızlık iddiasıyla ortaya çıkan bir hareket ise bağımsızlığını koruyamamış ona göre. Bir tane de kadın dergisi var. Tabitha feminizmle ilgili fazla bir şey söyleyemiyor; "Bazı şeyler duydum feministler hakkında... onlar nasıl çalışıyorlar bilmiyorum, bizdeki kadın örgütleri kadın haklarını savunuyor."

"Gördüğüm kadarıyla Kürt kadınlarının genel durumu, eğitim sorunu bizdekinden daha vahim, kendilerini İstanbul'da yabancı hissediyorlar gibi geldi bana, onlar göçmen tabii. Yani hiç buraya ait gibi durmuyorlar. Tabii farklılıkları anlayabilmek için daha fazla zamana ihtiyaç var."

"Türk kadınları daha eğitimli gibi. Ama her yerde kadın çok az. Mesela öğretmen sendikasında birkaç kadın vardı, konuşanlar ise erkeklerdi."

"Sokaklarda da ne kadar az kadın var? Evde ne yaptıklarım bilmiyorum tabii. Bizde sokaklarda bir şey satmaya çalışan çok kadın görürsün."

Tabitha, kişi başına milli gelirin 350 dolar olduğu bir ülkeden geliyor, onların sorunu yoksulluk. Bu yüzden "kayıplar", "fauli meçhuller", "köy boşaltmalar"dan söz edilirken ilk anlarda kavrayamadı. Kavrayamadığı bir başka şeyse, Türkiye'deki politikacıların zenginliği. 400 dolarlık maaşıyla on dokuz yaşındaki oğlunu üniversitede nasıl okutacağını kara kara düşünmesine bakılırsa, şaşkınlığı ve "meslektaş"larının durumunu kavrayamaması doğal karşılanmalı.

Konu tekrar öğretmenliğe geliyor, mesleğini parlamentoda da sürdürdüğüne ve sürdüreceğine bir örnek vermek istiyor: "Bak! döndüğümde parlamentoda bir konuşma yapacağım, onlara Türkiye'yi anlatacağım. Orası okul, ben öğretmen, işte bu yüzden politikayı çok seviyorum."

Tabii anlatılanları duydukça, Tansu Çiller çok ilgisini çekti. Elinde bir guç olursa, biz onu, "Yani Tanzanya'nın Tansu Çiller i olursan," diye çevirince güluyor, bakın neler yapacak: "Ben önce bütün kadınlara eğitim vermek isterdim, sonra hepsinin ekonomik bağımsızlığını sağlardım. Bu ikisi kadınların kurtuluşuna giden yolda mutlaka olması gereken koşullar. Yoksa, dövülürsün, kocana tahammül etmek zorunda kalırsın, kendi ayaklarının üzerinde duramazsın. Dünyada, taciz, ayrımcılık, sıradanlaşıyor. Erkekler kadınların kendi başına hiçbir şey yapamayacağı inancında. Üstelik kadınların çoğu haklarını bilmediği için de acı çekiyor."

TANZANYA

Kota sayesinde politika yapıyorum

Tanzanya'lı parlamenter Tabitha Siwale bir haftalık "çalışma" ziyaretinde İstanbul kadınlarını gördü, onlarla konuştu. *Pazartesi*'ye hem gözlemlerini hem de kendi ülkesindeki kadınları anlattı.

"Kadınlar üzerine konuşmak çok hoş," diye başladı söze, İstanbul'da hep sorarak geçirdiği bir haftadan sonra, ona bir şeyler sorulması ve nihayet ülkesinin kadınlarından ve dolayısıyla kendinden söz etme anının gelmesi de çok hoş.

Tabitha, sormadan başlıyor anlatmaya: "Evliyim, üç çocuğum var, mesleğim öğretmenlik ama, ben Kasım 1975'ten beri parlamentodayım. Aslında farketmiyor, sınıfın içinde ya da dışında hep öğretiyorum. Parlamento bana müthiş bir keyif veriyor."

Ağzından bir ara kaçırdığı için pişman olduğu beş yıl eğitim, dört yıl konut bakanlığı yapması, tekrarlamaktan hoşlandığı ise Women Advancement Trust adlı kadın kuruluşunun başkanı olması. Habitat II Kent Zirvesi için İstanbul'a yeniden gelecek, "Tanzanyalı kadının miras hakkı" üzerine bir atolye çalışması düzenleyecek.

"Ben kadınların toprak sahibi olma ve ürünleri üzerine söz sahibi olma hakkı için çalışıyorum, yoksa yoksulluk artarak sürecek. Yoksulluk benim ülkemin en temel sorunu ama, kadınlar yoksulluğu daha yakıcı yaşıyor."

Tanzanya yasalarındaki eşitliğe karşın, gelenekler yasaların önüne geçtiğinden, koca öldüğünde kadının elindeki herşeye erkeğin ailesi el koyuyor. Ayrıca tarlada kadın çalışıyor, erkek ürünü pazara götürüp satmayı seviyor, para da erkeğin oluyor elbette. Ülkede medeni yasa, Hıristiyan yasaları ve İslami yasalar geçerli, herkes istediğine uymakta serbest. Müslümanlar arasında çok kadınla evlilik yaygın, Tabitha, "Etkileniyorlar herhalde," diyor, "Hıristiyan erkekler de çok eşliliği imam nikâhsız yaşıyor."

Su taşımak kadını tüketiyor

Tanzanyalı kadının hayatı başının üzerinde su ya da odun, sırtında bebeği kilometrelerce yürüyerek geçiyor. Kırlık bolgelerde su da yok, elektrik de. Bu hayat, yürümek sağlıklıdır tezinin aksine onları bitap düşürüyor. Sonuç kadın hastalıkları başta olmak üzere her tür hastalık. Hastaneye gidilebilse bile, tedavi giderlerini karşılamak neredeyse imkansız. Ortalama ömür kadınlar için elli beş, erkekler için elli.

Su, yalnız köyün değil kentin de derdi. Tabitha şanslı, suyu başında değil, arabasında taşıyor; yani milletvekili de olsa farketmez, su taşımak kadının işi. "Evde bir yardımcım her işi yapıyor, yemeği de... Kocam yemeklerden sıkılınca, ben bir şeyler pişiririm. Hayır kocam hiç iş yapmaz."

Evde bir yardımcı olmasaydı, şu anda emekliliğini yaşayan kocası iş yapar mıydı, yemek pişirir miydi? Emin değil. Kocasının aleyhine bir şey söyleme yanlısı değil. Yardımcı evde yokken, kimi zaman kocasının çay yaptığını hatırlıyor, "Sana da tabii," deyince durum açıklığa kavuşuyor, kocası çayı sadece kendisi için hazırlıyor.

Konuşurken, hayatını yeniden gözden geçiriyor: "Çocukları büyütürken bir yardımcım vardı ama adı üstünde yardımcı, gene de her şeyi kadın ayarlamak zorunda."

"Bizim ilgi alanlarımız farklı, kocamın benim politikacılığıma itirazı yok. Bu yüzden onu seviyorum, böyle olmasaydı ne yapardım bilemiyorum." "Özgür" bir kadın olarak kendisine, "Şunu yap, bunu yapma" denmesinden hoşlanmıyor ama, "Anne, ev kadını ve eş" olarak görev ve özgürlüklerinin sınırlarını iyi biliyor. Tanzanya Parlamentosu'nun 275 üyesinden 45'inin kadın olması Tabitha'ya yetmiyor. Kadınlar halen her partinin zorunlu yüzde 15 kadın kotasının 30'a çıkarılması için mücadele veriyor. "Erkekler ve hatta bazı kadınlar bu kota işinden hoşlanmıyor. Kadınlar erkekler gibi mücadele etmek zorunda kalmıyor, deniyor. Elbette erkeklerle eşit koşullarda yarışmak en ideali de, kadınlar meclise girmeden bu nasıl gerçekleşecek?"

Kota rastgele kullanılmıyor

"İnanamadım, kotada dördüncü sırayı kazandığımı duyduğumda neredeyse ağlayacaktım, öyle çok sevindim." Tabitha, zafer anını yeniden yaşıyor, kahkahalarla gülüyor. Sahiden de uzun ve zorlu bir mücadele. Önce kendi bölgesinden on dokuz kadın arasında yapılan seçimde yarışıyor, sonra bölgelerden seçilenler merkezde aralarında yarışıyorlar ve böylece genel seçimler için kadın kotasının sıralaması oluşuyor. Yani öyle rastgele kullanılmıyor kota.

Bunca sevinci boşuna değil, 1975'ten bu yana hep seçilmesine karşı çıkan kadınlar Tabitha yı hayli terletmişler. "Kadınlar için önce eğitim gerekli. Yasalara göre ilk öğrenim zorunlu, gerçek ise farklı. Üniversiteye kadar oran hızla düşüyor. Kızlar ortaokula gitseler bile sözgelimi hamile kalınca, yasalara göre okuldan atılıyorlar. Kızlar oğlanlar birlikte eğleniyor, sonucunda kızlar okulu bırakmak zorunda kalıyor. oğlanlara bir şey yok."

Sığınmaevi yok

"Dayak her yerde... Kocanın karısını dövmesi için ille bir neden gerekmiyor. Son olarak bir kadın çalıştığı bankada dövüldü, bir kadın miras talep ettiği için öldürüldü." "Erkekler çok içiyorlar, gece içkili geliyor, kadını yataktan kaldırıyor, hadi bana yemek hazırla, o sırada dövüyor işte... Bankadaki olay tam bir erkek şovenizmi... Artık iş yerinde de olması biraz fazla değil mi?" Tabitha kocasından hiç dayak yememiş, pek çok şeyi hoş görse de, dayağı asla. Ne var ki dayaktan kaçmak pek kolay değil gibi.

"Sığınmaevleri var mı?" sorusu soru getiriyor: "Sığınak... o nedir? Böyle birşey duymadım... Bizde yok, bizde kadın evi terkeder, ailesinin evine geri döner. Polis de başvuranlara genellikle, 'Ne var bunda?' der ve ilgilenmez." Tanzanya'da tek parti döneminde çok güçlü bir kadın hareketi olduğunu anlatıyor Tabitha, şimdiyse her partinin kendi kadın örgütü var, bağımsızlık iddiasıyla ortaya çıkan bir hareket ise bağımsızlığını koruyamamış ona göre. Bir tane de kadın dergisi var. Tabitha feminizmle ilgili fazla bir şey söyleyemiyor; "Bazı şeyler duydum feministler hakkında... onlar nasıl çalışıyorlar bilmiyorum, bizdeki kadın örgütleri kadın haklarını savunuyor."

Kürt kadınının durumu bizden vahim

"Gördüğüm kadarıyla Kürt kadınlarının genel durumu, eğitim sorunu bizdekinden daha vahim, kendilerini İstanbul'da yabancı hissediyorlar gibi geldi bana, onlar göçmen tabu. Yani hiç buraya ait gibi durmuyorlar. Tabii farkhhkları anlayabilmek için daha fazla zamana ihtiyaç var."

"Türk kadınları daha eğitimli gibi. Ama her yerde kadın çok az. Mesela öğretmen sendikasında birkaç kadın vardı, konuşanlar ise erkeklerdi."

"Sokaklarda da ne kadar az kadın var? Evde ne yaptıklarını bilmiyorum tabii. Bizde sokaklarda bir şey satmaya çalışan çok kadın görürsün."

Tabitha, kişi başına milli gelirin 350 dolar olduğu bir ülkeden geliyor, onların sorunu yoksulluk. Bu yüzden "kayıplar", "faili meçhuller", "köy boşaltımalar"dan söz edilirken ilk anlarda kavrayamadı. Kavrayamadığı bir başka şeyse, Türkiye'deki politikacıların zenginliği. 400 dolarlık maaşıyla on dokuz yaşındaki oğlunu üniversitede nasıl okutacağını kara kara düşünmesine bakılırsa, şaşkınlığı ve "meslektaş"larının durumunu kavrayamaması doğal karşılanmalı.

Konu tekrar öğretmenliğe geliyor, mesleğini parlamentoda da sürdürdüğüne ve sürdureceğine bir örnek vermek istiyor: "Bak! dondüğümde parlamentoda bir konuşma yapacağım, onlara Türkiye'yi anlatacağım. Orası okul, ben öğretmen, işte bu yüzden politikayı çok seviyorum."

Tabitha Tansu Çiller olursa

Tabii anlatılanları duydukça, Tansu Çiller çok ilgisini çekti. Elinde bir güç olursa, biz onu, "Yani Tanzanya'nın Tansu Çiller'i olursan," diye çevirince güluyor, bakın neler yapacak: "Ben önce bütün kadınlara eğitim vermek isterdim, sonra hepsinin ekonomik bağımsızlığını sağlardım. Bu ikisi kadınların kurtuluşuna giden yolda mutlaka olması gereken koşullar. Yoksa, dövülursün, kocana tahammül etmek zorunda kalırsın, kendi ayaklarının üzerinde duramazsın. Dünyada, taciz, ayrımcılık, sıradanlaşıyor. Erkekler kadınların kendi başına hiçbir şey yapamayacağı inancında. Üstelik kadınların çoğu haklarını bilmediği için de acı çekiyor."

1988 yılında bütün öğrencilerin askere alınması Asker Anneleri Komitesi'ni doğurdu.

Her ülkeye lazım;

"Asker Anneleri Komitesi"

Rusya'nın en büyük ve etkili kamu kuruluşlarından biri, Asker Anneleri Komitesi adlı bir kadın örgütü. Ülkedeki ilk hükümet dışı örgüt olan Komite 1989 yılında kurulmuş; temel amacı, dünya ölçeğinde toptan nükleer silahsızlanma ve silahlı kuvvetlerin ilgası.

Komite'nin sözcüsü Valentina Melnikova, örgütün kurulmasıyla sonuçlanan sürecin, 1988 yılında öğrencilerin tümünün askere alınmasıyla başladığını söylüyor. Sonradan Komite'nin başkanı olan Maria Kirbasova'nın oğlu da askere alman öğrenciler arasındadır. Oğlunun öğrenimini sürdürebilmesi ya da en azından eğitimine uygun bir alanda çalıştırılması için çalmadık kapı bırakmayan Maria, hiç bir sonuç elde edemeyince daha etkili bir yol bulması gerektiğini anlar; 1989 Mart'mda, oğlunun eğitim gördüğü Moskova Enerji Enstitü sünden, orduya alınan tüm öğrencilerin listesini alır ve aileleri arayarak bir toplantı örgütler. Aileler birleşmeye ve çocukları için mücadele etmeye karar verirler. Asker Anneleri Komitesi resmen kurulup çalışmalarına başlar.

Örgütün altı yıllık faaliyet hayatında elde ettiği başarılar oldukça etkileyici:

- 170 bin öğrenci, zamanından bir yıl önce terhis edilerek öğrenimlerini tamamladılar.
- 1991 yılının ocak ayında, Rusya tarihinde ilk kez olmak üzere, askerlere hayat sigortası olanağı tanındı.
- Yine aynı yılın şubat ayında Kafkaslar'a yalnızca gönüllüleri gönderme kararı alındı.
- Komite'nin iki yıllık çabaları sonucunda 1991 Eylül'ünde orduya alınanların tıbbi ihtiyaç listesine yeni kalemlerin eklenmesi kabul edildi.
- Askerlere yapılan aylık ödeme 1991'de arttırıldı.
- Alternatif (sivil) hizmet Rus Anayasası kapsamına alındı. Komite, alternatif hizmetle ilgili bir askeri yasa hazırlanması çalışmalarına 1989'dan beri katılıyordu.
- 1990 Aralık'ında Komite, hayatlarını ve onurlarını kurtarmak için birliklerinden kaçan akerler ve denizciler için özel bir yardım noktası oluşturmayı başardı. Komite eylemcileri ve Savunma Bakanlığı görevlileri, o zamandan beri yedi bin asker kaçağına yardımcı oldular.
- Komite çok sayıda Rus kentinde, toplumun militarizasyonuna ve insan hakları ihlallerine karşı protesto mitingleri düzenledi; profesyonel bir ordu talep etti.
- Komite, orduya alınanlar ve aileleri için haftalık danışma toplantıları düzenliyor. Bu çerçevede otuz binden fazla mektup yanıtlandı ve on beş bin kişiyle yüzyüze görüşüldü.
- Federal birlikler Çeçenistan'da toplandıktan sonra, Komite ailelerin oğullarından haber alabilmelerine yardımcı olabilmek için bir telefon hattı kurdu. Kızıl Meydan'daki ilk savaş karşıtı yürüyüşü örgütledi ve 3 Ocak 1995'de Çeçenistan'da ölenlerin tümü için özel bir gece ayini düzenledi. Üç gün sonra Komite başkanı başta olmak üzere ailelerden oluşan ilk grup Grozny'ye gitti ve 7 Şubat'a dek orada kaldı. İnguş Kadınlar Birliği, Federal Meclis Temsilcileri ve Rusya'daki Çeçen topluluğun desteğiyle Komite, esir düşen çocuklarının serbest bırakılması için ailelere yardımcı oldu.
- Komite, Çeçenistan'da savaşmayı reddeden ailelerin baskıya maruz kalmalarını engellemek için, bir sivil itaatsizlik biçimi olarak, yasadışı askeri operasyonlarda yer almanın reddedildiği bir başvuru formu hazırladı.
- 25-26 Şubat 1995'de, Moskova'da asker annelerinin uluslararası kongresi yapıldı. Kongre, Kremlin duvarının dibindeki Meçhul Asker Anıtı'ndan başlayıp, birçok Rus kentinden geçtikten sonra çatışma bölgesinde sona eren bir Anne Şefkati Yürüyüşu'ne karar verdi. Yürüyuş, 21 Nisan'da Grozny'de sona erdi.

Kaynak; Moskova'da yayımlanan *Woman Plus*, 3-4, 1995

Savaşa karşı çıkan Çeçen kadınlar, Rus kadınlarla zaman zaman ortak eylem yapıyorlar.

Lezbiyenlerin evlilik mücadelesi

Yeni Zelanda'da eşcinseller, evlilik hakkı için mahkemeye başvuran üç lezbiyen çiftin davasının sonuçlarını heyecanla bekliyorlar. Çiftler davalarını her hangi bir ahlaki soruna değil, tamamen hukuka dayandırdıklarını söylüyorlar ve ülkenin kabul ettiği haklar bildirgesindeki ayrımcılığa karşı yasaların kendilerinden yana olduğunu öne sürüyorlar. Ayrıca, Yeni Zelanda Evlilik Yasası'nın aynı cinsten olanların evliliğini özellikle yasaklamadığını da belirtiyorlar.

Çiftlerin bu davayı kazanmalarının, gay ve lezbiyen çiftlerin hayatı açısından çok büyük değişiklikler getirmesi bekleniyor, özellikle de birbirinin çocuğunu evlat edinme, miras ve mülkiyet hakları açısından.

Davayı açan kadınlar, eşcinsel hakları için mücadele etmek gibi bir niyetleri olmadığını, yalnızca yasal haklarına sahip çıkan bireyler olduklarını ve herkes gibi evlenebilmek istediklerini ifade ediyorlar. Eşcinsel çiftlerin evliliği Danimarka'da 1989'da, Norveç'te 1993'de, İsveç'de ise 1995'de yasallaştı. Yeni Zelandalı lezbiyen çiftler davalarını kazanırlarsa, Yeni Zelanda, eşcinsel evliliğin serbest olduğu dördüncü ülke olacak.

IPS

Teşekkürler tuberculosis... sayende Katherine'i tanıdım

Çocukluğunda isyankâr, gençliğinde tutkulu, on beş yaşından otuz iki yaşında ölene kadar sürekli yazıyor. Eleştirmenler, Katherine Mansfield'e İngiltere'nin Çehov'u diyorlar.

Yakın arkadaşlarınız arasında pimpirikli bir doktor varsa, benim olduğu gibi (Ayça'nm güzel yanaklarına bir öpücük!...), o, bir kaç ay önce sağlık raporu için çekilmiş akciğer filminize şöyle bir bakar ve, "yahu bu lekeler Tbc'ye benziyor, filmi çeken nasıl farketmemiş?" diyerek hemen daha detaylı bulgular elde etmeye girişir. Siz istediğiniz kadar eski Türk filmlerindeki veremli kızlarla kendinizi kıyaslayıp, "Hiç veremli birine benziyor muyum? Ateşim yok, kendimi halsiz hissetmiyorum, üstelik âşık olacak kadar yaşam enerjim var," derseniz deyin onun elinden kurtulamazsınız ve sonunda içinizde gizli gizli çalışan basilinizin sizin zayıf düşmenizi sabırla beklediği ortaya çıkar. Doktorunuz tedaviye başlamıştır bile...

İlaçlar oldukça ağır antibiyotiklerdir ve sizi serseme çevirir, ateşiniz çıkar, enerjiniz azalır. Okuyamamaya, evden dışarı çıkacak enerjiyi bulamamaya başlar, kendinizi herşeye karşı isteksiz hissedersiniz. İşte Katherine'le tam da bu sırada tanıştım. Ne büyük bir şans...

Bu güneşin altında, öykü ve roman formunda yazılmış, herşeyden haberi olan sevgili İnci, elinde bir kitapla geldi ve, "Bu kadın Türkçe'de çok bilinmez ama müthiş birisi. Üstelik otuz dört yaşında *tuberculosis* ten ölmüş..." Benim suratımda nasıl bir ifade oluştuysa artık... İnci hemen, "Aman canım, verem artık tedavi edilen bir hastalık, kadm 1920'lerde yaşamış..." gibi şeyler söyledi ama benim içime kurt düşmüştü bir kere. O daha çay, pasta servisi yaparken, ben kitabı okumaya başlamıştım bile.

Bu kitap Katherine Mansfield'in güncesiydi. Yayınevlerinin sıkça yaptıkları gibi, daha etkili olsun diye *Bir Hüzün Güncesi* olarakTürkçe'ye çevrilmişti. İngilizce'de sadece *Mektuplar ve Notlar* olarak yayımlanmış oysa. Ben bir-iki gün içinde günceyi okuyup bütün arkadaşlarımı seferber edip diğer kitaplarından bazılarım ele geçirdim. Bunlar Mansfield'in öykülerinden oluşmuş ve ne yazıktır ki (benim edindiğim bilgi kadarıyla) halen Türkçe'ye çevrilmemiş olan kitaplardı. Günce ve öyküler beni o denli etkileri altına aldılar ki, bir sabah uyandığımda kendimi Katherine sandım!

Katherine Yeni Zelandalı aslında. Ama orta eğitim yaşlarında İngiltere'ye gidiyor ve literatürde bir İngiliz edebiyatçısı olarak yerini alıyor. Çok isyankâr bir çocuk, ailesi ile, özellikle tutucu ve rüküş bulduğu annesi ile sürekli çatışma halinde. On beş yaşmdan, ölümünden bir-iki ay öncesine kadar sürekli tuttuğu notlarında ergenlik isyanları ve evden uzaklaşma isteği çok açık anlatılıyor. On üç yaşlarında müzik hocasının oğluna âşık oluyor. Ona güncesinde yazdığı mektuplar daha o yaşta inanılmaz bir betimleme, açıklama ve biçimlendirme yeteneğinin olduğunu gösteriyor. içerik olarak ise âşık olduğu oğlana duyduğu arzuyu açıklarken hiç sakınmıyor sözcuklerini. On dört yaşında iken ailesinin onu gönderdiği bir gezide (Yeni Zelanda'da o yıllarda sıkça yapılan ülke tanıma gezilerinden biri), gördüklerini güncesine aktarırken detayları görme ve betimlemedeki başarısı ve metafor yeteneği, daha sonraki yıllarda Virginia Woolf'a, "Yazışım kıskanıyorum," detirtecek düzeyde.

1900'lerın hemen başlarında eğitimi için İngiltere'ye, Londra'ya gönderildiğinde henüz on dört yaşında. Ancak iki yıl sonra ailesi, tekrar Yeni Zelanda'ya dönmesine karar veriyor. İngiltere'de yaşamayı o kadar çok istiyor ki, büyük tartışmalardan sonra ailesini, bir yandan müzik eğitimini sürdürüp, bir yandan da yazmaya devam edeceği konusunda ikna edip tekrar Londra'ya gidebilme iznini koparıyor. Neyse ki beğendiği erkekler için güncesine yazdığı "ayıp" yazıların annesi tarafından gizlice okunması sonucunda çıkan çıngarlar, bu konuda babasından aldığı desteği engellemiyor.

Londra'ya gelir gelmez -on dokuz yaşındadır artık- eski sevgilisinin Londra'da yaşayan ailesi ile ilişkiye geçiyor ve eski sevgilisinin erkek kar-

deşine, Garnet'e, aşık oluyor, onunla bir süre birlikte oluyorlar; fakat bu arada aniden şan öğretmeni olan George Bowden ile evlendiğini ve evlendiği gecenin sabahında onu bırakarak Liverpool'da yaşayan Garnet'e geri döndüğünü görüyoruz. Bu arada Katherine'in hamile olduğu ortaya çıkıyor. Bebek Garnet'dendir. Bu karışık durumu örtebilmek için annesi İngiltere'ye gelip Katherine'i Bavyera'da bir manastıra götürüyor. Katherine bu konu hakkında, çok acı çekiyor olduğunu anlatmanın dışında güncesine bir şey yazmıyor ama bu dönemde yazdığı şiirlerde karnındaki bebekle kurduğu ilişkiden bu bebeği nasıl tutkuyla istediği ve Garnet'den ayrılmanın acısı açıkca görülüyor. Ancak bu acılı günlerde düşük yapıyor ve ardından karın zarı iltihabına yakalanıp ağır bir ameliyat geçiriyor. Londra'da bir müddet kocası ile yaşıyor ve sonra başka bir eve çıkıyor. Katherine bu dönem tekrar hamile kalıyor ve bebeği yine kaybediyor ve tekrar gebe kalabilme şansının olmadığım öğreniyor. Bu dönem Katherine'in deyim yerindeyse tam "dağıttığı" bir dönem. Çok çeşitli ilişkiler yaşıyor. Sağlığı bu yaşama biçimini kaldırmıyor ve sık sık hastalanıyor.

Hemen her gün güncesine yazıyor. Bunlar mektup taslakları, günlük duygulanışlarının ifadeleri, gördüğü kişiler ve özellikle da doğa ve mekânlarla ilgili betimlemeleri ile yazacağı skeç ya da öykülerin kaba taslaklarıdır. Yazma konusunda o kadar titiz ki, güncesinde acele ile tuttuğu bir notu begemnediğinde aynı konuyu, içeriği tamamen aynı kalacak şekilde tekrar yazıyor. Güncede yer alan mektupların bir kısmı, aslı yazılan kişiye gönderilmiş taslaklar ama bir kısmı da gönderilmemiş mektup taslaklarından oluşuyor. Bu gönderilmemiş mektuplar çok etkileyici bana göre. Çünkü duygularım dile dökmekten kaçınamayacak kadar yazmaya tutkun ama yazdıklarımın karşısındaki tarafından ne kadar anlaşılacağı konusunda da bir o kadar önsezili. Kim bilir? Belki de aynı dönemde yaşamış kadın ressam Carrington gibi, Katherine de sadece yazarken kendini iyi hissediyordu. Ancak Carrington kadar şanslı değildi ekonomik bakımdan. Mutlaka para kazanması gerekiyordu. Londra'da tercih ettiği yaşama tarzı, girdiği "karışık" ilişkiler ve bunları açıkça yaşama cesareti, yazmasına kaynaklık eden duygularına engel olmayışı, ailesinin desteğinin kısa zamanda

kesilmesine neden olmuştu. Bundan sonraki yaşamım yazdıklarından kazandığı para ile, bu nedenle de çoğunlukla kıt kanaat geçinecek ama yazmaktan ve yazmasını sağlayıcı duygulanımlarından hiçbir zaman vazgeçmeyecektir.

İngiltere'de ilk parasını *The New Age* adlı derginin yayımladığı skeçlerinden kazanıyor. Ardından da bu dergide sürekli yazmaya başlıyor. Ama bu arada asıl yaratma sancısını çektiği bir kitap var, *Rhythm*. Tam bu sıralar, yani 1912 civarı, *Rhythm*'ın editörlüğünü yapacak olan John Middleton Murry ile tanışıyor ve bir yıl içinde evleniyorlar. Benim okuduğum eleştirmenlerin çoğu ve kitaplarına önsöz yazan "erkek" yazarlar, J. M. Murry'nin Katherine'deki yeteneği farkeden ve onu sürekli destekleyen, cesaretlendiren bir dost ve koca olduğunu söylüyorlar. Ve hatta ölümünden sonra onun mektup, günce ve notlarını düzenleyip, ki bunlarda Katherine'in başka erkeklere duyduğu aşklar ayrıntıları ile yer almasına rağmen, hiç müdahale etmeden, oldukları gibi yayımlamış olmasının ondaki meslek ahlâkı ve o dönemin entelektüellerindeki modern bilincin varlığından kaynaklandığını iddia edenler var. Her ne kadar Katherine'in genç yaşta ölümünden sonra yayımlanan öykü koleksiyonlarının, mektuplarının ve güncesinin, mirasçısı ve editörü olan kocasına büyük paralar kazandırdığı gözönüne alındığında içimdeki kuşkucu feminizan şeytan Murry'nin destek ve vefası konusunda şüphe duymama neden olsa da... Çünkü Katherine para konusunda o kadar saf ki, nereye, ne kadar para harcandığı hiçbir zaman dikkatini çekmiyor. Örneğin kendisine bir elbise diktirmek için gittiği terzide, elbisenin fiatı değil, terzi ve mekânı ile ilgili hemen bir öykü kurgusu kafasını dolduruyor. Hayatına giren erkeklerin hiçbirisi ile herhangi parasal bir ilişki kurmuyor. Onu tek ilgilendiren şey hayranlık ve aşk oluyor bu ilişkilerde. Benim sevgili şeytanım durduk yerde bu şüpheyi duymuyor elbette... Katherine'in yazdıklarından erkek eleştirmenlerden farklı şeyler çıkarabiliyor da kadın bilincim ondan... Üstelik Katherine'in, gencecik yaşında, tam da kendi özgün tarzım bulmuşken *tuberculosis*'e yakalanması, o yıllarda bu hastalığın tedavisinin yeterince gelişmemiş olmasından dolayı kocasının hastalığın kendine geçmemesi için çeşitli bahanelerle Katherine'den uzak durup onu yalnız bırakması, ama ondan hiçbir zaman da resmen ayrılmayışı benim, belki de Doğulu vefa anlayışıma pek uymuyor doğrusu.

Katherine'e geri dönersek. 1912 ile 1916 yılları arasında oldukça deneysel çalışmalar yapıyor ve 1916'da yıllardır üzerinde çalıştığı ve onun tarzının baş yapıtı olarak amlan Prelude'ü yayımlıyor. *Prelude*, benim dillendirebilme becerimi aşan bir hikâye... Moda tabirle ben onu okurken "uçtum"!.. *Prelude*, Katherine'in hayatının en acılı ve en umutsuz döneminin ürünü. Erkek kardeşini ve çok sevdiği arkadaşlarını savaşta kaybettiği bir dönem bu. *Prelude*'ü bitirdikten sonra verem yakalanıyor zaten. Uzun zamandır okuduğu ve çok etkilendiği Çehov okumaları hastalığı ile birlikte derinleşiyor ve yazım bundan o kadar etkileniyor ki, pek çok eleştirmen onun İngiltere'nin Çehov'u olduğunu söylüyor.

Hastalığın yarattığı ölüm duygusu, fiziksel ve duygusal acılar tarafından da beslenerek Katherine'in hayatına yerleşiyor. Bu duyguyla savaşı, öykülerinde son derece sıradan olayları ve kişilerin yaşamla kurdukları sağlam ilişkileri, inanılmaz bir betimleme yeteneği ile öyküleştirmesine neden oluyor, ki bu yaşamın ölüm karşısındaki zaferidir. Buna karşılık, bu dönemde güncesindeki notların, şiirlerin ve mektup taslaklarının, giderek artan bir depresyonun da göstergeleri olacak kadar umutsuzluk ile umut arasında gidip gelen iç konuşmalar oldukları da görülüyor. Katherine hayatındaki tüm acılara karşı koymanın tek yolunun yazmak olduğunu biliyor.

Hastalığın ilerlemesi nedeniyle Katherine'in 1919'dan itibaren kış aylarını daha sıcak ve havadar iklimlerde geçirmesi gerekecektir ve bu nedenle çeşitli zaman aralıkları ile İtalya, Fransa ve İsviçre'de kalacaktır. Bu dönemler Katherine'in hastalığının fiziksel acıları, ölüm korkusu ve yalnızlığı ile kıyasıya savaştığı dönemler oluyor. Kocasının kendisinden uzak kalmaya çalışmasının onu ne kadar incittiğini yine güncesindeki iç konuşmalardan anlamak mümkün. Bu dönemlerde sık sık geçmişi ile hesaplaşıyor, özellikle doğuramadığı bebek, ölen kardeş ve eski aşklarla ilgili yaraları depreşiyor. Sürekli yazıyor, yazamadığı günleri boşa geçmiş sayıyor, aceleyle yazıyor, ölümle yarışıyor çünkü... Tıpkı Çehov gibi. Bu yıllarda çok etkilendiği bir diğer yazar da Thomas Hardy'dir, ki onda da ölüm teması başroldedir.

O günlerde etkin ilaçları henüz keşfedilmemiş olan *tuberculos*'ısin tedavisi için uygulanan çeşitli deneysel tedavi biçimlerinin yoruculuğu ve hava değişimi sendromları içinde olmasına rağmen Katherine ikinci öykü kitabı için hazırladığı öyküleri tamamlıyor ve bu kitap, *Bliss*, 1921'de yayımlanıyor. Kitabın adından da anlaşılacağı gibi Katherine, sonsuz mutluluğu, eski tabirle "saadet"i anlamaya çalışıyor; Günlük hayatın farkedilmeyen anlarında, hergün karşılaştığımız ve görmediğimiz gökyüzünün sakinliğinde, baharda sürgün vermiş çimenin renginde ve şöminede yanan odunun ateşinde hep mutluluğu anlamaya çalışıyor. Bir yıl sonra, 1922'de ise, yaşarken yayımlanan son kitabı olan *The Garden Party* yayımlanıyor. Bu kitaptaki öykülerde de diğerlerinde olduğu gibi, insan davranışının ve eylemin dramatik anlatımından çok, incecik bir zekâ ile betimlenmesi özü oluşturuyor. Öyküleri öyle mükemmel planlar üzerine oturmuyor, muhteşem - çarpıcı sonlarla bitmiyor, sıra dışı, ilginç kişilikler yerine sıradan kişiliklerin dünyasında dolaşıyor Katherine. W. E. Williams'm Katherine ile ilgili bir eleştirisinde dediği gibi, öykülerindeki bu zengin sanat tadı buradan kaynaklanıyor belki de.

1922 yılı yazından sonra hastalığı ağırlaşıyor ve yazması iyice güçleşiyor. En son mektup ve notları Ekim tarihli. Bu tarihten sonra yazmıyor. 1923 yılının 9 Ocak akşamı Fontainebleau'da ölüyor.

Ölümünden sonra üç kitabı daha yayımlanıyor. Bunlar yine bir öykü kolleksiyonu olan *The Dove's Nest*, "Seçme Şiirler" ve "Mektuplar ve Notlar"dır. Ayrıca J. M. Murry, Katherine'nin kendisine yazmış olduğu mektupları "J. M. Murry'e Mektuplar" adıyla yayımlıyor.

Kuşkusuz kadın hareketinin en büyük kazanımlarından biri, kadın sanatçıları yapıtlarıyla birlikte gün ışığına çıkarmak ve onların yeniden keşfini sağlamaktı. Bu keşif, aynı zamanda, erkek egemenliği içinde gelişmiş estetiğin dışında, başka bir estetiğin, yani "kadın dili"yle yaratılmış bir estetiğin varlığının farkına varılması demekti. Yaşarken ya da ölümünden sonra kadın hareketinin katkısı olmadan ünlenmiş kadınlar yok değildi elbette. Ama bunlar ya birlikte oldukları erkeklerin hayatında tuttukları yer ile, örneğin Anais Nin, Henry Miller ile ilişkisivle, Milena, Kafka'nın ona yazdığı mektuplarla, hatta Camille Claudel bile Rodin ile yaşadığı çarpıcı ilişki ve akıl hastanesine sonlanan hayatıyla anıldılar. Ya da Virginia Wolff gibi intihar ile sonuçlanan yaşanılarının dramatik sansasyonelliği aracılığı ile farkedildiler. Kadın hareketinin dileği, kadın sanatçıların birlikte oldukları erkekler ya da sadece yaşadıkları sıra dışı hayatlar nedeniyle değil, yarattıkları eserlerle anılmalarını ve bu eserlerdeki kadın estetiğinin keşfedilmesini sağlamaktı. Katherine Mansfield... Bu keşfi o kadar çok hakediyor ki!..

Hatice Kurtuluş

Sanatçı, eylemci ve anne

Ve Susan Sarandon, En İyi Kadın Oyuncu dalında Oscar ödülünü kazandı. ABD'de çıkan Ms. adlı kadın dergisi, 1996 Ocak-Şubat sayısında, Sarandon henüz ödülü kazanmadan önce, "Yılın Kadınları"nı (1995) seçmiş; Sarandon da aralarında. Ms. dergisi editörlerinden Gloria Jacobs Sarandon'u sanatçılığı dışındaki yönleriyle anlatan bir yazı yazmış. Jacobs'un yazısının bir bölümünü sizin için çevirdik.

Susan Sarandon yirmi beş yıllık sinema kariyeriyle, yetenekli, çalışkan bir sanatçı ve çeşitli politik bağlılıklarıyla saygı gören bir eylemci olarak tanınıyor; aynı zamanda da iyi bir anne (ikisi şu anda birlikte olduğu sanatçı Tim Robbins'ten olmak üzere, üç çocuğu var). Bütün bunlar, artık gömdüğümüzü sandığımız süper kadın mitini çağrıştırır gibi. Ama Sarandon bunların tümünü öyle bir doğallıkla yapıyor ki bir gün tesadüfen yolu Hollywood'a düşen sıradan bir insan gibi görünüyor. Gerçekte olan da bu. İlk rolünü, 1970'de, o zamanlar kocası olan Chris Sarandon'a bir giriş sınavında eşlik ederken alıyor. Kırk yaşını bitirdiğinde de, kendisinden on dört yaş küçük Tim Robbin'e aşık oluyor. Ve yine kırk yaşından sonra onu zirveye çıkaran filmlerde oynamaya başlıyor; Thelma ve Louise, Tutku Çemberi, Lorenzo'nun Yağı. O'na Oscar'ı kazandıran film (Louisiana'da ölüm cezasına karşı mücadele eden bir rahibenin, Helen Prejean'ın hayatını konu alan film: "Dead Man Walking", -Türkçe'ye Ölüm Yolunda diye çevrilmişti-) Tim'le Suzan'ın ortaklığı sonucu perdeye taşınmış; Suzan konuyu seçer, kitabın yazarı Rahibe Helen'le konuşarak onu ikna eder. Tim senaryoyu yazar, filmi yönetir. Suzan rahibe rolünü oynar. Ve sonunda Oscar'ına kavuşur.

Üniversitede savaş karşıtı bir eylemci olan Sarandon, film artisti olduğunda politikadan vazgeçmeyi aklından bile geçirmiyor. Tersine, temel insan haklarına duyduğu kalıcı inancı yansıtan birçok davanın sözcülüğünü yapmak için ününden yararlanıyor. Latin Amerika ve Karaibler'de kadınlar ve çocuklar için sağlık ve eğitim programları sağlayan MADRE adlı bir örgütü uzun zamandır destekliyor. İdam Cezasına Karşı Ulusal Koalisyon'un aktif bir katılımcısı, Anayasal Haklar Merkezi'nin destekçilerinden biri, sanata, AİDS araştırmalarına ve evsizlere fon ayrılması için lobi faaliyetlerinde bulunuyor.

Sarandon tüm zekası ve enerjisiyle bu dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için çalışıyor. Bizim magazin basınında ise 40'ından sonra cinsel cazibesini nasıl koruduğuna dair söyledikleriyle haber oluyor.

Farklı feminizmler acısından Kadın Araştırmalarında Yöntem

Yayıma hazırlayanlar; Serpil Çakır, Necla Akgökçe
Sel Yayıncılık, Mart 1996

Kadın araştırmalarından gündelik politikaya dek, dünyanın neresinde olursa olsun tüm feministlerin önüne çıkan ve yanıtlanması gereken pek çok sorunun arka planındaki bir tartışma; feminist yöntem sorunu. Serpil Çakır ve Necla Akgökçe nin yazdıkları Sunuş ta, iki yıllık kollektif bir çalışmanın ürünü olduğu belirtilen bu derleme, yazıları ve çevirileriyle katkıda bulunan yerli ve yabancı yirmi altı kadının imzasını taşıyor.
Sandra Coyner, Sandra Harding ve Marie Mies'ın yazılarından oluşan ilk bölüm, geleneksel erkek merkezci araştırma yöntemlerinin eleştirisi, feminist bir yöntemin tanımlanması ve diğer yöntemlerden farkları üzerinde yoğunlaşıyor. İkinci bölüm ise, "Sosyal bilimlerdeki metod, metodoloji ve epistemolojiyi sorgulayan feminist eleştirinin de, eleştiriden muaf olmadığını gösteriyor bir bakıma." Kadınlar arasındaki farklılığın ve buna bağlı olarak farklı feminist bakış açılarının sorgulandığı bu bölümde, siyah bir feminist olan Patricia Hill Collins'in, Ortadoğu'daki kadın araştırmalarını konu alan Deniz Kandiyoti'nin, Cezayirli Marnia Lazreg'in yazıları yer alıyor.
Elaine Showalter, Ann Ferguson ve Cornelia Mansfeld'in yazılarından oluşan üçüncü bölüm, yöntem sorununun edebiyattaki, kimlik ve bireysel güçlenme sorunlarındaki, teknoloji ve "ilerilik" sorununa bakıştaki yansımalarının tartışıldığı bir bölüm. Son bölümde ise, derlemenin ve çevirilerin gerçekleşmesine katılan ve Türkiye'de kadın araştırmaları dalında çalışan kadınlar, izledikleri yöntemleri aktarıyorlar. Bu bölümde Aynur İlyasoğlu'nun, Ayşe Durakbaşa nın, Serpil Çakır'ın ve Belkis Kümbetoğlu nun yazıları yer alıyor.
Kadın araştırmaları alanındaki çalışmaların görece yeni olduğu ve başka kimliklerle cinsel kimlik arasındaki gerilim sorununun gittikçe daha yakıcı hale geldiği Türkiye'deki feministler için özellikle önemli bir çalışma.

Nesrin Tura

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza **Pazartesi** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU
Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 600.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 300.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayahm.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

TİYATRO

Histeri

• Haluk Bilginer'in Freud u. Zuhal Olcay'ın da Freud'un bir hastasını oynadığı Tiyatro Stüdyosu'nun oyunu turneye çıkıyor: 6-7 Mayıs Antalya, 9 Mayıs Konya. 10-11 Mayıs Mersin. 13-14 Mayıs Adana, 16 Mayıs İskenderun, 18 Mayıs Antakya, 20 Mayıs Gaziantep, 22 Mayıs Diyarbakır. 24 Mayıs Elazığ, 25 Mayıs Malatya. Oyunda Freud'u ziyarete "çaya" gelen Dali (Mehmet Akan, hani şu Bizimkiler dizisindeki yönetici) de var. Sahne tasarımı da Duygu Sağıroğlu nun imzasını taşıyor.

Paşa Annem

• Eli Ssaghi'nin oyunu Tivatro Caniko tarafından Nisa Serezli'nin anısına sahnelenecek.
İstanbul Fransız Kültür Merkezi. İstiklâl Caddesi, İstanbul. 21 Mayıs, 19.00
22 Mayıs, 19.00

Kutsal Kadın

• Tiyatro Akis sahneliyor. Evrensel Kültür Merkezi Anzavur Pasajı, İstiklâl Caddesi. Galatasaray, İstanbul. 25 Mayıs, 18.00

ÇOCUK

Özgürlüğe Kanat Açsın Uçurtmalar

• Forum, Koro, Kitap Sergisi Hazırlayan-Sunan: Gülsüm Cengiz Akyüz
Evrensel Kültür Merkezi Anzavur Pasajı, İstiklâl Caddesi, Galatasaray, İstanbul. 26 Mayıs 12.00.

KONSER

Arif Olan Anlar

• Bulutsuzluk Özlemi. Merdiven, Kesme Şeker, D-100, Mask, Kumdan Kaleler, Necropsy. Düzenleyen Toplumsal Araştırmalar, Kültür ve Sanat İçin Vakıf
10 Mayıs Cuma, saat 19.00.

Fatma Akbaş

SERGİ

"Kuran'da Kadınlar ve İslam"

• Avis Asiye Allman Şiir, Resim, Seramik Sergisi Amerikalı sanatçı Avis Asiye Allman. İslâm dinini benimseme sürecindeki deneyimlerine yaslanan saanat anlayışının ürünlerini ilk kez bu sergisinde kamuya açıyor. 9 Mayıs-3 Haziran.
Kadın Eserleri Kütüphanesi Fener Mahallesi, Fener PTT Yanı, Haliç, İstanbul.

Mavi Titreşimler

• Sara Hatem, sergisinde ses titreşimlerine uygun bir biçimde gerçekleştirdiği dans ve vücut ekspresyonlarıvla renkleri birbirine aktarmayı amaçlamış. 9-22 Mavıs. Pimapen Kültürevi. Nişantaşı, Ihlamur Yolu, Değer Apt. 10/1 D.6 Nişantaşı. İstanbul.

GÖSTERİ

Aşkı Soran Fotoğraflar

• Serkan Küçük
Evrensel Kültür Merkezi Anzavur Pasajı, İstiklâl Caddesi, Galatasaray, İstanbul. 8 Mayıs 19.00.

SÖYLEŞİ

"Hava değişimlerinin bilinçte açtığı kanallar"

• Lale Müldür'le şiirler ve söyleşi. 11 Mayıs 14.00.

"İslâm'ı benimseyenlerin Deneyimleri"

• Konuşmacılar: Avis Asiye Allman, Dr. Murad Hofmann.
Moderatör: Şirin Tekeli
Bu sohbet toplantısı İngilizce yapılacakmış!
Kadın Eserleri Kütüphanesi Fener Mahallesi, Fener PTT Yanı, Haliç, İstanbul.
18 Mayıs 14.00.

SİNEMA

Seremoni

• Filmin yönetmeni Claude Chabrol'ın deyimiyle "Son marksist film" Seremoni'yi izleyebilirsiniz. İstanbul Film Festivali'nin kapanış filmi olarak gösterilen Serenomi'de kadınlar var: Sandrine Bonnaire. Isabelle Huppert, Jacqueline Bisset ve kadınlar anlatılıyor. Yönetmen de, "Kadın olmak bir filme konu olmak için yeterlidir. Oysa bir erkeğin bir filme konu olması için bir şeyler yapması gerekir. Bir kadın için gerekmez. Yalın 'kadın olmak' gerçeği film subjesidir. Yanlışsam beni düzeltin lütfen ama kadınlar hala evlenince kocalarının soyadlarını almıyor mu?" diyor.

Ayrı bir Dünya

• Yönetmen: Chris Menges Tanıtım metninde, "Emekçi annelerimiz için özel gösterim"yazıyor. Ne diyelim...
Evrensel Kültür Merkezi Anzavur Pasajı, İstiklâl Caddesi, Galatasaray, İstanbul. 12 Mayıs, 16.00.

GEZİ

Göçerler Gezileri

• 12 Mayıs, Abant, Mudurnu. 18-19 Mayıs, Kızık Yaylası'nda Gençlik Kampı. 22 Mayıs, Anadolu Feneri. 25-26 Mayıs, Kakava Şenliği.
Tel: 0216.414 44 74, 336 58 43.

Fotoğrafevi Gezileri

• Doğa Yürüyüşleri
11 Mayıs, Doğançay
12 Mayıs, Çiğdem Yaylası
19 Mayıs, Uludağ
25 Mayıs, Doğançay
26 Mayıs, İlimbey
18-19 Mayıs, Kamplı Gezi Çiğdem Yaylası/Turnalı
Tel: 0212.251 05 66, 245 40 08.

PANO

• Kiralık daire Barbaros Bulvarı nda, konforlu ve güzel, yalnızca bir yıllığına.
Tel: 0212.261 93 95.

• Mektup Kırtasiye ikinci dükkânını açtı. Yeni dükkânda poster, çerçeve, boya, kitap var.
Adres: Yeni Çarşı Sokak, No: 26. Galatasaray, İstanbul.
Tel: 0212.244 18 13
Eski dükkânlarında ise, kırtasiye ve büro malzemeleri bulunuyor.
Adres: İstiklâl Caddesi, Anzavur Pasajı, No: 2112/8, Galatasaray, İstanbul.
Tel: 0212.293 89 84
Toplu siparişlerde indirim yapıyorlar ve yine toplu siparişleri yerinize gönderiyorlar. Üstelik Mektup'un ortağı iki kadın, birisi *Pazartesi* Yayın Kurulu'ndan. öteki de *Pazartesi* dostu...

• Dedem bitkisel hayatta, bakımını evde yapıyoruz. Dedem için bir bakıcıya ihtiyacımız var. Uygunsamz *Pazartesi*'ye not bırakın.

• Biri iki, diğeri üç yaşmda iki çocuğa bakacak yatılı bakıcı aranıyor. İlgilenenler *Pazartesi*'yi arayabilir.

• Uzun yıllar Hamburg'da yaşamış bir *Pazartesi* okuru Kadriye, Datça, Palamutbükü'nde bir Motel-Restaurant-Bar işletiyor. Aykırı-Ev adım verdiği mekanda başta kadınlar olmak üzere dünyadan umut kesmeyen bütün "aykırı" dostlara fasıllı, sohbetli, sıcaklık dolu bir tatil ortamı sunuyor. Uğramak isterseniz yerinizi önceden ayırtın.
Tel. 252.725 51 83, 725 52 86.

"Adım Nebahat A., eğitim emekçisiyim. Bir buçuk yılda 16 öğretmen cesedi kucakladım. Çantamda kan grupları listesi taşıyordum. Gece haber gelince, birisine kan gerekirse kimi arayacağımı bileyim diye. Bir süre sonra tehditler almaya başladım. 13 Ocak 1993'te eşimi kontra cinayetiyle kaybettim. Vurulduğunu duyduğumda gene kan grubu listesiyle hastaneye koştum ama cesedi morga kaldırılmıştı. O gün öğretmenliği bıraktım, emekli oldum. Bir şeyler yapmalıyım diye düşündüm. Türkiye'de ve Avrupa'da davalar açtım. 1994 seçimlerinde milletvekili adayı olabileceğim söylentisi vardı. Tehditler devam ediyordu. 1994'ün 11 Şubat gecesi onbirde kapım çalındı. İki çocuğuma 'Babanızı öldürdük, annenizi de götüreceğiz' dediler. Gece ikide götürdüler beni. Çırılçıplak soydular. Tazyikli su, kaba dayak, her şey... Sordukları da hep aynı şey; 'Neden aday oluyorsun?' Daha aday olmamıştım, olmayı aklından geçirmek bile suçtu. Bırakıldıktan sonra bana yapılanları anlattım ama cinsel tacizi anlatamadım. Ancak altı ay sonra söz edebildim bundan. İşkenceye karşı dava açtım. Şimdi kendimi rahat hissediyorum."

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.

Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp
Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım.